

พระประวัติ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

กระทรวงการคลังพิมพ์แผนอนุสรณ์ในงาน

พระราชทานเพลิงพระศพ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961103833

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY
1987

วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๐๔

เลขทะเบียน ๐๖๒๙. ๗.๒

เลขหมู่ ๐๗

๐๗๔๔๗

๒๕๐๔

พระประวัติ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

กระทรวงการคลังพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน

พระราชทานเพลิงพระศพ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

ณ เมรุ หน้าพลับพลาอิศริยาภรณ์

วัดเทพศิรินทราวาส

วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๔

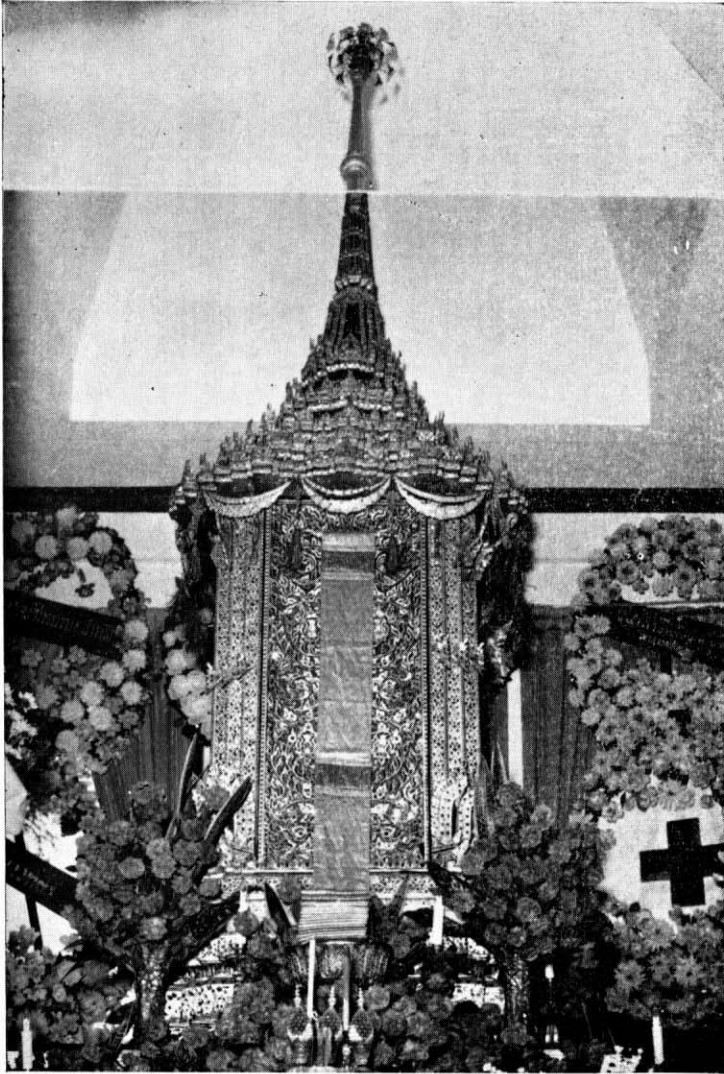

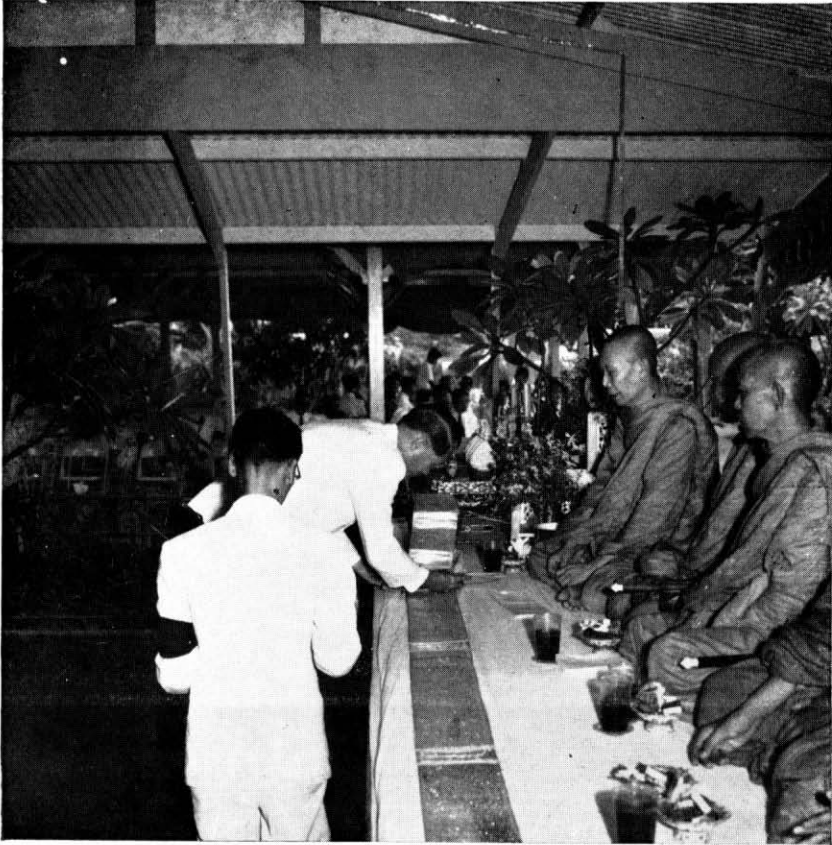
พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

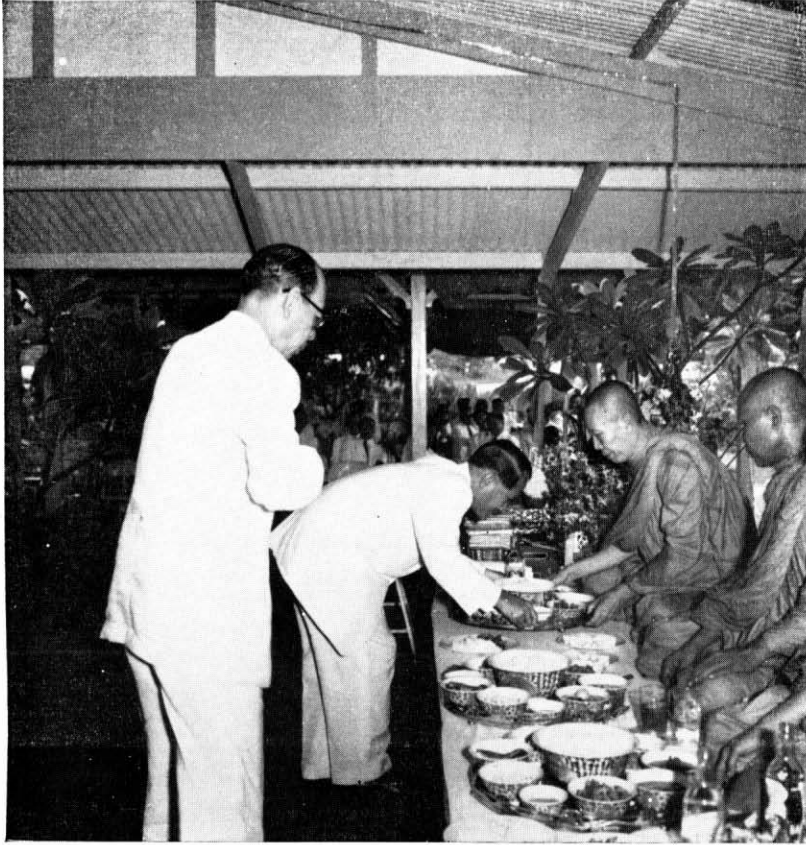
พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้า วิวัฒนไชย

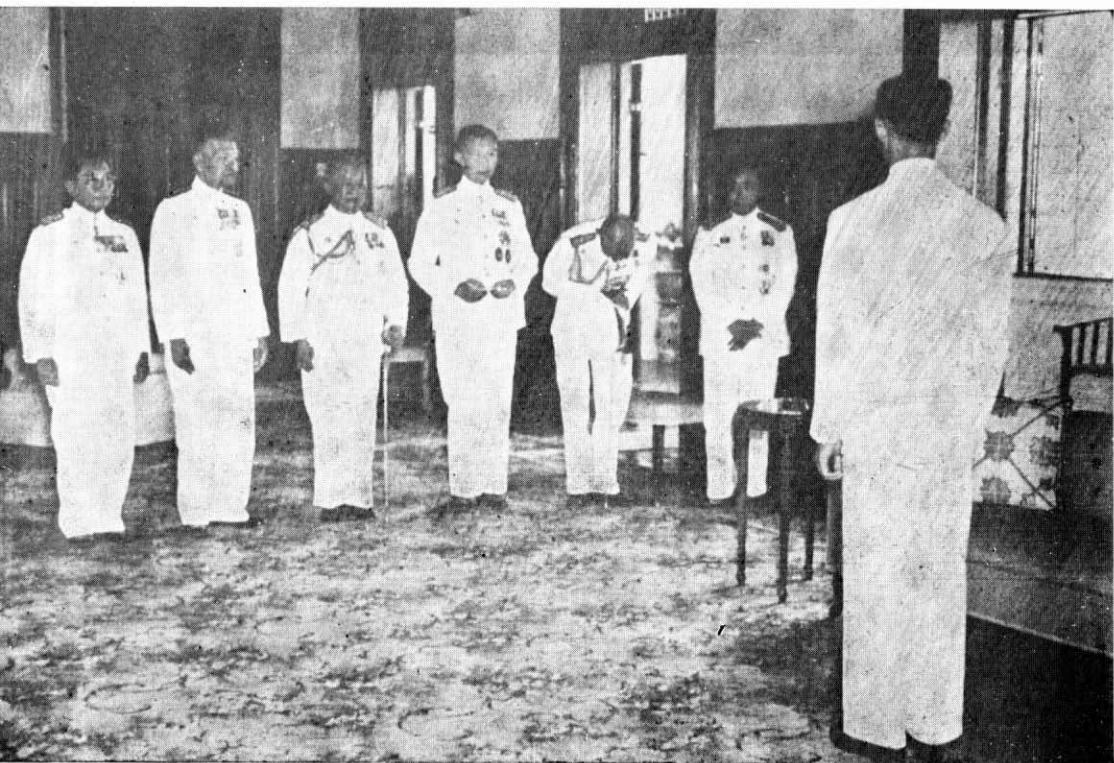
พระโกศพระศพ พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

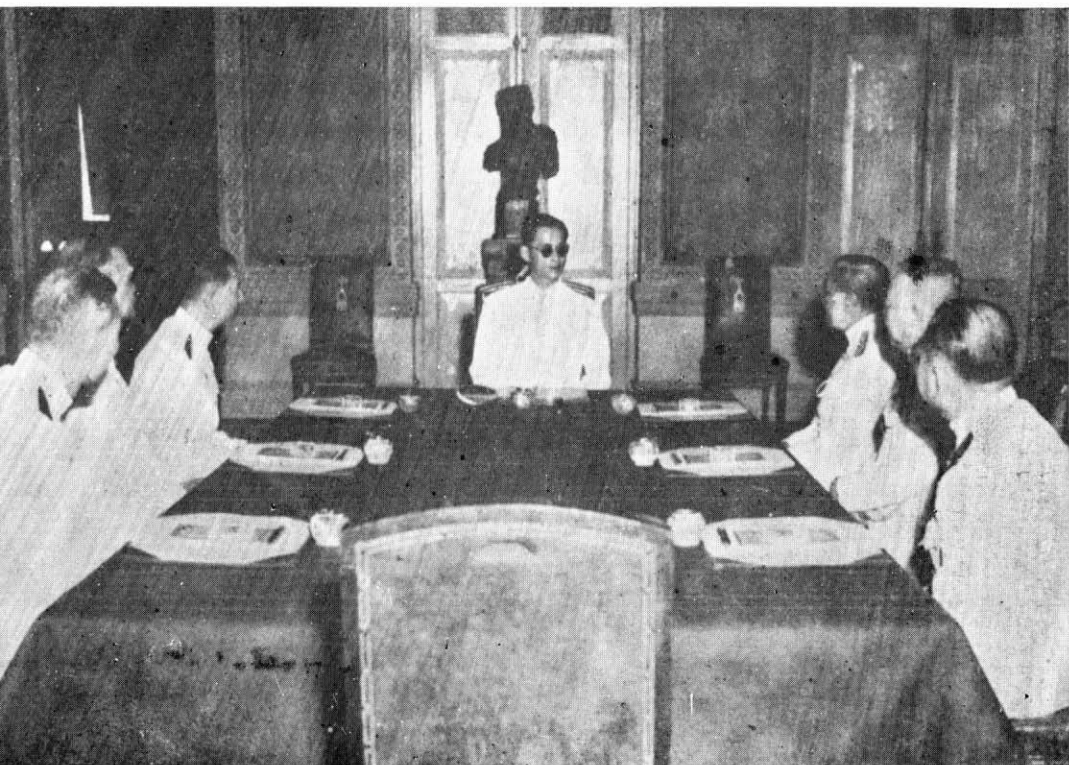
การบำเพ็ญกุศลพระศพ

การบำเพ็ญกุศลพระศพ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย
ณ วัดชอยอาร์ ถนนสุขุมวิทที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๐๓

คณะองคมนตรี เฝ้าทูลออกรู้พระบาท ถวายปฏิญาณ
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
๔ พฤษภาคม ๒๔๘๕

ทรงปฏิบัติหน้าที่ในการประชุมคณะองคมนตรี ซึ่งเสด็จพระราชดำเนิน
ประทับเป็นประธาน ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน

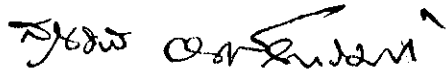
๒๐ มกราคม ๒๔๙๖

คำนำ

แม้ข้าพเจ้าจะได้มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
รับผิดชอบ การงานใน กระทรวง การ คลังใน ระยะเวลา อัน น้อย อยู่ ก็ดี
ข้าพเจ้าก็ได้เคยทราบและเคยเห็นผลงานของ พระวรวงศ์เธอ พระองค์
เจ้าวิวัฒนไชย ที่ได้ทรงปฏิบัติมาแล้วในอดีต ซึ่งเป็นประโยชน์แก่
ประเทศชาติเป็นอันมากประการ พระองค์ท่านยังทรงอยู่ในวัยที่สามารถ
จะ ปฏิบัติ ราชการ เป็น คุณ ประโยชน์ ใหญ่ หลวง แก่ ส่วน รวม ต่อ ไป ได้
อีกมาก แต่เมื่อมาคำนวณสันพระชนม์ในขณะที่นับว่ายังไม่สมควรแก่
อายุขัยเช่นนั้น แม้จะทราบกันอยู่แล้วว่าภาวะเช่นนั้นเป็นของธรรมดา
ที่จะเกิดแก่คนทุกคน ก็ไม่วายที่จะจดเว้นเสียซึ่งความเสียดาอย่าง
สุดซึ้ง นับว่าเป็นการสูญเสียที่เกิดขึ้นแก่วงการคลังและราชการของ
ประเทศเป็นส่วนใหญ่ซึ่งจะหาอะไรมาทดแทนมิได้

ก็เมื่อ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ได้ทรงรับราชการ
มาในกระทรวงการคลังในตำแหน่งสำคัญ ๆ ได้ผลดีแก่ราชการอย่าง
ยิ่งยวดโดยลำดับ ทรงเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมอันประเสริฐ
และได้ทรงทำคุณ ประโยชน์ ให้แก่ ประเทศ ชาติมาเป็น อย่างมากเช่นนั้น
ในโอกาสที่ได้มีการพระราชทานเพลิงพระศพพระองค์ท่าน ข้าพเจ้า
จึงเห็นเป็น การสมควรที่จะได้จัดพิมพ์หนังสือ เป็นบทความ อันเกี่ยวกับ
งานที่พระองค์ท่านได้ทรงปฏิบัติมาแล้ว พร้อมทั้งพระประวัติโดยย่อ
เพื่อ เป็นการเฉลิม พระเกียรติ และเป็นอนุสรณ์แห่ง คุณงาม ความดีของ

พระองค์ท่าน ดังที่ปรากฏเป็นเล่มหนังสืออยู่ในมือท่าน ณ บัดนี้ ข้าพเจ้า
 หวังว่า หนังสือเล่มนี้ จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ท่านผู้อ่าน บ้างไม่ มากก็
 น้อย และขออุทิศบุญราศร์อันอาจพึงเกิดจากการกระทำนี้ จงเพิ่ม
 ผลานิสงส์ให้แก่วิญญานของพระองค์ท่านและพระประยูรญาติของพระ-
 องค์ทุกท่านด้วยเทอญ ฯ

(นายสุนทร หงส์ลดารมภ์)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

คำสวด

บทเรียนจาก พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

๑. เป็นผู้ฟังที่ดี (good listener) พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า-

วิวัฒนไชย ทรงฟังและอ่านความคิดเห็นและคำพูดของผู้อื่น ด้วยความสนใจและเข้าใจได้ ตามปรกติจะไม่ทรงแย้ง หรือแสดงความคิดเห็นของพระองค์เอง จนกว่าผู้พูดจะได้ พูดจบหรือสิ้นกระแสความแล้ว

๒. เป็นผู้พูดที่ดี (good speaker) พระองค์ท่านเป็นนักพูดชั้นเยี่ยมผู้

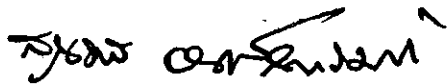
หนึ่ง กล่าวคือ พูดเข้าใจง่ายแต่มีน้ำหนัก นอกจากนั้นยัง ขบขันด้วย ทรงมีพระปรีชาสามารถที่จะอธิบายเรื่องยาก เช่นวิชาการคดง ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่ายและไม่น่าเบื่อ สุนทรพจน์ของพระองค์ท่าน แม้ในวงการระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นเลิศ

๓. เป็นผู้มีอุเบกขาญาณและขันติธรรมสูง ในการปฏิบัติราชการทั้งใน

ด้านราชการประจำและการเมือง ได้มีเหตุการณ์ที่รุนแรง เกิดขึ้นหลายครั้ง แต่พระองค์ท่านมิได้เคยทรงแสดงความคิดเห็นถึงกตลางตงแก่ท่าน ทรงอดทนต่อเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อเสถียรภาพของส่วนรวม และเมื่อทรงเห็นว่าขัดกับหลักคำคัญจริงๆ แล้ว จะทรงถอยพระองค์ไปโดยสุภาพ

๔. เป็นผู้กนอย พระองค์ท่านทรงพอพระทัยในชีวิตง่าย ๆ ดังที่ประทับ
กพออยู่ การแต่งพระองค์ประกอบไปด้วยเสื้อผ้าเครื่อง
ใช้ธรรมดาสามัญ ถูกหลักประหยัคของนักการคลังที่ดีโดย
แท้

พระจริยาวัตรอันควรแก่การสรรเสริญและถือเป็นแบบ
ฉบับที่ดี มีอภินันับประการ ข้าพเจ้าได้สังเกตเห็นด้วย
ตนเองที่สดุดตาและสดุดใจข้าพเจ้าเป็นพิเศษ มีดังได้กล่าว
มาน.

(นายสุนทร หงส์ตารมภ์)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

๓๖ ขอยอวารี

ถนนสุขุมวิท

๓๐ มีนาคม ๒๕๐๔

นับตั้งแต่เมื่อพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย สิ้นพระชนม์
ลง ก็ได้รับพระมหากรุณาธิคุณตลอดมา โดยทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ พระราชทานนาสรงพระศพ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระ
ราชทานในงาน ๗ วัน ๕๐ วัน และ ๑๐๐ วัน อีกทั้งยังได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงพระศพ ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยา
ภรณ์ วัดศิรินทราวาสอีกด้วย นับว่าเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้า
ล้นกระหม่อม หาที่สุดมิได้

อนึ่ง ได้มีญาติและมิตรสหาย ทั้งที่เป็นไทยและต่างประเทศ
จำนวนมากมาย มาแสดงความอาลัยและเสียใจในการสิ้นพระชนม์
ของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ต่อข้าพเจ้า ยิ่งกว่านั้นหลาย
ท่านยังได้รับเป็นพระช่วยเหลือ ในงาน พระศพ อย่าง ไม่เห็น แก่เห็นดี
เหนือ ข้ำพเจ้าจึงใคร่ขอถือโอกาสขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วย

สำหรับพระประวัติของ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ดัง
ที่ได้ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าได้ขอความช่วยเหลือจากบรรดา
ท่านที่เป็นญาติมิตรผู้ใกล้ชิดสนิทสนมกับ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
วิวัฒนไชยช่วยเรียบเรียงให้ เช่น พระประวัติตอนทรงพระเยาว์ ข้าพเจ้า
ก็ขอประทานพระกรุณาของท่านอ่าวจิง (ม.จ. จงจิตรถนอม ดิศกุล) ซึ่ง
ท่านเป็นผู้ทรงทราบมาเป็นอย่างดี ถึงกับในบางครั้งท่านเคยทรงจุพระ

วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย เมื่อยังทรงพระเยาว์ขึ้นเฝ้าพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านอ่าวจึงก็ได้ทรงพระกรุณาเล่า
ประทานอย่างแจ่มแจ้ง ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านอย่าง
มากไว้ด้วย สำหรับพระประวัติตอนต่อจากทรงพระเยาว์ คือ ตอนที่ได้
รับการศึกษาทั้งในและนอกประเทศและรับราชการตลอดมาทุก ๆ แห่ง
มิตรสหายที่รู้เห็นเหตุการณ์ต่างก็ช่วยกันเรียบเรียงให้ และข้าพเจ้าได้
ขอความกรุณา ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้รวบรวมและตกแต่งให้
เหมาะสม ซึ่งเธอก็กรุณาจัดทำให้อย่างเต็มอกเต็มใจ ข้าพเจ้าจึงใคร่
ขอขอบคุณท่านผู้เรียบเรียงและรวบรวมพระประวัติอย่างมากที่สุดไว้ใน
โอกาสนี้.

พิณมณีนคร ๗๕๖๓

พระประวัติ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ประสูติ ณ ปักกิ่ง จีนเด้าวันที่ ๒๘ เมษายน พระพุทธศักราช ๒๔๔๒ เป็นโอรสองค์ที่ ๘ ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าไชยันตมงคล กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย (รัชกาลที่ ๕) และหม่อมชวน ไชยันต์ มีเจ้าพี่เจ้าน้องร่วมพระบิดา ๓๒ องค์ คือ

หม่อมเจ้าหญิง สุภาภรณ์ ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าชาย ถาวรมงคลวงศ์ ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าหญิง ประสงค์สุม บวิพัตร	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าหญิง ภริมย์สงวน ไชยันต์	
หม่อมเจ้าหญิง ประมวญทรัพย์ ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าหญิง ประดับศักดิ์ ไชยันต์	
หม่อมเจ้าชาย ตรีภณนิคม ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าหญิง วิมลอรชร ไชยันต์	
หม่อมเจ้าหญิง อัมไพสุวรรณ ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าชาย จันทจุฑา ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าชาย มหาฤกษ์ ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)
หม่อมเจ้าหญิง สุชาวดี ไชยันต์	(ต้นรัชพิทักษ์)

พระประวัติของพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยในวัยเยาว์นั้น หม่อมเจ้าหญิงจงจิตรถนอม ดิศกุล ได้ทรงจดปรทานมาเพื่อรวบรวมไว้ในพระประวัติ มีเนื้อความดังต่อไปนี้

“เมื่อพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ชันษาได้ ๒ ขวบ หม่อมมารดาได้พา
 เข้าไปอยู่ในพระบรมมหาราชวังที่ตำหนัก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
 บุษบับนวดผนซึ่งเป็นเสด็จบำ และหม่อมเจ้าพอก ๓ องค์ คือ หม่อมเจ้าหญิงสุภา-
 ภรณ์ หม่อมเจ้าหญิงประด่งคังม หม่อมเจ้าหญิงภรมย์สงวนอยู่ร่วมกันด้วย
 พระองค์เจ้าวิวัฒน ๑ มีพระนิสัยชอบหนังสือและมีความจำดีมาแต่เยาว์ ตั้งแต่
 ชันษาราว ๓ ขวบ หม่อมเจ้าหญิงประด่งคังมได้สอนให้รู้จักตัวอักษรไทย
 จากหนังสือพิมพ์ โดยมีได้ตั้งใจจะสอนอย่างจริงจังเพราะยังเด็กนัก แต่พระ-
 องค์เจ้าวิวัฒน ๑ ก็จำได้แม่นยำ หม่อมมารดาจึงได้ไปซื้อหนังสือแบบเรียนเรือ
 มาให้อ่าน ก็ยังขยันอ่านจนในไม่ช้าก็อ่านหนังสือได้แตกฉาน นอกจากนั้นยัง
 สามารถท่องพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ตลอด
 ในขณะนั้นพระเจ้าอยู่หัวประทับอยู่ที่พระที่นั่งอัมมานเมฆ พระราชวังดุสิต วัน
 แรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๔ เป็นวันพระราชทานนาพระมหาสังข์พระบรมวงศานุ-
 วงศ์ ในนั้นพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายในพร้อมกันไปคอยเฝ้า ณ ที่ประทับสมเด็จพระ
 เสด็จพระศรีพรรัตนทราบรมราชชนนารถ บนพระที่นั่งอัมมานเมฆ พระองค์เจ้าวิวัฒน ๑
 ได้ตามเสด็จเสด็จบำขึ้นเฝ้า และได้รับพระราชทานนาพระมหาสังข์ในวันนั้น ได้
 ท้องพระปรมาภิไธยถวายเป็นที่พอพระราชหฤทัยมาก มีพระราชดำรัสขอพระ
 องค์เจ้าวิวัฒน ๑ จากเสด็จบำ และโปรดให้ขึ้นเฝ้าเวดากกลางวันที่ของเสด็จแปด
 เหลี่ยม พระที่นั่งอัมมานเมฆ ขณะประทับเสด็จโปรดให้พระองค์เจ้าวิวัฒน ๑ นั่ง
 บนพระเพลา และบางทีทรงบ่อนของเสด็จพระราชทานด้วย

วันหนึ่งมีพระราชดำรัสถามว่า เรียกพระองค์ท่านว่าอย่างไร พระองค์
 วิวัฒน ๑ กราบทูลว่า เรียกว่า “พระเจ้าอยู่หัว” รัชองค์ว่า “ข้าเป็นตุงจะ
 เรียกว่าอะไร” พระองค์เจ้าวิวัฒน ๑ กราบทูลว่า จะเรียกว่า “พระเจ้าตุง”
 ก็เป็นทูลพอพระราชหฤทัย พระองค์เจ้าวิวัฒนจึงได้เรียกพระองค์เช่นนั้นเสมอ

ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๒๔๓๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้ทำเสมาพระบรมราชินียุบ จ.ป.ร. ประดับเพชรชน เพื่อพระราชทานพระราชานัดดา ก็ได้ทรงพระกรุณาพระราชทานพระองค์วิวัฒน์ ๑ เป็นพิเศษ แม้พระราชานัดดาก็ได้รับพระราชทานทอทุกพระองค์

เมื่อพระองค์วิวัฒน์ ๑ ชั้นชาติสมควรจะเข้าโรงเรียน จึงโปรดเกล้าฯ ให้เข้าโรงเรียนมหาดเล็กหลวง และโปรดให้ตามเสด็จออกข้างหน้าพร้อมด้วยพระเจ้าลูกเธอ”

พระบิดาและหม่อมมารดาของพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ได้สิ้นพระชนม์และถึงอนิจกรรมเสียแต่เมื่อยังทรงพระเยาว์ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยได้เข้าศึกษาในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงตั้งแต่พระชนม์ได้ ๖ ปี และได้ทรงเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนราชวิทยาลัย สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ เมื่อพระชนม์เพียง ๑๒ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคตแล้ว สมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดให้พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยเป็นนักเรียน ส่วนพระองค์ออกไปศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษ ได้ทรงเริ่มการศึกษานับ ประถม ณ โรงเรียน Torquay Preparatory School เป็นเวลา ๒ ปี ใน พ.ศ. ๒๔๕๖ จึงได้เดินทางไปทรงศึกษาชั้นมัธยม ณ วิทยาลัย Cheltenham College อีก ๓ ปี ได้ทรงรับประกาศนียบัตรชั้นมัธยมศึกษาชั้นสูงของมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดและเคมบริดจ์ (Oxford and Cambridge Higher Certificate) แล้วจึงเสด็จไปยังมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ใน พ.ศ. ๒๔๕๘ เพื่อทรงศึกษา ณ วิทยาลัยมอดเคเดเนน (Magdalene College) เมื่อได้ทรงสอบได้ได้รับปริญญาเกียรตินิยมชั้นสองในวิชาประวัติศาสตร์ (B.A.) ต่อจากนั้นได้เสด็จไปทรงศึกษาต่อ ณ กรุง

ปารีส ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้เข้าศึกษา ณ วิทยาลัย Ecole des Sciences
Politiques แห่งกรุงปารีสอีก ๑ ปี จึงได้เสด็จกลับประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๔๖๓

เมื่อพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้เสด็จกลับมาถึงประเทศไทยนั้นเป็นรัชสมัย
แห่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้เข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ใน
ตำแหน่งเลขานุการกระทรวงเป็นตำแหน่งแรก และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้น
มา พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงปฏิบัติหน้าที่ราชการในกระทรวงนั้นหรือ
ทรงปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของทางราชการ อันเกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้น โดย
ตรงมาจนถึงเวลาที่สิ้นพระชนม์ชีพใน พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นเวลา ๔๐ ปีบริบูรณ์
โดยมิได้ขาดตอนเลย ประโยชน์นานาประการที่ได้ทรงกระทำไว้ให้แก่ราชการ
คลังและการเงินการภาษีอากรของประเทศไทยนั้นมออยู่มากมาย ยากที่จะหาผู้ใด
เสมอเหมือนได้

ในขณะที่พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยทรงเข้ารับราชการ ในกระทรวง พระ
คลังมหาสมบัตินั้น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ ทรงดำรง
ตำแหน่งเสนาบดี หม่อมเจ้าเนร เกษมศรี ผู้ซึ่งภายหลังได้ดำรงพระยศเป็น
พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศุภโยคเกษม เป็นรองเสนาบดี ส่วนตำแหน่ง
ปลัดทูลฉลองนั้นยังว่างอยู่ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงปฏิบัติหน้าที่ราชการ
ในตำแหน่งเลขานุการกระทรวงและได้ทรงศึกษาวิชาการต่าง ๆ แห่งกระทรวง
นั้นด้วยพระองค์เจ้าหริรักษ์และด้วยพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยม เป็นทพ
พระทัยและใฝ่ดวงพระทัยแก่เสนาบดีและรองเสนาบดีทั้งสองพระองค์ ชรอย
ท่านผู้บังคับบัญชากระทรวงพระคลังมหาสมบัติในสมัยนั้นจะได้ทรง เห็นพ้อง
ต้องกันว่า พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยทรงอุดมไปด้วยพระปรีชาสามารถ ควร

แก่ตำแหน่งสูงอันมีความรับผิดชอบมาก จึงได้ให้พระบัญชาแต่งตั้งปลัด
ทูลฉลองกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไว้เป็นเวลาหลายปี

ใน พ.ศ. ๒๔๖๕ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้ช่วยปลัด
ทูลฉลอง ใน พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้ทรงดำรงตำแหน่งผู้รับปลัดทูลฉลอง จนถึง
พ.ศ. ๒๔๗๐ อันเป็นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ดำรงตำแหน่งปลัด
ทูลฉลองกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ขณะนั้นพระชนมายุได้ ๒๘ ปี นับว่า
ทรงเป็นข้าราชการผู้ใหญ่รับปลัดทูลฉลองที่มอายุน้อยที่สุดโดยสมัยนั้น และ
แม้ในสมัยปัจจุบันก็ยังจะหาเทียบได้ยาก

ในสมัยนั้นทางราชการเห็นสมควรบำรุงชายฝั่งทะเลทางทิศตะวันตกของ
ประเทศไทย จึงได้จัดตั้งสถานีอนามัยเพื่อดำเนินการ พระองค์เจ้า
วิวัฒนไชยก็ได้ทรงรับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสถานีบำรุงชายฝั่งทะเลทิศ
ตะวันตกเป็นหน้าที่พิเศษอีกตำแหน่งหนึ่ง นอกจากนั้นในสมัยเดียวกันได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ปรับปรุงราชการเกี่ยวกับองค์มนตรีขึ้น โดยให้มี
กรรมการของสถานีมนตรี มีหน้าที่ประชุมปรึกษาราชการในข้อที่จะได้
ทรงมอบหมายให้พิจารณา เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายความเห็นในข้อราชการนั้นๆ
จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ทรงให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยทรงดำรง
ตำแหน่งกรรมการของมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

ใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจว่างลง จึงทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยจากตำแหน่งปลัดทูลฉลอง
กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ไปทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เมษายนศกนั้น รายละเอียดเกี่ยวกับการที่ได้อุปถัมภ์หน้าที่
ราชการนั้น ด้วยพระปรีชาสามารถอย่างยอดเยี่ยมคงจะได้ปรากฏอยู่ในข้อ

ความและเอกสารซึ่งกรมสรรพากรคงจะได้จัดพิมพ์ขึ้นเป็นอนุสรณ์แก่พระองค์
 ท่านในครั้งนั้นแล้ว ในที่นี้พวงกล่าวแต่เพียงว่าในยุครัฐพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
 เด็ดเข้าไปเป็นอธิบดีกรมสรรพากรนั้น เป็นยุคแห่งการจักระบบภาษีขึ้นใหม่เพื่อ
 ให้เป็นธรรมแก่สังคมยิ่งขึ้น ในขณะที่ทรงรับตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากร
 นั้น ทางราชการของกรมนี้ยังเก็บภาษีอากรแบบเก่าๆ อยู่ เช่นอากรค่านา
 อากรสวนใหญ่ อากรสวนจาก อากรส้มพริกสักร อากรนาเกลือ ภาษีสัตว์
 ไร่ยาสูบ ภาษีสัตว์ที่ไว้อ้อย เงินรัชชูปการ ภาษีเรือโรงรำนคึกแพ เป็นต้น
 ซึ่งภาระแห่งภาษีสรรพากรนั้นตกอยู่กับกสิกรเป็นส่วนใหญ่ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
 ได้ทรงยกเลิกภาษีสรรพากรเก่าๆ เสีย และได้ทรงแก้ไขโดยค่อยทำค่อยไปให้มี
 การจัดเก็บภาษีขึ้นใหม่ ให้เหมาะสมแก่ความเจริญของบ้านเมือง และเจตนา
 ภาระแห่งภาษีสรรพากรนั้นออกไปในลักษณะที่เป็นธรรม มิให้ตกอยู่กับคนกลุ่มเดียว
 เป็นส่วนใหญ่ดังแต่ก่อน ภาษีสรรพากรใหม่ในระหว่งที่พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
 ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรนั้น อยู่ในลำดับดังต่อไปนี้

- พ.ศ. ๒๔๗๕ ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินเดือน
- ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพากรและประกันภัย
- ประกาศใช้พระราชบัญญัติอากรแสตมป์

- พ.ศ. ๒๔๗๖ ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ โดยยกเลิกภาษีเงินเดือนเสีย
- ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีสรรพากร

พ.ศ. ๒๔๗๗ ประกาศใช้พระราชบัญญัติอากรมรดกและการรับมรดก
 การแก้ไขปรับปรุงเหล่านี้ได้มีประโยชน์แก่ทางราชการและประชาชนผู้
 เสียภาษีเป็นอย่างมาก เพราะการเก็บภาษีจากผู้ที่สามารถเสียภาษีได้นั้นยอมไม่

ก่อให้เกิดความเดือดร้อน เงินภาษีเก็บได้มากขึ้น และรายจ่ายในการเก็บภาษี
ลดน้อยลง สถิติรายได้และรายจ่ายของกรมสรรพากรในระยณะนั้นได้แสดงให้
เห็นถึงประสิทธิภาพของพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยในกรณีดังกล่าวมานี้

ในระหว่างที่ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรอยู่นั้น พระองค์เจ้า
วิวัฒน์ไชยได้ทรงวางรากฐานงานสรรพากรและระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ของ
กรมนั้น ซึ่งได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติราชการสืบมาจนบัดนี้ ในทางด้านกร
ปกครองก็ได้ทรงบังคับบัญชาข้าราชการในกรมนี้ด้วยความสุจริตเที่ยงธรรม
ทรงบริหารด้วยพรหมวิหารธรรมทั้งปวง และได้ทรงเชื่อเพื่อแผอแผอบรม
ให้วิชาความรู้ตลอดจนจริยอันดีให้แก่ข้าราชการในกรมนี้ โดยมีพระประ
สงค์ที่จะฝึกคนให้เป็นข้าราชการที่มีความสามารถขบรู้และสุจริตรับผิดชอบ
ซึ่งการก็เป็นไปสมพระประสงค์ ดังจะเห็นได้จากความเชอถอของประชาชน
ที่มคอกรมสรรพากร และกิจการทั้งหลายของกรมสรรพากรอื่นได้เจริญ
ก้าวหน้ามาถึงทุกวันนี้

หนึ่งในระหว่างที่ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรอยู่นั้น ได้มี
การเปลี่ยนแปลงในระเบียบการบริหารของกระทรวงพระคลังมหาสมบัติบาง
ประการ ได้แก่การส่งทบกรมสุราเข้าไว้กับกรมสรรพากร ตามประกาศ
พระบรมราชโองการลงวันที่ ๓๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้มีประกาศพระบรมราชโองการแยกกรมสุราไปจากกรม
สรรพากรไปตั้งเป็นอัครกรมหนึ่งต่างหาก และเปลี่ยนนามกรมเป็นกรมสรรพ
สามิต ครั้นถึงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงได้มีประกาศพระบรมราช
โองการอีกฉบับหนึ่งให้ส่งทบกรมฝิ่นและกรมสรรพสามิตเข้าในกรมสรรพากร
อีกครั้งหนึ่ง และคงอยู่ได้บังคับบัญชาของพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยมาจนถึง

เดือนพฤษภาคม ๒๔๗๖ จึงได้แยกออกมาเป็นกรมขึ้นต่อกระทรวงการคลัง และมาเปลี่ยนเรียกเป็นกรมสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวงกรม พุทธศักราช ๒๔๗๖ ซึ่งประกาศออกใช้เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

ในสมัยที่พระองค์เจ้าจิวฉิมมัยทรงควบคุมงานกรมสรรพสามิตอยู่นั้น ได้ทรงปรับปรุงแก้ไขกิจการต่างๆ ของกรมขึ้นให้ดีขึ้น และได้ทรงจัดเก็บ ภาษีขึ้นใหม่ คือภาษีไม้ขีดไฟ ใน พ.ศ. ๒๔๗๕ และภาษีเครื่องขีดไฟ ใน พ.ศ. ๒๔๗๖ นอกจากนี้ยังได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอันเกี่ยวกับสุราขึ้นใหม่ ให้รัดกุมยิ่งขึ้น

ใน พ.ศ. ๒๔๗๒ “ คณะกรรมการแห่งสันนิบาตชาติเพื่อสอบสวนศึกษา เรื่องการกำกับควบคุมการเสพยาฝิ่นในบูรพาทิศ ” (League of Nations Commission of Enquiry into the Control of Opium Smoking in the Far East) ได้เดินทางเข้ามาถึงประเทศไทย และได้มีการประชุมพิจารณา สถานการณ์การเสพยาฝิ่นขึ้น พระองค์เจ้าจิวฉิมมัยก็ได้ทรงเข้าร่วมกับกรรมการ นี้ในฐานะทรงเป็นเจ้าของหน้าที่ย้ายไทยผู้หนึ่ง และอาศัยพระปรีชาสามารถและ พระปฏิภาณ ในการ ชี้แจง แลกง ข้อเท็จจริงด้วย ความ รอบรู้ ใน กิจ การฝิ่น กรรมการสันนิบาตชาติได้พอใจในกิจการฝิ่นของ ประเทศไทยว่าเป็นไปด้วย ความเรียบร้อย และได้ทำรายงานเสนอสันนิบาตชาติชมเชยประเทศไทยไว้ เป็นเกียรติประวัติในครั้งนั้น

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ สันนิบาตชาติได้ตกลงให้มีการประชุมผู้แทน นานาชาติเกี่ยวกับเรื่องฝิ่นขึ้นที่กรุงเทพฯ อีกครั้งหนึ่ง พระองค์เจ้าจิวฉิมมัย ก็ได้ทรงเข้าร่วมประชุมในฐานะที่ทรงอยู่ในคณะผู้แทนรัฐบาลไทย ผลของ

การประชุมชนได้ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีในระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็น
ภาคแห่งสัญญาพื้นระหว่างประเทศ และได้ตกลงทำสัญญาขึ้นอีกฉบับหนึ่ง
เพิ่มเติมจากสัญญาพื้นซึ่งทำไว้ ณ กรุงเวียนนาแต่เดิม เพื่อควบคุมการสู้รบ
ในประเทศที่เป็นภาคให้เข้มงวดยิ่งขึ้น

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงปกครอง กรมสรรพสามิต จนถึง เดือน
สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ กรมสรรพสามิตจึงได้แยกไปจากกรมสรรพากร และ
ได้ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรแต่ตำแหน่งเดียวไปจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๘
จึงได้ทรงย้ายไปดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากรในวันที่ ๓ ตุลาคม ศกนั้น

เมื่อพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเสด็จไปทรงรับตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร
นั้น กิจการของกรมศุลกากรส่วนใหญ่ยังคงดำเนินไปตามแบบเก่าทั้งในด้าน
ระเบียบพิธีการและตำแหน่งราชการต่าง ๆ ในกรมนั้น ที่สำคัญนั้นก็คือ การ
เก็บภาษีศุลกากรยังคงเก็บอยู่ตามแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ เก็บตาม
ราคา มิได้เก็บตามสภาพ และเป็นการเก็บภาษีเพื่อรายได้แผ่นดินแต่อย่าง
เดียว มิได้คำนึงถึงผลในทางเศรษฐกิจแต่อย่างใด วัตถุประสงค์แห่งการปรับ
ปรุงแก้ไขให้ราชการดีขึ้น ถูกหลักวิชาขึ้น และเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมยิ่ง
นั้น ได้บังเกิดขึ้นในกรมศุลกากรเมื่อพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเสด็จไปทรง
ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมนั้น

หลังจากได้ทรงศึกษางานกรมศุลกากรอยู่เพียงสองเดือน พระองค์เจ้า
วิวัฒนไชยก็ได้ทรงปรับปรุงงานด้านศุลกากรเป็นการใหญ่ เพื่อให้กรม
เป็นกรมที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย ได้ทรงปรับปรุงส่วนราชการต่าง ๆ โดย
แบ่งกองและแผนกต่าง ๆ เสียใหม่เพื่อให้ตรงต่อลักษณะงาน ได้ทรงตั้งกอง
แบบพิธีศุลกากรขึ้นเพื่อมิให้เกิดความสะดงกรวดเร็ว และได้ทรงตั้งกองใหม่

ชนออกกองหนึ่งคอกองสูงสุดกาธิการ มีหน้าที่ตรวจสอบการเงิน การเก็บอากร และพิชการสูงสุดกากรต่าง ๆ เป็นการควบคุมภายใน นอกจากนี้ยังได้ทรงปรับปรุงการแบ่งเขตสูงสุดกากร และได้ทรงตั้งตำแหน่งสูงสุดกากรขึ้นใหม่ทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้เหมาะสมกับความจำเป็น

เพื่อเปิดรับการเก็บภาษีสูงสุดกากรจากहतการเก็บตาม ราคามา เป็นตามสภาพ ได้ทรงร่างกฎหมายตั้งפקคือตราสูงสุดกากรขึ้นใหม่ เป็นกฎหมายสำคัญที่แก้ไขहतการในการเก็บภาษีสูงสุดกากรของประเทศไทย ได้ทรงขยายประเภทสินค้าที่ต้องเสียภาษีจาก ๓๐-๕๐ ประเภทไปเป็นถึง ๑๘๘ ประเภท ในการนี้ได้มีพระวริระยอศุสาหะทรงทำงานทั้งกลางวันกลางคืนด้วยพระองค์เองเป็นอันมาก มีผู้ช่วยไม่เกิน ๓ นาย เพราะการร่างกฎหมายนี้ต้องรักษาเป็นความลับอย่างยิ่งยวด มิให้เกิดผลเสียหายแก่แผ่นดิน เมื่อกฎหมายนี้ได้ประกาศออกใช้แล้ว ปรากฏว่ารายได้ทางด้านสูงสุดกากรของประเทศเพิ่มขึ้นอีกถึงร้อยละ ๕๐ และค่าใช้จ่ายในการเก็บภาษีนหนักตามมาก ไม่ถึงร้อยละ ๒ ของเงินภาษีที่เก็บได้ นับว่าได้ทรงใช้พระปรีชาสามารถให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างมากมาย

ในการบริหารราชการในกรมสูงสุดกากร ได้ทรงปรับปรุงระเบียบบริหารต่าง ๆ และได้ทรงตั้งระเบียบขึ้นใหม่อีกมาก เพื่อเพิ่มสมรรถภาพแก่ข้าราชการและเพื่อความสะอาดของพ่อค้าประชาชน และได้ทรงประมวลระเบียบข้อบังคับเหล่านี้ไว้ด้วยกันเป็นเล่มเดียวใช้เป็นคัมภีร์ของข้าราชการกรมสูงสุดกากร ระเบียบทั้งหลายทั้งปวงที่ได้ทรงวางไว้นั้นยังใช้ได้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ข้าราชการกรมสูงสุดกากรจนบัดนี้

ได้ทรงปกครองข้าราชการในกรมสูงสุดกากรด้วยพรหมวิหารธรรม และทรงถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ข้าราชการเพื่อมิให้เป็นผู้ทมิความสามารถต่อ

ไป เช่นเดียวกับที่ใต้ทรงปฏิบัติมาแต่ในกรมสรรพากร พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากรจนถึง พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงได้ทรงย้ายไปเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลัง และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ทรงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ คนแรกแห่ง ธนาคารแห่งประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๔๘๕

อนตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการคลังนั้นเป็นตำแหน่งที่ใหม่มาแต่ ๖๐ กว่าปี เริ่มตั้งแต่สมัยกรมหม่อมมหิศรราชหฤทัยทรงเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ แต่เป็นตำแหน่งสำหรับชาวต่างประเทศตลอดมา การที่กระทรวงการคลังได้ตั้งตำแหน่งที่ปรึกษาฝ่ายไทยขึ้น และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเข้ารับตำแหน่งนั้น ก็เพราะทางราชการตระหนักในพระปรีชาสามารถของพระองค์ และการแต่งตั้งนั้นก็เหมาะสมแก่กาลเวลาเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อทรงเข้าดำรงตำแหน่งนั้นได้เพียงไม่กี่เดือน สงครามโลกครั้งที่สองก็เกิดขึ้น เป็นเหตุให้การคลังและการเงินของประเทศไทยเข้าสู่ภาวะคับขันอย่างยิ่งยวด ทางราชการก็ได้อาศัยพระปรีชาสามารถและพระวิริยะ อุตสาหะ ของ พระ องค์ เจ้า วิวัฒนไชย เป็น ก้าวตั้งสำคัญอันหนึ่งในการเผชิญต่อภาวะคับขันนั้น

งานใหญ่ในระยะแรกที่เสด็จมาทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาฝ่ายไทยของกระทรวงการคลังก็คือ การจัดระเบียบเงินตราและเศรษฐกิจของประเทศ หน้าที่อันนี้ในนานาประเทศถือกันว่าเป็นหน้าที่ของธนาคารกลาง แต่ขณะนั้นธนาคารกลางยังไม่มีในเมืองไทย ทรงได้มีการดำริและการริเริ่มเป็นบางประการมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ การที่จะตั้งธนาคารกลางขึ้นทันทีนั้นโดยยอมเป็นไปได้ เพราะงานธนาคารกลางเป็นงานใหญ่ ต้องใช้เวลาศึกษาหาความรู้ทาง ผังแผนงาน และทำให้ระบบธนาคารกลางนั้นเป็นทฤษฎีและเชื่อถือแก่ประชา-

ชน ในการนี้ได้ทรงร่วมมือกับรัฐบาลนครวิจาร์การกระทรวงการคลัง จัดตั้ง
สำนักงานธนาคารชาติไทยขึ้น โดยให้อยู่ในความควบคุมของกระทรวงการ
คลังไปก่อน และให้มีหน้าที่กระทำธุรกิจของธนาคารกลางเฉพาะแต่เพียงบาง
ประเภท เมื่อดังกล่าวจะได้เปลี่ยนสำนักงานนี้ให้เป็นธนาคารกลางต่อไป สำนัก
งานธนาคารชาติไทยจึงเป็นรากฐานของธนาคารแห่งประเทศไทยในปัจจุบัน

เงินตราของไทยนั้นได้ผูกโยงอยู่กับเงินปอนด์สเตอร์ลิงของอังกฤษมา
เป็นเวลายาวนาน เมื่อเกิดสงครามในยุโรปขึ้นในเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๘๒
นั้น ยังไม่มีเหตุอันใดที่จะต้องตัดเงินบาทขาดจากปอนด์สเตอร์ลิง โดยเฉพาะ
ในระยณะนั้นไทยยังมีได้เกยวข้องในการสงคราม และได้รับประโยชน์เป็นอัน
มากจากการค้าขายให้แก่จักรภพอังกฤษ แต่ถึงอย่างนั้นพระองค์เจ้าวิวัฒน
ไชย ในฐานะทรงเป็นที่ปรึกษากระทรวงการคลังก็ได้ทรงตั้งอยู่ในความ
ประมาท ทรงเห็นว่าการเก็บทุนสำรองเงินตราไว้ในอังกฤษทั้งหมดในรูป
ปอนด์สเตอร์ลิงก็เป็นการเสี่ยงภัยในยามที่โลกอยู่ในสถานะสงคราม จึงได้
ทรงเสนอแนะให้กระทรวงการคลังกระจายทุนสำรองเงินตราไปเก็บไว้ในที่
ต่าง ๆ ปรากฏตามข้อเท็จจริงเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๒ ว่า มีทุน
สำรองเงินตราคงเก็บไว้ในประเทศอังกฤษร้อยละ ๕๐ ในประเทศไทยร้อยละ
๓๘ และในสหรัฐอเมริการ้อยละ ๑๒

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนรัฐบาลไทยไปเจรจากับอินโดจีนฝรั่งเศส ณ เมืองไซ่ง่อนเกี่ยวกับ
การคลัง การเงิน และการโอนมูลค่าระหว่างอินโดจีนกับอาณาเขตที่โอน
ให้แก่ประเทศไทย อันสืบมาจากอนุสัญญาสันติภาพระหว่างประเทศทั้งสอง
ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๘๔ ในการประชุมนี้ได้อาศัยร่างของฝ่ายไทย
เป็นหลักในการเจรจา และได้ตั้งนามกันเมื่อวันที่ ๓๘ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

เมื่อเกิดสงครามมหาปราชัยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พ.ศ. ๒๔๘๕
ประเทศไทยจำต้องยอมทำสัญญาความร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่น
ซึ่งหมายความว่าประเทศไทยต้องให้ความช่วยเหลือทุกทางแก่ประเทศ
ญี่ปุ่นในการทำสงคราม ทางด้านการเงินนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นได้เสนอให้รัฐบาล
ไทยรับหลักการในเรื่องเงินตราสามประการ คือ (ก) ให้กำหนดค่าของ
เงินบาทเท่ากับเงินเยน คือในอัตราแลกเปลี่ยน ๓ บาทต่อ ๑ เยน (ข) การ
ชำระเงินระหว่างประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทยให้ชำระด้วยเงินเยน และ
(ค) ให้ตั้งธนาคารกลางขึ้นเป็นเจ้าหนาทเงินตรา โดยให้มีที่ปรึกษา และ
หัวหน้าหน่วยงานต่าง ๆ เป็นชนชาติญี่ปุ่น สำหรับข้อเสนอข้อแรกนั้นพระ
องค์เจ้าวิวัฒนไชยในฐานะที่ปรึกษาการคลังทรงเห็นว่า เป็นการกำหนดค่า
ของเงินบาทให้ต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะในขณะนั้นเงินบาทมีค่าสูงกว่า
เงินเยน แต่เมื่อรัฐบาลญี่ปุ่นยืนยันเป็นเด็ดขาดในข้อเสนอนี้ ทางรัฐบาล
ไทยก็จำต้องยอมรับ สำหรับข้อเสนอข้อที่สองนั้น รัฐบาลต้องยอมรับโดย
ปริยาย เพราะการสงครามในขณะนั้นบังคับให้มีการค้าขายติดต่อกับประ-
เทศใดอีกได้นอกจากประเทศญี่ปุ่น แต่ข้อเสนอข้อสามนั้นรัฐบาลไทยมิได้
ยอมรับในทันที เพราะจะเท่ากับยอมให้ญี่ปุ่นเข้ามาควบคุมการเงินตรา
และเศรษฐกิจของไทยโดยตรง อันเป็นความประสงค์ของญี่ปุ่นในขณะนั้น เพื่อ
ป้องกันมิให้ความประสงค์ของญี่ปุ่นเป็นผลสำเร็จ อันจักทำให้นโยบายการ
เงินของประเทศสูญเสียอิสรภาพ รัฐบาลไทยจึงต้องจัดตั้งธนาคารกลาง
โดยรีบด่วน พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงร่างพระราชบัญญัติธนาคารแห่ง
ประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ ขึ้นด้วยพระองค์เองโดยตลอดด้วยความเร่งรีบ
เพื่อให้ทันการ ขณะเดียวกันก็ทรงวางระเบียบการดำเนินงานตามกฎ-
หมายนั้นไว้ โดยรีบเร่งและหาพนักงานที่เป็นคนไทย เข้าบรรจุให้ครบ ตำแหน่ง

เพื่อแสดงให้เห็นว่าคนไทยสามารถดำเนินงานธนาคารกลางได้ด้วยตนเอง ด้วย
พระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะอันเพียบพร้อมอยู่ในพระองค์ ธนาคาร
แห่งประเทศไทยได้เปิดดำเนินการงานเมื่อวันที่ ๓๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕
โดยมีพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเป็นผู้ว่าการคนแรก และมีหัวหน้าหน่วยงานและ
พนักงานเป็นคนไทยทุกคน มิได้มีคนต่างชาติเข้ามา คมงานในด้านใดเคย
หากพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยมิได้ทรงริบเร่งดำเนินการจัดตั้ง ธนาคารแห่งประ-
เทศไทยให้สำเร็จทันการ นโยบายการเงินและการเครดิตของไทยก็อาจต้อง
เป็นไปตามนโยบายของชนต่างชาติ ซึ่งย่อมจะต้องมีผลร้ายแรงโดยไม่มี
ปัญหา

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ได้เสด็จไปกรุง โคกเกยว เมื่อ ต้นเดือน เมษายน
พ.ศ. ๒๔๘๕ เพื่อเจรจาเรื่องการเงินและการค้ากับรัฐบาลญี่ปุ่น ผลแห่งการ
เจรจันทำให้ประเทศไทยสามารถรักษาสีตสภาพทางการเงินไว้ได้ โดยที่
ญี่ปุ่นไม่เข้ามาดงระบบเงินตราขึ้น ใหม่ เช่นเดียวกับ ที่ทำ ในทุกประเทศที่ญี่ปุ่น
เข้ายึดครองในเอเชีย

การบริหารงานธนาคารแห่งประเทศไทยของพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยนั้น
ธนาคารแห่งประเทศไทยได้เรียบเรียงไว้และจัดพิมพ์ขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่
พระองค์ในอีกทหนงแล้ว ในทันทีจะชอกด่าวไว้แต่พอสังเขป ในการบริหาร
งานแห่งธนาคารแห่งประเทศไทยในระยะเริ่มแรกนั้น พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
ต้องทรงประสบปัญหาใหญ่ ๆ หลายประการ การตั้งธนาคารแห่งประเทศไทย
นั้นเป็นการทำงานแข่งกับเวลาเพื่อให้ทันท่วงที่ตั้งที่ใดก่ด่าวมาแล้ว แต่ยิ่งกว่า
นั้นระยะเวลาอันเป็นเวลาดังคราม การเงินและการเครดิตย่อมผันผวนไปอย่าง
รวดเร็ว แม้ธนาคารกลางซึ่งได้ตั้งมาแล้วงนานและมีความชำนาญในกิจการ
หาก ต้อง ประสบปัญหาต่าง ๆ ในยาม ดังคราม ก็ยัง จะต้อง หวั่นไหว กระทบ

กระเทียมด้วยปัญหาต่างๆ แต่ธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่งเริ่มตั้งขึ้นใหม่ ยังขาดความชำนาญอยู่มาก ได้อาศัยพระปรีชาสามารถของพระองค์เจ้าจิวฉิม-ไชย ในฐานะทรงเป็นผู้ว่าการ สามารถฝ่ามรสุมมาได้ จนกระทั่งเติบโตมีความสำคัญได้รับความเชื่อถือทั้งในและนอกประเทศดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้

ปัญหาแรกซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ก็คือความใหม่ของธนาคารนั่นเอง ทั้งที่ธนาคารต้องมีหน้าที่และภาระอันสำคัญยิ่ง แต่ธนาคารก็ยังมีขาดคนรู้จักแพร่หลาย อันเป็นเหตุซึ่งจะก่อให้เกิดอิทธิพลในทางการเงินและเครดิตซึ่งธนาคารกลางจำเป็นต้องมี และเมื่อจำต้องตั้งธนาคารขึ้นโดยรีบเร่ง โดยให้มีคนไทยเป็นหัวหน้าหน่วยงานต่างๆ พระองค์เจ้าจิวฉิมไชยจึงจำเป็นต้องทรงบรรจุคนในตำแหน่งต่างๆ โดยอาศัยความรู้ความสามารถในด้านอื่นและความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าพนักงานผู้ใหญ่ส่วนมากในธนาคารแห่งประเทศไทยในระยะแรกเริ่มนั้น หากจะมีความรู้ยังขาดความชำนาญในกิจการธนาคาร พระองค์เจ้าจิวฉิมไชยได้ทรงเผชิญต่อปัญหาบุคคลต้นด้วยพระองค์และพระชนดิธรรม ทั้งที่ต้องทรงปฏิบัติหน้าที่ที่ปรึกษาการคลังในเวดาราชการแต่ก็ต้องเสด็จยังธนาคารทุกวัน ในตอนบ่ายหลังเวดาราชการ และทรงตั้งงานและตรวจผลงานของทุกฝ่ายทุกส่วนในธนาคารด้วยพระองค์เองอย่างละเอียด หากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นบ้างก็ใช้พระชนดิธรรมทรงอดทนต่อความผิดพลาดนั้นๆ ทรงแก้ไขความผิดพลาดนั้นๆ ให้กลับคืนดีด้วยพระองค์เอง และทรงถือเอาความผิดพลาดนั้นๆ เป็นบทเรียนสอนให้พนักงานเกิดความรู้ความชำนาญในกิจการต่อไป ถึงแม้ว่าในขณะนั้นพระองค์เจ้าจิวฉิมไชยได้ทรงมีพระภคิคุณแพร่หลาย เป็นที่ยอมรับนับถือทั้งในและนอกประเทศ ว่าทรงเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการคลังและการเงิน แต่ก็ทรงยอมรับด้วย พระโอรสจะคุณ อย่าง เบ็ดเสร็จว่ายังไม่ทรงชำนาญในการ

ธนาคาร ได้ทรงหาความรู้ได้พระองค์ในเรื่องนี้อยู่เป็นนิจ และทรงรับความเห็น หรือ คำแนะนำ ในเรื่อง การ ธนาคารจาก ผู้อื่น ที่เสนอไป โดยชอบ ด้วยนำพระทัยอันกว้างขวางปราศจากทิฐิมานะ

นอกจากปัญหาเรื่องบุคคลและความไม่ชำนาญงานดังที่ได้กล่าวมาแล้ว พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยยังต้องเผชิญกับปัญหาใหญ่ที่ยังยวดยกเกี่ยวกับการคลังและเงินตรา ในระหว่างสงครามอีกมากมายหลายประการ ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า ทำอย่างไรจึงจะมีเงินมาให้รัฐบาลใช้จ่ายในเมืองบประมาณแผ่นดินชาติศุขย์ และราคาสินค้ากำลังสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นประการแรก ทำอย่างไรจึงจะมีเงินบาทจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายของกองทัพญี่ปุ่นและการค้าญี่ปุ่น ซึ่งจำเป็นจะต้องจ่ายตามสัญญาและตามนโยบายทางการเมืองในขณะนั้นเป็นประการที่สอง และในประการสุดท้าย ทำอย่างไรจึงจะบอกรักษาภาวะเงินเฟ้อในประเทศไทย หรืออย่างน้อยก็จำกัดภาวะนั้น ซึ่งเป็นผลธรรมชาติของการสงคราม ให้อยู่ในขอบเขต

วิธีแก้ปัญหาประการแรก พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงเสนอให้รัฐบาลออกพระราชบัญญัติเงินตราในภาวะฉุกเฉิน พุทธศักราช ๒๔๘๔ ซึ่งให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทย จำหน่ายธนบัตรออกใช้ แลกเปลี่ยนกับ พันธบัตรคลัง พันธบัตรเงินกู้ของรัฐบาล และเงินเยนญี่ปุ่น ปรากฏว่าวิธีการของพระองค์ ทำให้รัฐบาลมีเงินใช้จ่ายมาได้ตลอดโดยไม่ติดขัด ในการเงินที่เกี่ยวข้องกับญี่ปุ่น ทั้งทางด้านการค้าและการทหารนั้น พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยก็ได้ทรงหาทางปฏิบัติให้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งสัญญาที่รัฐบาลไทยได้ทำไว้แก่ญี่ปุ่น เช่นตั้งแหล่งกลางปฏิวัติเงิน และทำข้อตกลงในการที่ญี่ปุ่นจะต้อง ให้นำทดแทนเงินบาทที่เบิกจ่ายในประเทศไทย ด้วยวิธีเครดิตบัญชีเงินฝากของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ธนาคารแห่งประเทศไทยญี่ปุ่น ซึ่งเรียกว่าบัญชีเงินเยน

พิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้หนี้สินของญี่ปุ่นที่มีอยู่ต่อประเทศไทยนั้นหมดหลักฐานแน่ชัด ตั้งแต่ยกเลิกการเรียกร้องคืนในภายหลัง นอกจากนี้ยังได้ทรงทำการตกลงหรือต่อรองกับทางฝ่ายญี่ปุ่นอีกหลายครั้งหลายครา เพื่อควบคุมการใช้จ่ายของญี่ปุ่นมิให้เหลือเฟือ อันจักเป็นผลเสียหายแก่การเงินของไทย และยังได้ทรงสังเกตเห็นการณ์ไกล ทรงพยายามเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นจนยอมตกลงให้ฝ่ายไทยใช้เงินเยนซึ่งญี่ปุ่นเครดิตกับญี่ปุ่น ธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุมัติของค่าเก็บไว้ได้เป็นครั้งคราว ทำให้ทุนสำรองเงินตราของไทยมีค่าสูงขึ้นยิ่งกว่าที่จะเก็บไว้เป็นเงินเยน ทงคำที่ขอคืนได้ทรงพยายามอย่างยิ่งที่จะขอคืนเก็บไว้ในประเทศไทย และก็ได้นำเป็นบางส่วนเท่าที่การขนส่งในระหว่างสงครามจะอำนวยให้ ส่วนที่เหลือตกค้างอยู่ในประเทศญี่ปุ่นนั้น เมื่อเสร็จสงครามแล้วทางฝ่ายไทยก็ได้รีบคืนมาในที่สุด

โดยเหตุที่ทรงตระหนักในภัยอันตรายต่าง ๆ อันจักเกิดขึ้นจากภาวะเงินเฟ้อ พระองค์เจ้าจิวฉวนไชยจึงได้ทรงค้นคิดหาทางที่จะควบคุมภาวะนั้นมิให้ลุกลามเป็นอันตรายร้ายแรง และได้เสนอดูวิธีการต่าง ๆ ต่อรัฐบาลไทยหลายวิธี อาทิเช่น การเพิ่มภาษีอากรทั้งทางตรงและทางอ้อม เพิ่มรายได้เข้าคลังจากองค์การรัฐพาณิชย์ และกิจการรัฐพาณิชย์ ประหยัดรายจ่ายแผ่นดิน และออกพันธบัตรเงินกู้ ทั้งหมดนี้เพื่อลดปริมาณของเงิน นอกจากนี้ยังมีการถอนและกีดกันการใช้จ่ายเงินของประชาชน และการควบคุมเครดิตเป็นต้น การรักษาระดับค่าของเงินตราไว้ให้สูงคงที่ ในยามสงครามนั้นไม่เคยปรากฏว่ามีประเทศใดทำได้ แต่ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็พอจะกล่าวในทันทีได้ว่า พระองค์เจ้าจิวฉวนไชยได้ทรงใช้พระปรีชาสามารถระงับภาวะเงินเฟ้อในประเทศไทยไว้มิให้ลุกลามใหญ่โตไปดังที่เคยปรากฏมาแล้วในประเทศอื่น ๆ

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้ว ปัญหาการเงินสำคัญที่เกิดขึ้นในระหว่างสงครามคือปัญหาหนี้ต่างประเทศอันเป็นปัญหาเรื่องชนบทไม่พอใช้ ทั้งนี้โดยเหตุที่ไม่มีทางที่จะพิมพ์ชนบทในต่างประเทศได้ และทางฝ่ายญี่ปุ่นซึ่งเข้ามาบริบทชนบทให้รัฐบาลไทยก็ไม่สามารถส่งชนบทให้ได้ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงแก้ปัญหานี้ด้วยวิธีคือให้พิมพ์ชนบทขึ้นในประเทศไทยตามโรงพิมพ์ต่าง ๆ ที่สามารถพิมพ์ได้ อาศัยที่ได้ทรงวางระเบียบควบคุมการพิมพ์ชนบทไว้โดยรัดกุม จึงไม่ปรากฏว่าได้มีผลเสียหายอย่างใดเกิดขึ้นเลยตลอดระยะเวลา

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้เสร็จสิ้นลง รัฐบาลไทยได้แต่งตั้งให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ในขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ที่ปรึกษาด้านนายกรัฐมนตรี และผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นหัวหน้าคณะทูตไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงครามกับประเทศอังกฤษ อินเดีย และออสเตรเลีย ณ เมืองแคนดี ประเทศสิงคโปร์ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ การเจรจาดังนี้ได้ระงับไปชั่วคราวหนึ่งเดือน โดยได้ไปเจรจาดูต่อไป ณ เมืองสิงคโปร์ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ และกระทำความตกลงสมบูรณ์แบบใดเมื่อวันที่ ๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๙

มีเหตุการณ์อย่างหนึ่งในช่วงการเจรจาดังกล่าวซึ่งควรจรรู้ไว้ให้ปรากฏว่า พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยทรงมีศักดิ์ยะมานะกล้าหาญสู้รบกับที่ได้ทรงถือกำเนิดมาในราชสกุล และทรงแสดงศักดิ์ยะมานะนั้นในคราวที่คับขันอย่างยิ่งยวด ทรงสามารถเอาชนะผู้ที่ได้ด้วยศักดิ์ยะมานะอันประกอบด้วยธรรมนั้น ในช่วงการเจรจาดังนี้ผู้แทนประเทศมหาอำนาจซึ่งชนะสงครามประเทศหนึ่งได้เรียกร้องให้ประเทศไทยส่ง พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรแก้วมรกตคืนไปยังเมืองเวียงจันทน์ เมื่อพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงทราบข้อ

เรียกขานกันในที่ประชุม ได้รับตั้งชื่อที่ประชุมว่า ในฐานะที่พระองค์เป็น
ชาติศิโยนในราชสกุล และในฐานะที่พระองค์เป็นคนไทย ไม่ทรงสามารถรับฟัง
ชื่อเรียกขานนั้นได้เลย และจะไม่ทรงเจรจาด้วยอีกจนกว่าจะได้มีการถอนชื่อ
เรียกขานนั้นไปแล้ว ครั้นแล้วจึงเสด็จออกจากการประชุมนั้นโดยทันที ไม่
เสด็จเข้าร่วมประชุมอีกจนฝ่ายที่ใดตั้งชื่อเรียกขานนั้นถอนชื่อเรียกขานไปเอง
ในที่สุด

ความกล้าหาญของพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย เป็นความกล้าหาญทาง
ด้านจากระธรรมเนียมอันควรแก่การสรรเสริญ กล่าวคือทรงกล้าหาญที่จะยึดถือ
หลักธรรม และหลักการอัน สุจริต และถูกต้อง ทรงกล้าหาญ ที่จะเสียดสละ
ตำแหน่งอันสูงได้เต็มอเพื่อหลักการนั้น และเมื่อทรงสละได้ แล้วก็มี ได้ทรง
โทมนัสในการสละนั้น หรือมีพระทัยอาฆาตในผู้ที่เป็นต้นเหตุแห่งการสละ
แต่กลับ ทรงหา ทางช่วย เหลือทาง บุคคล และ กิจการ นั้น ๆ ด้วย วัตถุทางอื่น ๆ
ต่อไป

ใน พ.ศ. ๒๔๘๘ ได้ทรงพยายามที่ลดปริมาณของเงินออกใช้ให้หมุนเวียน
ในประเทศเพื่อควบคุมภาวะเงินเฟ้อ โดยวิธีแบ่งขายทุนสำรองเงินตราอัน
เป็นทองคำให้แก่ประชาชน เพื่อให้ถอนธนบัตรจากการหมุนเวียนเสียเป็นบาง
ส่วน ได้ทรงเสนอต่อรัฐบาลให้ขายทองคำด้วยวิธีการประมูลราคา แต่
รัฐบาลใน สมัยนั้น นโยบายที่จะแบ่งขายให้ แก่ประชาชนทั่วไปโดยไม่มี การ
ประมูล เมื่อมีความเห็นขัดกันเช่นนั้น จึงได้ทรงลาออกจากตำแหน่งผู้ว่าการ
ธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๔๘๘

หลังจากได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้นในประเทศไทยในเดือนพฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๔๙๐ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงเข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการคลังเป็นครั้งแรกในรัฐบาลสุคนธ์ นายควง อภัยวงศ์ เมื่อวันที่ ๑๒

พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๐ และทรงดำรงตำแหน่งนั้นมาจนถึงวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๔๙๓ จึงได้ทรงออกจากตำแหน่ง เพราะรัฐบาลได้กราบถวายบังคมลาออกทั้งคณะ ต่อมาได้ทรงกลับเข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอีกครั้งหนึ่ง ในรัฐบาลชุดจอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ และได้ทรงลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ เพราะเหตุที่ทรงมีความเห็นไม่ตรงกับรัฐบาลในการเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท แต่เมื่อได้ทรงลาออกแล้วก็ได้ทรงช่วยเหลือราชการของกระทรวงการคลังตลอดมา และยังคงดำรงตำแหน่งสำคัญอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการเงินของชาติ

หลังจากเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ หรือตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ เป็นต้นมา พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงใช้พระอิศริยยศเป็นอย่างหนึ่งที่จะให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแห่งสัญญาสองฉบับที่หาชนระหว่างชาติที่เมือง เบรตตันวูดส์ (Bretton Woods) ในสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกแห่งกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) และแห่งธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction and Development) อันจักทำให้ประเทศไทยมีเสถียรภาพในทางเงินตรา ด้วยพระอิศริยยศและด้วยพระปรีชาสามารถและพระอิศริยยศอันชวนให้เกิดความเชื่อถือเลื่อมใสในพระองค์ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงติดต่อกับบรรดาประเทศสมาชิกจนประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกแห่งสององค์การนี้ในวันที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๒ และเมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกแล้ว รัฐบาลไทยก็ได้แต่งตั้งให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเป็นผู้ว่าการแทนประเทศไทย ในสภาผู้ว่าการขององค์การทั้งสอง ได้เสด็จไปประชุมสภาผู้ว่าการนั้นๆ ทุกปีตลอดมา และได้ดำรงตำแหน่งนั้นอยู่จนสิ้นพระชนม์ชีพ ได้ทรงใช้วิชาความรู้และ

ความชำนาญให้เป็นประโยชน์แก่องค์การและแก่ประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการที่ธนาคาร โดคได้ให้ประเทศไทยกู้เงินใน พ.ศ. ๒๔๙๔ เป็นจำนวน ๒๕.๔ ล้านดอลลาร์ เพื่อบูรณะการรถไฟ การชลประทาน การท่าเรือ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงช่วยเหลือในกิจการเงินของแผ่นดินตลอดมา ถึงแม้ว่าจะอยู่นอกราชการแล้ว แต่ใน พ.ศ. ๒๔๙๒ ก็ได้ทรงดำรง ตำแหน่ง ประธานคณะ กรรมการ ร่วมมือการ ช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการกับสหรัฐ (ก.ศ.อ.) และเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ได้ทรงช่วยเหลือกระทรวงการคลัง โดยทรงยกวางพระราชบัญญัติเงินตราฉบับใหม่ ร่างพระราชบัญญัติได้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติเงินตรา พุทธศักราช ๒๕๐๓ ใช้แทนพระราชบัญญัติเงินตรา พุทธศักราช ๒๔๗๓ ซึ่งล้าสมัย ใน พ.ศ. ๒๔๙๘ กระทรวงการคลังได้มอบหมายให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเข้าดำเนินการธนาคารอุตสาหกรรมเพื่อเลิกกิจการ และตั้งสถาบันขึ้นใหม่ ได้ทรงดำเนินการจนสำเร็จเรียบร้อย และได้ตั้งบรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๐๒ ได้ทรงเป็นประธานกรรมการอยู่จนสิ้นพระชนม์ ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ทรงเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการปรับปรุงและตั้งคายนาระเบิดวิทยุ และได้ทรงเป็นกรรมการและเหรัญญิกของสภาอากาศไทยติดต่อกันมาเป็นเวลานานหลายปี

ใน พ.ศ. ๒๔๙๔ สำนักงาน บูรณะ ประเทศเกาหลี ของ สหประชาชาติ (United Nations Korean Reconstruction Agency -- UNKRA) ได้แต่งตั้งให้พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเป็นที่ปรึกษาทางการ คลังและเศรษฐกิจของรัฐบาลเกาหลีได้ ได้เสด็จไปประทับในประเทศเกาหลีในขณะเป็นเวลา ๓ เดือน เพื่อสำรวจภาวะเศรษฐกิจและการคลังแห่งประเทศนั้น นอกจากนั้นใน พ.ศ. ๒๔๙๘ ทรงได้รับ คำเชิญจาก เลขาธิการ สหประชาชาติ ให้ทรงเป็น กรรมการ

ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกสองท่าน ดำหรับให้คำปรึกษาแก่เสนาธิการ ฯ ว่า
ด้วยเรื่องรายงานเศรษฐกิจของโลก อันเป็นเอกสารสำคัญอันหนึ่งของสห
ประชาชาติ ได้เสด็จไปประชุมกรรมการนั้น ณ กรุงนิวยอร์กในปลายเดือน
กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๘ เป็นอันว่าโลก ได้ยอมรับในพระ ปรีชาสามารถ และ
วิสัยการของพระองค์เจ้าจิวฉินไชยทางด้านกรเศรษฐกิจและการคลัง ทรง
เป็นคนไทยคนแรกที่ได้นำเกียรติอันสูงมาสู่ประเทศไทย

ในราชการส่วนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์เจ้าจิวฉินไชย
ได้ทรงสนองพระเดชพระคุณด้วยความซื่อสัตย์และจงรักภักดีเป็นอันพันตลอด
มา กิจการที่จะพึงกระทำต่อเบื้องพระยุคลบาทนั้น ทรงกระทำด้วยความมิต
โลมหนักและทรงกระทำได้ในทุกโอกาสแม้แต่ในเวลาที่ประชวรอยู่ ไม่เคยทรง
เห็นว่ากิจการใดหนักไปหรือเหลืออึดัย ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่ง
ตั้งพระองค์เจ้าจิวฉินไชยเป็นองคมนตรีใน พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้ทรงใ้ดวงพระราช
หฤทัยในพระองค์เจ้าจิวฉินไชยและพระราชทานพระมหากุณาคือพระองค์เจ้า
จิวฉินไชยออกนานาประการ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ
พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสหภาพพม่าเป็นทางราชการ
ใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระองค์เจ้าจิวฉินไชยโดย
เสด็จ ฯ ในฐานะองคมนตรี

พระองค์เจ้าจิวฉินไชยได้เคยประชวรด้วยโรคพระหทัยมาก่อน แต่ได้
ทรงรับการรักษาจากแพทย์จนหายเป็นปกติ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้
กลับประชวรอีกครั้งด้วยพระโรคเดียวกัน นายแพทย์ได้ถวายการรักษาจนทรง
พระตำราญแล้ว จึงได้เสด็จไปทรงพักผ่อนที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
ประมาณสิบกว่าวันแล้วเสด็จกลับวังในวันที่ ๓๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ มีพระ
อาการเป็นปกติ ในวันที่ ๒๒ สิงหาคม ตอนเช้า ได้เสด็จไปเยี่ยมหม่อมเจ้า

หญิงประดับศักดิ์ ไชยยันต์ พระเชษฐภคินี ณ วังถนนตั้งม แดงเสด็จกลับ
วังประมาณ ๓๓ นาฬิกาเศษ ขณะทรงพระอักษรอยู่นั้น พระหทัยหยุดลง
โดยฉับพลัน และสิ้นพระชนม์โดยสงบเมื่อเวลา ๑๒.๑๕ นาฬิกา

พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ได้ทรง ทราบ ฝ่าละอองธุลี พระบาท ว่า
พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยสิ้นพระชนม์ในคืนวันเดียวกัน ขณะประทับอยู่ ณ พระ
ราชวงศ์เคอตุซ (Queluz Palace) กรุงลิสบอน ประเทศโปรตุเกส ด้วย
ความเศร้าสลดพระราชหฤทัยเป็นอย่างยิ่ง หลังจากที่ ได้มีพระราชดำรัส
สรรเสริญคุณความดีของพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเป็นเอกประการแล้ว ได้มี
พระราชดำรัสว่า

“ท่าน (พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย) ได้ช่วยเหลือฉันมากในการที่มา
เยี่ยมต่างประเทศคราวนี้ ท่านก็ได้ทรงทราบแล้วว่า การมาเยี่ยมต่างประเทศ
คราวนี้เป็นผลสำเร็จและมีผลดีเพียงไร และคงพอพระทัย ฉันคิดว่า ขณะสิ้น
พระชนม์ท่านคงมีความดี ”

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการพระศพพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
เป็นงานหลวงเป็นพิเศษ และได้พระราชทานพระโกศมณฑป เทียบเท่าเช่นเจ้า
ต่างกรมทรงพระศพเป็นเกียรติยศ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๓ สมเด็จพระ
ราชชนนีฯ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้เสด็จไปพระราชทานน้ำสรง
พระศพและบำเพ็ญพระราชกุศลในงานพระศพ

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ได้ทรงเค่งสมรสกับหม่อมราชวงศ์หญิง ชวดิศ
ร์นทองค์ บุตรี พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าพร้อมพงศ์อชิราภ ใน พ.ศ. ๒๔๖๔
มีบุตรคือ

๑. ม.ร.ว. ไชยวัฒน์ ไชยยันต์
๒. ม.ร.ว. พัทธมนไชย ไชยยันต์

ม.ร.ว. ชวลิต ไชยันต์ ได้ถึงแก่กรรมใน พ.ศ. ๒๔๗๒ ต่อมาพระ
องค์เจ้าวิวัฒนไชยได้ทรงแต่งตั้งมรดกกับ หม่อมเจ้าหญิง พัฒนคณา กิติยากร
พระธิดาของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอฯ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ มีธิดา คือ

ม.ร.ว. กิติวัฒนไชย ไชยันต์

พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงได้รับยศดังต่อไปนี้

พ.ศ. ๒๔๖๓ เป็น อำมาตย์ตรี

พ.ศ. ๒๔๖๘ เป็น อำมาตย์โท

พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็น มหาอำมาตย์ตรี

ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้น เป็น พระ
วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน มีดังต่อไปนี้ :-

พ.ศ. ๒๔๕๕	๑	ได้รับพระราชทาน	เหรียญรัตนาภรณ์	ชั้น ๕	รัชกาลที่ ๕
พ.ศ. ๒๔๖๔	,,		จักรยาภรณ์มงกุฎไทย		
พ.ศ. ๒๔๖๘	,,		เหรียญรัตนาภรณ์	ชั้น ๕	รัชกาลที่ ๗
พ.ศ. ๒๔๗๐	,,		ตราภรณ์ช้างเผือก		
พ.ศ. ๒๔๗๓	,,		ทิวติยาภรณ์มงกุฎไทย		
พ.ศ. ๒๔๗๓	,,		เหรียญรัตนาภรณ์	ชั้น ๓	รัชกาลที่ ๗
พ.ศ. ๒๔๗๔	,,		ทิวติยาภรณ์ช้างเผือก		
พ.ศ. ๒๔๘๐	,,		ประถมาภรณ์มงกุฎไทย		
พ.ศ. ๒๔๘๓	,,		ประถมาภรณ์ช้างเผือก		
พ.ศ. ๒๔๘๓	,,		ประถมาภรณ์มงกุฎไทย		
พ.ศ. ๒๔๘๖	,,		เหรียญรัตนาภรณ์	ชั้น ๑	รัชกาลที่ ๘

พ.ศ. ๒๔๘๗ ได้รับพระราชทาน มหาชิวมังกูฏ

พ.ศ. ๒๕๐๐ ,, มหาปรมานุชัชฌ์

สำหรับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของต่างประเทศ ได้ทรงรับตรา เซนต์-
มอริส และ เซนต์ดาซาร์ ของอิตาลี

ประกาศสถาปนาพระราชวงศ์

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤพดินทร ธิยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่าโดยที่ทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึงพระราชจริยาวัตร ที่ได้ทรงประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นสวัสดิคฺมิ่งคดแก่พระบรมราชาภิเชกเจดิมพระราชมนเทียรครงน เป็นค่นว่าการบูชาพระศรีรัตนคฺรีย และเทพยพดี ทักษิณานุประทานอุทิศค่นองพระเศษพระคฺณค่นมเด็จพระบรมพการ และพระราชกรณียคงทงปวงกได้ทรงบำเพ็ญแฉฉ บค่นทรงพระราชปรารภคถึงพระบรมวงค่านองค ซึ่งทรงพระคฺณเป็นทเชคคชพระเกียรคคคของพระราชวงค และได้มพระคฺณปการมาแก่พระองค์ พระบาทค่นมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ค่นมคคจะเจดิมพระเกียรคคคค่นองพระคฺณเนื่องในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเชกตามราชประเพณีซึ่งเคยมมาค่นกค่น

๑๓๑

๑๓๑

๑๓๑

อนึ่ง โดยที่ทรงพระราชดำริว่า หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ โอรสพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เดิมได้ศึกษาอักษรค่นมัยในโรงเรียนมหาคคคคคคคคคค และโรงเรียนราชคคคคคคคคค ครนค่นดำเร้งช่นมัยมปีที่ ๖ แฉฉ ในปีพุทธศคคกราช ๒๔๕๔ ค่นมเด็จพระศรีพัชรินทรา บรมราชินี

นารถได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนส่วนพระองค์ออกไปศึกษา
วิทยาการ ณ ประเทศอังกฤษ ได้เข้าศึกษาในโรงเรียนชั้นต้นจนถึงมหา
วิทยาลัยเคมบริดจ์สำเร็จได้รับเกียรติปริญญาของมหาวิทยาลัยนั้น แล้วกลับ
เข้ามายังกรุงเทพฯ ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๓

ครั้นแล้วได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการสนองพระเดช
พระคุณในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ดำเนินตามรอยพระบิดาซึ่งได้ทรง
ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนั้นมาแต่ก่อน เริ่มเข้ารับตำแหน่งเสนาบดีการ
กระทรวง แล้วเลื่อนขึ้นเป็นผู้ช่วยปลัดทูลฉลองและทำการแทนปลัดทูลฉลอง
แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นปลัดทูลฉลองกระทรวงพระคลัง
มหาสมบัติ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยพันธุ์ ก็ได้ตั้งใจ
รับราชการสนองพระเดชพระคุณโดยเต็มสติปัญญาสามารถ ประกอบด้วยความ
ความอุตสาหะวิริยะภาพอย่างแรงกล้า มิได้ย่อท้อ เป็นเหตุให้กิจการในหน้าที่
เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับไป จึงในปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้เป็นกรรมการรองคมนตรีเป็นเกียรติยศพิเศษอีกได้หนึ่งด้วย

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ ตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรและกรมสุราว่าง
ลง ทรงพระราชดำริเห็นว่า หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยพันธุ์ มีปรีชาสามารถ
ได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณมาด้วยดีเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย จึง
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งไปเป็นอธิบดีกรมสรรพากรและกรมสุรา
ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ได้รวมกรมฝิ่นและกรมสุราเข้าเป็นกรมเดียว
กันเรียกว่ากรมสรรพสามิต ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้า
จิวฉิมนไชย ไชยพันธุ์ เป็นอธิบดีกรมสรรพสามิต อีกตำแหน่งหนึ่ง เป็นการ
ชั่วคราว ซึ่งต่อมาเมื่อมีตัวอธิบดีกรมสรรพสามิตแล้ว ก็ทรงดำรงตำแหน่ง

อธิบดีกรมสรรพากรตำแหน่งเดียว ซึ่งในขณะนั้นจะต้องปรับปรุงการภาษีอากร ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมนี้อย่างกว้างขวาง เพื่อให้รูดกุมทันสมัยเปลี่ยนจากระบบเก่ามาเป็นระบบใหม่ หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยันต์ ได้ขอคำสั่งให้พยายามจัดวางระเบียบแบบแผนวิธีปฏิบัติราชการไว้มากมาย ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติการเก็บภาษีอากรตลอดมาจนบัดนี้ เมื่อได้จัดระบบการเก็บภาษีอากรในกรมสรรพากรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครั้นถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งหม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยันต์ ไปเป็นอธิบดีกรมศุลกากร ก็ได้ปรับปรุงวิธีเก็บอากรศุลกากร และได้วางระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับพิธีการศุลกากรไว้หลายอย่าง ซึ่งยังคงใช้เป็นระเบียบปฏิบัติราชการของกรมศุลกากรตลอดมาจนบัดนี้ ราชการในกรมศุลกากรดำเนินก้าวหน้าด้วยดีตลอดมา และโดยที่หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยันต์ เป็นผู้ประกอบด้วยความดีมีปรีชาสามารถรอบรู้กิจการต่างๆ ในกระทรวงการคลังเป็นอย่างดีเยี่ยมผู้หนึ่ง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยันต์ ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ก็ได้ปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณในหน้าที่ด้วยปรีชาสามารถเป็นผลดีแก่ราชการ และเป็นที่ยกย่องนับถือของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังทุกคนตลอดมา

ในส่วนของราชการพิเศษ หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยันต์ ได้รับปฏิบัติหน้าที่กิจการอันสำคัญ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติเป็น เอก ประการ กล่าวคือ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๒ ได้ร่วมมีอภิรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เริ่มจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติขึ้น อันเป็นแนวทางให้ได้ตราพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นใช้เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๗๕ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยันต์ เป็น

ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นคนแรก ได้วางระเบียบแบบแผนและ
ดำเนินการธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำรงอยู่เป็นปีกแผ่นมั่นคงตลอดมา
จนในปัจจุบันนี้ อนึ่ง เมื่อคราวสงครามมหาเอเชียบูรพาได้อุบัติขึ้นเมื่อปลาย
ปี พุทธศักราช ๒๔๘๔ การคลังของประเทศย่อมตกอยู่ในภาวะขัดข้องยุ่งยาก
เป็นอย่างที่สุด ดังเป็นทหราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยณรงค์
เป็นผู้หนึ่งซึ่งได้ดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จน
ผลที่สุดปรากฏว่า แม้ประเทศไทยต้องจ่ายเงินไปมากมาย ก็ยังได้รับทองคำ
ตอบแทนคืนมาเป็นจำนวนไม่น้อย เป็นการบรรเทาความเสียหายลงไปได้เป็น
อันมาก ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๘ สงครามมหาเอเชียบูรพาได้สงบลง และมี
การเปิดการเจรจาเลิกสถานะสงครามในระหว่างประเทศคู่สงคราม ก็ได้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยณรงค์ เป็นหัวหน้า
คณะทูตไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงครามกับประเทศอังกฤษ อินเดีย และ
ออสเตรเลีย เมืองแคนดี และสิงคโปร์ ในการนี้หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย
ไชยณรงค์ ได้บากบั่นฟันฝ่าอุปสรรคใหญ่หลวง ดำเนินการเป็นผลดีแก่ประเทศ
ชาติเป็นอันมาก ดังปรากฏอยู่แล้ว นอกจากนี้เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๘๘ ได้
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยณรงค์ เดินทางไป
ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อฟื้นความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่การคลัง
และการธนาคารในสองประเทศนั้นขึ้นใหม่ ก็ได้ปฏิบัติภารกิจอันสำเร็จผลเป็น
ผลดี ต่อมาเมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่แล้ว ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้าดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงการคลัง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๙๐ ครองหนังสือและเมื่อพุทธศักราช
๒๔๙๓ อีกครั้งหนึ่ง ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
การคลังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๙๒ หม่อมเจ้าจิวฉิมนไชย ไชยณรงค์ ได้เสด็จ

ไปประชุมกับผู้แทนนานาประเทศ ในฐานะผู้ว่าการในองค์การทุนระหว่างประเทศและธนาคารระหว่างประเทศ ได้เจรจาในเรื่องการเงินบางเรื่องให้เป็นผลดีแก่ราชการ ในปัจจุบันได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา และกรรมการในสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ กับทั้งยังดำรงตำแหน่งผู้ว่าการองค์การทุนระหว่างประเทศ และผู้ว่าการธนาคารระหว่างประเทศ อยู่ด้วย

เมื่อพิจารณาถึงการที่หม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ไซยนต์ ได้รับราชการมาในกระทรวงการคลังในตำแหน่งสำคัญๆ ได้ผลดีแก่ราชการโดยลำดับ ทั้งได้ปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีความสามารถที่จะวางพระองค์ให้เป็นที่ยอมรับนับถือในนานาสนธิบาตระหว่างประเทศชาติ ด้วยอาศัยสติปัญญาสุ่มรอบคอบและอัชฌาศัยสุภาพอย่างยิ่ง สมที่เป็นกุดทายาทของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย พระบิดา ผู้ซึ่งได้เคยดำรงตำแหน่งเสนาบดี เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยมาแล้วแต่กาลก่อนนั้น และมั่นคงเป็นที่ประจักษ์ว่า หม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ไซยนต์ ทรงเจริญด้วยวิสัยสุภาพกาลดำรงมั่นอยู่ในสุจริตสัมมาจารี มีความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่โดยปรากฏ สมควรที่จะได้รับอิสริยยศฐานันดรศักดิ์เป็นพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ให้เป็นที่เชิดชวพระเกียรติยศแต่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย พระองค์หนึ่งได้

จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาหม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ไซยนต์ ขึ้นเป็นพระองค์เจ้า มีคำนำพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย คชนาม ทรงศักดินา ๓,๐๐๐ ตามอย่างธรรมเนียมพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าทรงปวง จงทรง

เจริญพระชนมายุ พรรณ สุข พละ ปฏิภาณ คุณสารสมบัติ สรรพศิริสวัสดิ
พิพัฒน์มงคลทุกประการ

.....๑๑๑.....

.....๑๑๑.....

ประกาศ ณ วันที่ ๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๓ เป็นปีที่ ๕ ใน
รัชกาลปัจจุบัน.

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม

นายกรัฐมนตรี

พระประวัติการศึกษา ราชการตำแหน่งหน้าที่ ยศ
และเครื่องราชอิสริยาภรณ์ที่ได้รับพระราชทาน

พระอรรควงศ์เชอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ได้ทรงศึกษาอักษร ดมัยใน
ประเทศไทยที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง และโรงเรียนราชวิทยาลัย ครั้น
สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ แล้ว ในปีพุทธศักราช ๒๔๕๔ สมเด็จพระศรีพัชริน-
ทราบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนส่วน
พระองค์ ออกไปศึกษาวิชาการ ณ ประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส
ดังต่อไปนี้

พ.ศ. ๒๔๕๔ ทรงศึกษา Preparatory School,
Torguay ๒ ปี

พ.ศ. ๒๔๕๖ ทรงศึกษาที่ Cheltenham College ๓ ปี
ผลของการศึกษาในระยะนี้ ทรงได้รับ Higher Certificate ของ Oxford
และ Cambridge

พ.ศ. ๒๔๕๘ ทรงศึกษาที่ Magdalene College, Cambridge
University ๓ ปีผลของการศึกษา ทรงได้รับ Historical Tripos II

พ.ศ. ๒๔๖๒ ทรงศึกษาที่ École des Sciences Politiques,
Paris แล้วจึงเสด็จกลับประเทศ ในปีพุทธศักราช ๒๔๖๓

ราชการตำแหน่งหน้าที่ในระหว่างทรงรับราชการในการทรงวงการคลัง

พ.ศ. ๒๔๖๓ ทรงดำรงตำแหน่งเลขานุการกระทรวง
พ.ศ. ๒๔๖๕ ทรงดำรงตำแหน่งผู้ช่วยปลัดทูลฉลอง

จ

- ป ๒๔๖๘) ทรงดำรงตำแหน่งผู้รั้งตำแหน่งปลัด-
ทูตฉลอง
- ป ๒๔๗๐) ทรงดำรงตำแหน่งปลัดทูตฉลอง
- ป ๒๔๗๓) ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
และกรมตำรวจ
- ป ๒๔๗๓) ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
(ตำแหน่งเดียว)
- ป ๒๔๗๕) ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
กรมตำรวจสามัญ กรมฝน
- ป ๒๔๗๖) ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ
(ตำแหน่งเดียว)
- ป ๒๔๗๘) ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร
- ป ๒๔๘๓) ทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวง
การคลัง ฝ่ายไทย
- ป ๒๔๘๘) ทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาการคลัง
และที่ปรึกษาด้านนายกรัฐมนตรื
- ป ๒๔๙๐)
- ป ๒๔๙๓) ทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
- ป ๒๔๙๒) กระทรวงการคลัง

ตำแหน่งหน้าที่พิเศษที่ทรงได้รับ

- ม ๒๔๗๓ เป็นกรรมการสภาจัดบำรุงชายทะเลทิศ
ตะวันตก
 - ม ๒๔๗๒ เป็นกรรมการองคมนตรี
 - ม ๒๔๗๔ เป็นผู้แทนรัฐบาลไทยในการชุมนุมนา
ชาติเวียงฝืน
 - พ.ศ. ๒๔๗๔ เป็น หัวหน้าคณะผู้แทนไปเจรจากับอิน -
โดจีน ฝรั่งเศส เรื่องเงินและการโอน
มูลค่าต่าง ๆ อันสืบเนื่องมาจากอนุสัญญา
สันติภาพระหว่างประเทศไทยกับ
ฝรั่งเศส
 - ม ๒๔๗๕ เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
 - ม ๒๔๗๗ เป็น กรรมการสภาภาษาชาติไทย
 - ม ๒๔๗๗ เป็น หัวหน้าคณะทูตไปเจรจาทำสัญญาเบาริก
สนธิสัญญาระหว่างประเทศไทยกับประเทศอังกฤษ อินเดีย
และออสเตรเลีย ณ เมืองแคนดี และ
สิงคโปร์
 - ม ๒๔๗๔ เป็น ที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการเงินขององค์ -
การสหประชาชาติในประเทศเกาหลีใต้
- (UNKRA)
- ม ๒๔๗๕ เป็น องคมนตรี
 - ม ๒๔๗๕ เป็น เหนียวินุกสภาภาษาชาติไทย
 - ม ๒๔๗๖ เป็น ประธาน ก.ศ.ว.

ช

๒๔๘๒-๒๕๐๒ เป็น ผู้ว่าการแทนประเทศไทยในสภา-
ผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศ
และธนาคารโลก

ป ๒๔๘๘ เป็น กรรมการ โดยตำแหน่งและผู้จัดการธนาคาร
การอุตสาหกรรม

ป ๒๕๐๒ เป็น ประธานกรรมการบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม
แห่งประเทศไทย

ป ๒๕๐๓ เป็น ที่ปรึกษาของคณะกรรมการปรับปรุง
และตั้งคายนาระเบียบวิธีราชการ

ช

ป ๒๔๖๓ เป็น อำมาตย์ตรี

ป ๒๔๖๘ เป็น อำมาตย์เอก

ป ๒๔๗๓ เป็น มหาอำมาตย์ตรี

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ที่ได้รับพระราชทาน

ป ๒๔๕๓ ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๕
รัชกาลที่ ๕

ป ๒๔๖๔ ได้รับพระราชทาน จัตุรถาภรณ์มงกุฎไทย

ป ๒๔๖๘ ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๕
รัชกาลที่ ๗

ป ๒๔๗๐ ได้รับพระราชทาน ตริตาภรณ์ช้างเผือก

ป ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทาน ทูตยจุตจอมเกล้า

ป ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทาน ทวีติยาภรณ์มงกุฎไทย

ข

- บ ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๓
รัชกาลที่ ๗
- บ ๒๔๗๔ ได้รับพระราชทาน ทวดยาภรณ์ช้างเผือก
- บ ๒๔๗๐ ได้รับพระราชทาน ประถมาภรณ์มงกุฎไทย
- บ ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทาน ประถมาภรณ์ช้างเผือก
- บ ๒๔๗๓ ได้รับพระราชทาน ประถมาภรณ์จอมเกล้า
- บ ๒๔๗๖ ได้รับพระราชทาน เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๓
รัชกาลที่ ๘
- บ ๒๔๗๗ ได้รับพระราชทาน มหาวิริยมงกุฎ
- บ ๒๕๐๐ ได้รับพระราชทาน มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก

ดำรงเครื่องราชอิสริยาภรณ์ของต่างประเทศ ได้ทรงรับตราเชนคัม
มอริส และเชนคัมดาซาร์ ของอิตาลี ชั้น ๒

พระประวัติส่วนพระองค์ พระประวัติการปฏิบัติราชการ และพระจริยาวัตร โดยสังเขป

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ทรงเป็นโอรสพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย เดิมได้ทรงศึกษาอักษรสมัยในโรงเรียนมหาดเล็กหลวง และโรงเรียนราชวิทยาลัย ครั้นดำรงชันมัยมีที่ ๖ แล้วในปีพุทธศักราช ๒๔๕๔ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นนักเรียนส่งพระองค์ ออกไปศึกษาวิทยาการ ณ ประเทศอังกฤษ ได้ทรงเข้าศึกษาในโรงเรียนชั้นต้นจนถึงมหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ดำรงได้รับปริญญาเกียรตินิยม (ชั้น ๒) ทางวิชาประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยนั้นแล้ว ได้ไปศึกษาที่ École des Sciences Politiques, Paris แล้วจึงเสด็จกลับเข้ามา ยังกรุงเทพมหานครในปีพุทธศักราช ๒๔๖๓

ครั้นแล้วได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ดำเนินตามรอยพระบิตาซึ่งได้ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงนั้นมาแต่ก่อน ทรงเริ่มเข้ารับราชการตำแหน่งเสนาบดีการกระทรวง แล้วเลื่อนขึ้นเป็นผู้ช่วยปลัดทูลฉลอง และทำการแทนปลัดทูลฉลอง แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นปลัดทูลฉลองกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๐ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ได้ทรงตั้งพระทัยรับราชการสนองพระเดชพระคุณโดยเต็มสติปัญญาสามารถ ประกอบด้วยมีพระอุตสาหะวิริยะภาพอย่างแรงกล้ามิได้ทรงย่อท้อ เป็นเหตุให้กิจการในหน้าที่เจริญก้าวหน้าเป็นลำดับไป จึงในปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกรรมการองคมนตรี เป็นเกียรติยศพิเศษอีกได้หนึ่งด้วย

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ ตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรและกรมศุราว่าง
 ลง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นว่าพระวรวงศ์
 เชื้อ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย มีพระปรีชาสามารถ ได้ทรงรับราชการสนอง
 พระเดชพระคุณมาด้วยดีเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย จึงทรงพระกรุณาโปรด
 เกล้าฯ แต่งตั้งไปเป็นอธิบดีกรมสรรพากรและกรมศุรา ต่อมาเมื่อปีพุทธ-
 ศักราช ๒๔๗๕ ได้รวมกรมเงินและกรมศุราเข้าเป็นกรมเดียวกัน เรียกว่ากรม
 สรรพสามิต ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระวรวงศ์เชื้อ พระองค์
 เจ้าจิวฉิมนไชย เป็นอธิบดีกรมสรรพสามิตอีกตำแหน่งหนึ่ง เป็นการชั่วคราว
 ซึ่งต่อมาเมื่อมีผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพสามิตแล้ว ก็ทรงดำรงตำแหน่ง
 อธิบดีกรมสรรพากรแต่ตำแหน่งเดียว ซึ่งในขณะนั้นจะต้องปรับปรุงการภาษี
 อกรเพื่อให้รัดกุมทันสมัย โดยเปลี่ยนจากระบบเก่ามาเป็นระบบใหม่ ซึ่ง
 เป็นหน้าที่ของกรมสรรพากรอย่างกว้างขวาง พระวรวงศ์เชื้อ พระองค์เจ้า
 จิวฉิมนไชย ได้ทรงมีความอุตสาหะพยายามจัดวางระเบียบแบบแผนขอปฏิบัต
 ราชการได้มากมาย ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติการเก็บภาษีอากรตลอดมาจนบัด
 นี้ เมื่อได้จัดระบบการเก็บภาษีอากรในกรมสรรพากรเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ครั้น
 ถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พระวรวงศ์
 เชื้อ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย ไปเป็นอธิบดีกรมศุสฎการ ก็ได้ปรับปรุงวิธี
 การเก็บภาษีศุสฎการ และได้ทรงวางระเบียบข้อบังคับ เกี่ยวกับพิธีการ
 ศุสฎการไว้หลายอย่าง ซึ่งยังคงใช้เป็นระเบียบปฏิบัติการของกรมศุสฎ-
 การตลอดมาจนบัดนี้ ราชการในกรมศุสฎการดำเนินก้าวหน้าด้วยดีตลอดมา
 และโดยที่ พระวรวงศ์เชื้อ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย ทรงเป็นผู้ประกอบด้วย
 คุณคุณสมบัติปรีชา สามารถรอบรู้ กิจการต่างๆ ในกระทรวง การคลังเป็นอย่างดี
 เยี่ยมผู้หนึ่ง จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไปดำรงตำแหน่งที่

ปรึกษากระทรวงการคลัง ก็ได้ปฏิบัติราชการสนองพระเดชพระคุณในหน้าที่
ด้วยพระปรีชาสามารถเป็นผลดีแก่ราชการ และเป็นที่ยกย่องนับถือของรัฐ
มนตรีว่าการกระทรวงการคลังทุกท่านตลอดมา

ในด้านราชการพิเศษ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยได้
รับปฏิบัติหน้าที่กิจการ อันสำคัญ ซึ่งเป็น ประโยชน์แก่ ประเทศชาติ เป็นเอก
ประการ กล่าวคือ เมื่อมีพุทธศักราช ๒๔๘๒ ได้ร่วมมือกับรัฐมนตรีว่า
การกระทรวงการคลังเริ่มจัดตั้งสำนักงานธนาคารชาติขึ้น อันเป็นแนวทาง
ให้ได้ว่า พระราชบัญญัติ ธนาคาร แห่ง ประเทศไทย ขึ้นใช้เมื่อมี พุทธศักราช
๒๔๘๕ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พระวรวงศ์เธอ พระองค์
เจ้าวิวัฒน์ไชย เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นองค์แรก ได้ทรง
วางระเบียบแบบแผนและดำเนินการจนธนาคารแห่งประเทศไทยได้ดำรงอยู่เป็น
ปกติมั่นคงตลอดมาจนในปัจจุบันนี้ อนึ่ง เมื่อคราวสงครามมหาเอเซีย
บูรพาได้อุบัติขึ้นเมื่อปลายมีพุทธศักราช ๒๔๘๔ การคลังของประเทศตกอยู่
ในภาวะฉิบหายยุ่งยากเป็นอย่างที่สุดถึงเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้ว พระ
วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ทรงเป็นผู้หนึ่งซึ่งได้ดำเนินการแก้ปัญหา
ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จนผลที่สุดปรากฏว่า แม้ประเทศ
ไทยต้องจ่ายเงินไปมากมาย ก็ยังได้รับทองคำตอบแทนคืนมาเป็นจำนวนไม่
น้อยเป็นการบรรเทาความเสียหายลงไปได้เป็นอันมาก ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๘
สงครามมหาเอเซียบูรพาได้สงบลง และมีการเปิดการเจรจาเด็กส์ถาณะ
สงครามในระหว่างประเทศคู่สงคราม ก็ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่ง
ตั้ง พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย เป็นหัวหน้าคณะทูตไปเจรจา
ทำสัญญาเด็กส์ถาณะสงครามกับประเทศอังกฤษ อินเดีย และออสเตรเลีย
ณ เมืองแคนดีและสิงคโปร์ ในกรณีนี้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย

ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เป็นที่ไว้วางพระราช
 หฤทัยมาแต่อดีตกาลก่อน ทรงดำรงมั่นอยู่ในสุจริตดีมีมาจากรุ่น มีความจงรัก
 ภักดีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกรัชกาลในระหว่างที่ยังดำรงพระชนม-
 ชีพ และทรงปฏิบัติองค์ให้เป็นต้นแบบดุษฎีของในหมู่บัณฑิต ทั้งไทยและต่าง
 ประเทศโดยชาวซึ่งทวักกัน เป็นที่เชิดพระเกียรติแก่พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม
 หม่อมทิศรราชหฤทัย ผู้เป็นพระบิดาเป็นอันมาก

ในด้านการปฏิบัติงาน ทรงอยู่ในฐานะอันไม่ประมาท งานชั้นใดที่
 ทรงต้องการให้ปฏิบัติก็สั่งโดยชัดเจนและเด็ดขาด ง่ายแก่การปฏิบัติของผู้อยู่
 ใต้บังคับบัญชา ทรงมีปฏิภาณอันเฉียบแหลมสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
 เฉพาะหน้าได้โดยรวดเร็ว และทรงมีพระหทัยอยู่อย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ทราบกัน
 อยู่ทั่วไปในวงงานของกระทรวงการคลังคือ เมื่อพระองค์ทรงไปปฏิบัติงาน
 ในส่วนราชการแห่งใดก็มักจะพิจารณาระบบการปฏิบัติงานของส่วนราชการ
 แห่งนั้นเสียก่อนว่าปฏิบัติกันอย่างไร เมื่อเห็นว่ายังไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยก็
 ต้องทรงปฏิวัติระบบงานของส่วนราชการแห่งนั้นเสียใหม่ทั้งหมด ดังนั้นคว
 อย่างมาแต่ในส่วนราชการต่าง ๆ หลายแห่งในสังกัดกระทรวงการคลัง พระ
 องค์ทรงเป็นผู้เข้มแข็งในการปฏิบัตินี้ มีความเด็ดขาดแต่สุภาพเรียบร้อย
 ทรงปฏิบัติงานตรงไปตรงมาปราศจากเดห์เหลี่ยมใด ๆ ทั้งสิ้น ทรงรับ
 ฟังความนึกเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มพระทัย ทรงเห็นกาตโกลตรักความเป็น
 ระเบียบเรียบร้อย ยึดมั่นในหลักการและระเบียบแบบแผน เรื่องใดเป็นเรื่อง
 ที่จะทำลายหลักการและระเบียบแบบแผน พระองค์ไม่เคยทรงยอมรับปฏิบัติ
 เป็นอันขาด เว้นเสียแต่จะมีทางออกอื่นใดอันจะไม่ทำลายล้างหลักการนั้น
 งานอย่างใดก็ได้ทรงรับมอบหมายให้ปฏิบัติก็ทรงมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานนั้นให้
 เสร็จไปโดยเร็วและเรียบร้อย พระองค์ทรงชำระของในงานทั่วไปของกระทรวง

การคลังเป็นอย่างดี กุศโลบายในการปฏิบัติงานของพระองค์ท่าน ได้มี
ข้าราชการในสังกัดกระทรวงการคลัง โดยมากยึดถือเป็นแบบฉบับมาจนบัดนี้
เมื่อได้ทรงรับราชการอยู่ในส่วนราชการแห่งใด ส่วนราชการแห่งนั้นจะต้อง
ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ โดยไม่หยุดนิ่ง

ในด้านการปกครองบังคับบัญชา ทรงยึดสุจริตธรรมเป็นที่ตั้ง ไม่มี
พระนิยดาเชิงหรือเลือกที่รักมักที่ชัง มีพระเมตตาจิตต่อผู้น้อยโดยทั่วกัน
ทรงเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดี เป็นที่เคารพนับถ้อยจาเกรงแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา
เป็นอันมาก ทรงเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับผู้น้อย ไม่ทรงอวดวิชาพยายามหาผู้ใด
แม้แต่ในขณะทรงปฏิบัติงานหรือสั่งการงานอย่างหนึ่งอย่างใด ก็ทรงมีพระ
นิยดข่มขี้มน้ำใจไม่เคร่งเครียด เป็นเหตุให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเกิดพลังใจ
ในอันที่จะปฏิบัติงานให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยที่พระองค์ทรงกำเนิดในชาติคดียศก
ฉะฉานพระจริยาวัตรจึงเป็นที่น่าเลื่อมใสแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้ที่มาเฝ้า
คิดคือ ทรงเป็นผู้ที่สมควรแก่การเทอดทูนและบูชา

ในด้านพระอริยาบดีย พระองค์ทรงมีพระอริยาบดียดมนละม่อมมีเมตตา
กรุณาและมีพระสติสัมปชัญญะเยือกเย็น ว่าเรียงต้นภูถ่านตลดอดเวลา ทรง
ปฏิบัติของความเป็นกันเองแก่ทุกคน จะหาเวลาไหนที่มพระพักตรบังนพยากเต็มที
ผู้ใดไปเฝ้าคิดต่อด้วยราชการหรือทางส่วนตัวก็ พระองค์ก็ทรงปฏิสันถาร
ด้วยพระจริยาวัตรอันดียิ่ง ผู้เข้าเฝ้าขอมรดักประทัมใจในความนุ่มนวลของ
พระองค์ท่าน ผู้ใดที่ไปเฝ้าโดยใกล้ชิดแล้วจะไม่ได้รับความหวาดเกรง
หรือความเสียใจเลย ผู้ใดที่ใดกลับออกจากเฝ้าแล้วจะมีหน้าแบกบานกลับ
ออกมาทุกคน เป็นเหตุให้เพิ่มพูนความเคารพนับถ้อยจาเกรงยิ่งขึ้น

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย เริ่มมีพระสุขภาพไม่สู้สมบูรณ์ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘. และก็เคยทรงขอร้องแก่ทางราชการ ขอให้ผ่อนลดาย การปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ลงเสียบ้าง แต่โดยที่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า วิวัฒน์ไชย ทรงเป็นผู้ที่มึนแก่รักใคร่คุณและพระปรีชาสามารถอันสูง เมื่อ ทางราชการยังมี ความจำเป็นต้องให้พระองค์ท่าน ทรงช่วยเหลืออยู่ต่อไปเพื่อ ประโยชน์แก่ประเทศชาติ ทางราชการก็ยังมีอาจปลดปล่อยมือท่านได้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ก็จำต้องทรงรับปฏิบัติภารกิจของทาง ราชการ ตลอดมาทั้ง ๆ ที่พระสุขภาพไม่สู้สมบูรณ์จนทราบ ถึงวันสิ้นพระชนม์ นับว่า พระองค์ท่านได้ทรง เสียสละประโยชน์สุขส่วน พระองค์ท่านปกครองให้ แก่ ประเทศชาติ ทรง ได้นำความวิปโยคและวันทโศกมาสู่บรรดาข้าราชการ กระทรวงการคลังซึ่งทรงรู้จักมักคุ้นและบรรดาที่เคารพรักพระองค์ท่านอย่าง ใหญ่หลวง กระทรวงการคลังรู้สึกว่าได้สูญเสียบุคคลสำคัญ ในวงการคลัง ของประเทศไทยไปเสียแล้ว

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย มีพระชนมายุนับถึงวันสิ้น พระชนม์เพียง ๖๓ ปีเศษ การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของพระองค์ท่านใน ขณะที่ยังไม่สมควรแก่กาลอายุเช่นนั้น ย่อมยังความเศร้าสลดวันทโศกและ ความเสียดยายเป็นอย่างยิ่งแก่บรรดาข้าราชการ กระทรวงการคลังและผู้อื่น แต่อย่างไรก็ดี แม้พระองค์ท่านได้ทรงจากไป ก็จากไปแต่พระวรกายเท่านั้น ส่วนพระเกียรติคุณความดี ของพระองค์ท่าน ก็ยังคงคงตรา อยู่ใน ความ ทรงจำ ของบรรดาข้าราชการในสังกัดกระทรวงการคลังทั้งปวง

ขออำนาจกุศลผลบุญ ที่พระองค์ท่านได้ทรง บำเพ็ญมาด้วยดีในระหว่าง ที่ยังดำรงพระชนม์ชีพ จึงขอบรรดาดีให้ดวงวิญญาณของพระองค์ท่านจง เสด็จสู่ในสวรรค์ชั้นนิรันดร์ เทอญ.

พระกรณียกิจและพระจริยาวัตร

ในสมัยที่ทรงดำรงตำแหน่งผู้ช่วยปลัดทูลฉลอง และปลัดทูลฉลองกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ราว ๆ ปีพุทธศักราช ๒๔๖๓ และก่อนขึ้นไป การปฏิบัติงานในกรมบัญชีการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไม่สู้จะมีระเบียบเรียบร้อย พระองค์เอง พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย เมื่อทรงเลื่อนขึ้นรับตำแหน่งผู้ช่วยปลัดทูลฉลอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ทรงจัดระเบียบงานขึ้นใหม่เป็นแบบแผนระเบียบเรียบร้อย ซึ่งคงถือปฏิบัติกันตลอดมาจนบัดนี้

สมัยที่ทรงดำรงตำแหน่ง ปลัดทูลฉลอง กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ พระองค์ทรงเป็นหูเป็นตาให้แก่เสนาบดี คบคุมดูแลกิจการและงานของกรมต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงพระคลังมหาสมบัติเป็นที่เรียบร้อย เป็นการเอาใจให้แก่เสนาบดีในครั้งนั้นเป็นอันมาก ในด้านการปกครองบังคับบัญชาข้าราชการ ทรงมีนโยบายถือหลักสายกลาง ไม่ทรงใช้วิธีเข้มงวดกดขี่ข่มขืนมิถึงเกินไป และไม่ปล่อยปละละเลยให้ย่อหย่อนเกินไป ทรงเคร่งครัดต่อระเบียบที่วางไว้ และทรงมีความเด็ดขาดในกรณีที่เห็นว่าเป็นการปฏิบัติทั้งใจทำผิดระเบียบ นอกจากนี่ยังทรงรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น แม้ผู้นั้นจะอยู่ภายใต้การปกครองบังคับบัญชา และทรงยอมรับปฏิบัติตามในเมื่อความคิดเห็นนั้นมีเหตุผลดี แยกคายไม่ทรงถือแต่ความคิดเห็นที่เป็นอคติเข้าไปด้วย ถ้าความคิดเห็นที่เสนอนั้นไม่มีเหตุผลหรือไม่เหมาะแก่การจะกระทำ ทรงชี้แจงด้วยวิธีอันนุ่มนวลยอมให้ผู้เสนอเข้าใจในจุดมุ่งหมายเพื่อหายความข้องใจ ไม่ทรงนิยม

วิชาศึกษาด้วยอำนาจ ทรงนิยมวิชาตะเมยลละไม แม้ถึงการใช้คนที่ทรงมี
วิชาแยกกาย วิชาแต่ทำให้ผู้รับใช้รู้สึกประทับใจและมีแก้ใจที่จะรับใช้อีก ไม่
คิดหนาระอใจ จะทรงแนะนำชี้แจงข้อบกพร่องในการงานที่ทรงมอบให้ทำ
อย่างไร ก็ใช้วิชาทำให้ผู้รับใช้ไม่เสียกำลังใจ

ต่อมาพระองค์ได้เลื่อนขึ้นเป็นปลัด ทูลฉลอง และทรงรับราชการใน
ตำแหน่งปลัดทูลฉลองจนถึง พ.ศ. ๒๔๗๓ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
แต่งตั้งให้ไปรับราชการในตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรและกรมศุรา

พระกรณียกิจที่ใต้ทรงปฏิบัติ

ในสมัยทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากร

ตามประกาศกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ โดยรับพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ย้ายมหาอำมาตย์ตรี หม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ไชยันต์ (ซึ่งเป็นฐานันดรศักดิ์ในสมัยนั้น) จากตำแหน่งปลัดทูลฉลองกระทรวงพระคลังมหาสมบัติไปเป็นอธิบดีกรมสรรพากร ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๓ เป็นต้นไป

กรมสรรพากรในสมัยนั้น จัดเก็บภาษีอากรและรายได้อื่น ๆ ได้ประมาณ ๒๐ ล้านบาท หรือร้อยละ ๒๐ ของยอดงบประมาณรายรับทั้งสิ้นของแผ่นดิน

ภาษีอากรต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในหน้าที่จัดเก็บตามประกาศพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

๑. กระแสพระบรมราชโองการตั้งพักคือตราค่าธรรมเนียมอากรส่งออก จาก จุฬศักราช ๑๑๘๑
๒. ประกาศภาษีเรือ-โรงร้านค้าแพ จุฬศักราช ๑๒๓๒
๓. พระราชบัญญัติการภาษีอากร รัตนโกสินทรศก ๑๑๑
๔. พระราชบัญญัติพักักภาษีภายใน รัตนโกสินทรศก ๑๑๑
๕. ดำรงตรากระทรวงพระคลังมหาสมบัติ โดยรับพระบรมราชโองการให้สำรวจเก็บเงินอากรรสมพักสัตว์ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖
๖. พระราชบัญญัติลักษณะเก็บเงินค่านา รัตนโกสินทรศก ๑๑๘
๗. พระราชบัญญัติเปลี่ยนวิธีเก็บภาษียา รัตนโกสินทรศก ๑๑๘

- ๙. ประกาศแก้ไขเก็บภาษีน้ำตาลโคคนต รัตนโกสินทรศก ๑๑๘
- ๑๐. พระราชบัญญัติลักษณะฆ่าโคกระบือและสุกรตามหัวเมือง รัตนโกสินทรศก ๑๑๘
- ๑๑. พระราชบัญญัติสำหรับตรวจป้องกันโรคสัตว์พาหนะ รัตนโกสินทรศก ๑๑๘ (สำหรับฆ่าโคกระบือและสุกรในกรุง)
- ๑๒. ประกาศเก็บเงิน ค่าที่สวนใน จังหวัดต่าง ๆ ในมณฑลนครศรีธรรมราช
- ๑๓. พระราชบัญญัติอากรค่าน้ำ รัตนโกสินทรศก ๑๒๐
- ๑๔. พระราชบัญญัติลักษณะการเก็บค่าน้ำเกลือ รัตนโกสินทรศก ๑๒๓
- ๑๕. ประกาศพระราชทานยกเงินอากรสวนใหญ่ค้างเก่า และเงินสำรวจต้นผลไม้ใหม่สำหรับเก็บเงินอากรสวนใหญ่ รัตนโกสินทรศก ๑๓๐
- ๑๖. พระราชบัญญัติลักษณะการเก็บภาษีค่าที่ไร่อ้อย พุทธศักราช ๒๔๖๔

๑๗. พระราชบัญญัติเงินรัชูปการ พุทธศักราช ๒๔๘๘

นอกจากนี้แล้ว ยังต้องจัดเก็บและรับเงินค่าธรรมเนียมของกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ อีกด้วย คือ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ของแผนกปกครอง แผนกภาษีอากร แผนกเกษตรราชการ แผนกต่างประเทศ ค่าธรรมเนียมจดทะเบียนเครื่องหมายสินค้า กรมราชเลขาธิการ กงคาใหม่ ศาล และค่าธรรมเนียมทหารเรือ

ซึ่งภาษีอากรเหล่านี้ เป็นภาษีอากรที่มณฑลขณะหม่อมหมื่นจุลจิก และได้ใช้ปฏิบัติจัดเก็บกันมาช้านานแล้ว ย่อมเป็นการพื้นสมัย บางอย่างก็เป็นภาระหนักสำหรับผู้มรยาได้น้อย เช่น อากรค่าน้ำ และเงินรัชูปการ เป็น

คน เมื่อพระองค์ท่านได้เข้ามารับตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจแล้ว รัฐบาล
ในสมัยนั้นจึงได้มอบหมายให้พระองค์ท่านพิจารณาหาทางปรับปรุงภาษีอากร
เสียใหม่ โดยเห็นว่าระบบภาษีอากรที่ใช้อยู่ในขณะนั้นไม่เหมาะสมกับภาวะ
การณ์ของบ้านเมือง ซึ่งได้เปลี่ยนแปลง และ วิจารณ์การ ไปเป็น อันมาก ทั้งใน
ด้านการพาณิชย์ อดุลยกรรมตลอดจนการอาชีพของประชาชน แต่ในปี
พุทธศักราช ๒๔๗๓ ซึ่งเป็นระยะเริ่มแรกที่พระองค์ท่านเข้ามารับตำแหน่ง
ภาวะการเงิน และการ เศรษฐกิจของ ประเทศเริ่ม บังเกิด ความ อืดคุด ผิดเคือง
อันเป็นผลสะท้อนมาจากเดิสงครามโลกครั้งแรก ซึ่งความอืดคุดผิดเคือง
ได้เกิดขึ้นทั่วกันหมดทุกประเทศในโลก จนกระทั่งปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ ภาวะ
การเงินอืดคุดผิดเคืองก็ยังไม่หมดไป ดังประกาศพระบรมราชโองการ เรื่อง
ความอืดคุดผิดเคือง ดังต่อไปนี้

ประกาศเรื่องความอืดคุดผิดเคือง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศ
แก่ประชาชนทั่วปวงให้ทราบทั่วกัน ด้วยได้ทรงรับฎีการาชฎูรทูตเกล้าฯ
ถวายมาแต่ที่ต่าง ๆ หลายนับมีกรบบังคมทูลฯ ร้องทุกข์ถึงความอืดคุดผิด
เคือง ซึ่งเกิดขึ้นแต่มีหลังมาจนบัดนี้ เป็นเหตุให้ขัดสนจนทรัพย์ ทำมาหาได้
ไม่พอจะเลี้ยงชีพและเสียภาษีอากรได้สะดวกเหมือนแต่ก่อน พากันขอให้ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนด้วยประการต่าง ๆ เช่น
ขอให้งดเก็บภาษีอากรเป็นต้น กล่าวตามความคิดเห็นของเหล่าผู้ถวายฎีกา
เป็นอเนกนัย เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบตามฎีกากิ่งงัด
ด้วย ทรงทราบ ตรหนักอยู่แล้วว่า ความลำบาก ของประชาชน มีอยู่แพร่หลาย
จึงมีพระราชประสงค์ใคร่จะให้ทราบความตามจริงทั่วกัน ว่าบุคคลที่ได้รับ
ความลำบาก ในเวลานี้ไม่เฉพาะแต่พวกราชฎูรทูตถวายฎีกาเท่านั้น ถึงที่เบ็น

แต่ภาษาอากรต่าง ๆ ทดงชนใหม่คราวนี้คิดเก็บเฉลี่ยในบุคคลจำพวกอื่นอันเป็น
 ชนผู้มทรพยพอจะเฉลี่ยได้เป็นพัน แม่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงตั้ง
 เงินขึ้นซึ่งเคยได้สำหรับใช้สอยส่วน พระองค์ออกช่วย ราชการแผ่นดินเป็นอัน
 ใหญ่ และยอมให้เก็บภาษษทรพยส่วนพระองค์อันต้องพกคเหมือนประชาชน
 ทั่วปวง แต่ราษฎรทั้งหลายนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดให้ผ่อน
 ผันมิให้ต้องลำบากมากนักด้วยภาษาอากรที่ทดงชนใหม่ดังกล่าวมา ว่าโดยย่อ
 ครั้นเมื่อเวลาท้าวสยามทุกจำพวกนั้น แต่พระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่
 หัวลงไปจนถึงราษฎรพลเมือง จะต้องช่วยกันรักษามันเมืองให้พ้นอันตราย
 ด้วยโรคภัยเกิด วิปริตทั่วทั้งโลก จำต้อง ยอมทนความลำบากด้วยกันไป
 สดราว และหวังใจด้วยกันว่าจะพ้นความอัคคีภัยได้ในไม่ช้าหาน ด้วย
 ชาวประเทศอื่น ๆ ก็เดือดร้อนในเรื่องนี้เหมือนกันเรา รัฐบาลทุก ๆ ประเทศ
 ก็พากันร้อนใจและคิดแก้ไขอยู่ด้วยกันทั้งนั้น หากเป็นการใหญ่หลวงด้วยความ
 วิตกคิดเกี่ยวเนื่องถึงกันไปหมด ประเทศหนึ่งประเทศใดจะแก้ไขแต่โดยลำพัง
 ไม่ไหว จึงยังปรึกษารื้อกันเข้าอยู่ ส่วนประเทศของเราที่คงอนุโลมตาม
 ถึงกระนั้นการอย่างใดซึ่งทรงสามารถจะบรรเทาความเดือดร้อนได้ พระบาท
 สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้โปรดฯ ให้จัดการนั้น ๆ ดังเช่นให้ลดค่านาเรียก
 น้อยลงกว่าแต่ก่อน และลดราคาเงินบาทให้ราษฎรซื้อขายได้ผลประโยชน์มาก
 ขึ้นเป็นต้น การอย่างใดที่รัฐบาลจะพึงกระทำเพื่อบรรเทาความลำบากได้ก็ยิ่ง
 จะทำต่อไป ในส่วนประชาชนก็อาจจะช่วยรัฐบาลได้ด้วยอดล่ำที่ประกอบกิจ
 การให้เกิดโรคทรพยยิ่งขึ้น และพยายามส่งอนทรพยเงินซึ่งมีอยู่ อย่าใช้จ่าย
 ให้เปลืองไปเสียในการที่ไม่เป็นประโยชน์ก็จะบรรเทาความลำบากลงได้ ส่วน
 การเสียภาษอากรนั้นก็ควร พยายามตั้งใจช่วย รัฐบาลโดยเต็มใจตามความ
 สามารถ เพื่อจะได้เป็นกำลังสำหรับรัฐบาลปกครองบ้านเมือง และคิดการ
 แก้ไขเหตุร้ายต่าง ๆ ให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข ถ้าหากรัฐบาลไร้ทุนทรพย

และรายได้แล้ว ก็ย่อมไม่สามารถที่จะดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนได้ ขอให้ประชาชนทั้งหลายเห็นแก่บ้านเมืองเป็นสำคัญจงทั่วกัน

ประกาศมา ณ วันที่ ๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นปีที่ ๘ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยเหตุที่เกิดภาวะ การเงิน และการ เศรษฐกิจ อุตคัดฝืดเคือง ดังกล่าวข้างต้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ และ ๒๔๗๔ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย จึงได้ทรงกระทำแต่เพียงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ให้ลดอัตราและผ่อนผันภาษีอากร บางอย่างที่ใช้อยู่ใน ขณะนั้น เพื่อให้เหมาะสม แก่เหตุการณ์ของบ้านเมืองเท่านั้น เช่น ได้มีการยกเว้นเงินอากรค่านา งดเก็บค่าที่สวนงดการเก็บเงินรัชชูปการเป็นบางแห่ง ฯลฯ เป็นต้น

ในปีพุทธศักราช ๒๔๗๕ เรียกได้ว่าเป็นระยะเริ่มต้นแห่งการปรับปรุงภาษีอากรให้เข้าสู่ระบบใหม่อย่างแท้จริง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น ๒ ระยะ คือระยะก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน และระยะหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินแล้ว

ในระยะก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน ได้มีการประกาศใช้พระราชกำหนด กฎหมาย อันเป็น ผลการ ปฏิบัติงานของ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย หลายอย่าง เช่น ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินเดือน ประกาศเรื่องภาษีเงินเดือน (ซึ่งเป็นคำแถลงการณ์ของรัฐบาลชี้แจง เรื่อง ความจำเป็น ที่ต้อง ประกาศใช้พระราช บัญญัติ ภาษี เงินเดือนให้ประชาชนได้ทราบ) พระราชบัญญัติภาษีโรงเรือนและที่ดิน ฯลฯ เป็นต้น

ประกาศเรื่องภาษีเงินเดือน

เดิมนามบัตรกระทรวงพระคลังมหาสมบัติรับพระบรมราชโองการได้เกล้าฯ ให้ประกาศทราบทั่วกันว่า ในเวลานี้ได้มีการผูกพันมากถึงเรื่องพระราชบัญญัติ ภาษีเงินเดือน จึงทรงพระราชดำริเห็นสมควรอธิบายความประสงค์ของ รัฐบาลให้ทราบ คือ

(๑) ความจำเป็นที่ของมีภาษีชน คงจะสังเกตเห็นกันแล้วว่า รัฐบาลได้ออกกฎหมายภาษีอากรหลายฉบับ รวมทั้งพระราชบัญญัติ ภาษีเงินเดือนด้วย การที่รัฐบาลได้ขอตราภาษีหรือจัดเก็บภาษีอากรใหม่บาง อย่างเช่น ก็ด้วยมีความมุ่งหมายจะเก็บเงินมาชดเชยจำนวนเงินในประเภท ต่าง ๆ ที่ลดน้อยลงให้งบประมาณผู้คุณภาพ ดังแจ้งอยู่ในคำแถลงการณ์งบประมาณนั้นแล้ว แม้รัฐบาลได้พยายามคัดทอนรายจ่ายลงอย่างมากที่สุด จน ยอดงบประมาณต่ำกว่าใน พ.ศ. ๒๔๗๔ ถึง ๓๗,๗๐๐,๐๐๐ บาทแล้ว ฐานะ การเงินของประเทศก็ยังไม่ปลอดภัย ด้วยในระวางมีที่แล้วมารายได้ลดน้อยลงเป็นลำดับ ประกอบกับเหตุการณ์อันพึงคาดคะเนได้ว่า จำนวนเงินรายได้ ในระวางมีนั้นจะลดลงอีก เช่นการเงินฝืดเคือง และสินค้าสำคัญบางอย่าง มีราคาและจำนวนลดลง รัฐบาลจึงตกอยู่ในความจำเป็นของชนภาษี และ จัดเก็บภาษีใหม่บางอย่าง เช่นภาษีเงินเดือนนี้ เหมือนอย่างประเทศที่เจริญ แล้วได้จัดเก็บ

(๒) อนึ่ง ภาษีใหม่ ๆ ที่จัดเก็บขึ้นในคราวนี้ ย่อมเป็นชนแรกแห่ง การแก้ไขการภาษีอากรของเมืองไทยให้เป็นหลักการเพื่อให้คนทุกชนได้มีส่วน เดียวกัน โดยเที่ยงธรรมยิ่งกว่าแต่ก่อน

(๓) ถ้าจะว่าโดยจำเพาะภาษีเงินเดือน ก็จริงอยู่ที่พระราชบัญญัติ ภาษีเงินเดือนเก็บภาษีจำเพาะจากรายได้อื่นเป็นค่าจ้างแรงงาน มิได้กินความ ตลอดถึงรายได้ทางอื่น ๆ ซึ่งยังมีอีกเป็นจำนวนมาก แต่การพิจารณาเรื่อง ภาษีอากรนั้น จะเทียบยกแต่เฉพาะภาษีอื่นใดอันหนึ่งจนกล่าวถึงหรือสมนหา ถูกไม่ ทางที่ชอบจะต้องพิจารณาโครงการภาษีอากรทั้งอัน จึงจะเห็นได้ว่า การภาษีอากรของเมืองใดมีความเที่ยงธรรมเพียงใด ภาษีเงินเดือนนั้นยอมเป็น แต่เพียงส่วนหนึ่งแห่งโครงการภาษีอากรใหม่ของรัฐบาลเท่านั้น เมื่อพิจารณา ภาษีเงินเดือนรวมกันไปกับภาษีอื่น ๆ ในโครงการใหม่ คือ ภาษีโรงเรือน และที่ดินซึ่งประกาศแล้วกับภาษีการค้าและวิชาชีพ และภาษีสรรพสามิตซึ่งจะ ประกาศต่อไป ก็คงจะเห็นว่าโครงการอันนี้ให้ความเที่ยงธรรมพอ เท่าที่จะ สามารถทำได้ในปัจจุบัณทันด่วน

(๔) รัฐบาลเห็นอยู่แล้วว่า ถ้าจะว่าในเชิงหลักการการเก็บภาษียาไรได้ (income tax) เช่นที่มิในเมืองต่างประเทศบางเมือง ย่อมจะเป็นวิธีเก็บ ภาษีอื่นให้ความยุติธรรมดีมาแต่สุดที่สุด แต่ภาษียาไรได้นั้นก็เป็นภาษีที่เก็บ โดยยากที่สุดเหมือนกัน เช่น รายได้ซึ่งมิได้หามาด้วยนาพณาแรง (unearned income) เป็นต้น และที่เก็บกันได้ในบางเมืองก็เพราะเมืองนั้น ๆ การค้าได้ แ่ตั้งบัญญัติรายไ้ได้รายจ่ายเรียบร้อยแล้ว มีสถิติบริบูรณ์ถึงขีด กับทั้งได้ค่อย เริ่มเก็บเริ่มทำมาที่ละน้อยและขยายโครงการออกไปเป็นลำดับ โดยใช้เวลาดา นับด้วยสิบ ๆ ปี มีเวลาฝึกฝนเจ้าพนักงานให้ชำนาญชำนาญ หากขาดเจ้าพนักงาน ที่ชำนาญชำนาญแล้วไซ้ ก็จะได้เงินแต่จากบุคคลที่สุจริตเท่านั้น ภาษียาไรได้จะ กลับกลายเป็นภาษีที่อยุติธรรมที่สุดอันหนึ่งเป็นแน่แท้

(๕) โดยเหตุที่การเก็บภาษียาไรได้มีความยากลำบากดังกล่าวมาแล้ว ในชั้นนี้จึงได้คิดเก็บภาษีเงินเดือน อันเป็นแต่เพียงชนิดหนึ่งและส่วนหนึ่งแห่ง

โครงการเก็บภาษีรายได้ และเพราะเหตุฉะนั้นรายได้จากภาษีเงินเดือนจึงไม่
เป็นจำนวนพอเพียงและต้องเก็บเงินรัฐูปการไปด้วยตามเดิม

การเก็บภาษีทั้งต้องอย่างไรไปดวยกัน เมื่อคิดแต่เงิน ๆ ก็อาจเห็นว่าเป็น
การหนักอยู่บ้าง แต่รัฐบาลเห็นว่าภาษีเงินเดือนที่เก็บจากผู้มีเงินเดือนน้อยนั้น
ก็เก็บโดยอัตราที่ต่ำ เมื่อราษฎรที่หาเช้ากินค่ำยังเสียเงินรัฐูปการได้ปีละ ๖
บาท ผู้ที่มีเงินเดือนเสมอเป็นการแน่นอนถึงปีละ ๖๐๐ บาท จะเสียภาษีเงิน
เดือนและเงินรัฐูปการรวมกันปีละ ๓๒ บาท ก็ไม่เป็นการเดือดร้อนกว่าแรง

(๖) มีคำกล่าวคติเตือนรัฐบาลว่า พระราชบัญญัติภาษีเงินเดือนบังคับ
นายจ้างให้เป็นพนักงานเก็บภาษี ถ้าไม่ทำก็จะล้มชู้ทำโทษ เป็นกฎหมายที่
ไม่เคยมีเยี่ยงอย่างมาแต่ก่อนนั้น การบัญญัติให้นายจ้างเป็นผู้หักเงินเดือน
ดูจางนำตั้งเป็นค่าภาษี ก็ไม่เป็นการลำบากยากเข็ญอะไรนัก หน้าที่เช่น
นายจ้างในเมืองต่างประเทศก็มีเช่นเดียวกันมาแล้วช้านาน ไม่เป็นการที่เรา
ริท่าแปลกประหลาดเลย.

หอรัษฎากรพิพัฒน์

ประกาศมา ณ วันที่ ๑๑ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

สุภโยคเกษม

เสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ในระยะภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินจากระบอบสม-
บูรณาญาธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลในสมัยนั้นได้
พิจารณาหาทางแก้ไขปรับปรุงระบบภาษีอากรโดยทั่วไป และมีนโยบายที่จะ
ปรับปรุงให้เป็นธรรมแก่สังคมยิ่งขึ้น การภาษีอากรในส่วนที่กรมสรรพากร

มหานาถจกเก็บกัโตรบการพิจารณาด้วย ละครทองพระคดงมหาดมบคังได้
ให้กรมตำรวจพิจารณาดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวแล้ว เป็นผลให้
รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายภาษ้อากรใหม่ๆ หลายฉบับ เช่น พระราช
บัญญัติอากรแสตมป์ พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ พระราชบัญญัติภาษีกา
การค้า เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีคำแถลงการณ์ของรัฐบาล เรื่องภาษีเงินได้และภาษ
การค้า (ลงวันที่ ๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๖) ซึ่งเป็นคำแถลงชี้แจง
เหตุผลความจำเป็นที่ของประกาศใช้พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ และพระราช
บัญญัติภาษีกการค้าให้ประชาชนได้ทราบ ดังต่อไปนี้

คำแถลงการณ์

เรื่องภาษีเงินได้และภาษการค้า

๑. พระราชบัญญัติภาษีเงินได้และพระราชบัญญัติภาษการค้า ซึ่ง
ประกาศใช้ใน สภามุแทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบด้วยแล้ว คือ พระราช
บัญญัติภาษีเงินได้ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พระราชบัญญัติภาษการค้า
เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม

๒. พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับนี้ ว่าโดยลักษณะการแล้วเป็นของ
เดียวกัน กล่าวคือ เป็นกฎหมายที่พยายามวางหลักเก็บภาษีโดยตรงจากรายได้

๓. การจัดเก็บภาษีโดยตรง จากเงินได้เป็น ของใหม่ในวิธี จัดเก็บภาษี
อากรในกรุงสยาม แต่จำเป็นต้องกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการบาง
อย่างซึ่งไม่ชอบด้วยหลักภาษ้อากรที่ ใช้ทั่วไปในประเทศในยุคนปัจจุบัน

วิธีการภาษ้อากรอนชอบนั้น ย่อมไม่แต่เพียงนำมาซึ่งรายได้เพื่อบริหาร
 การงานของรัฐบาลและช่วยขยายเพิ่มจรายได้ได้โดยทันทีตามความต้องการ
 ของรัฐบาลเท่านั้น ยังจะต้องคำนึงถึงความสามารถเดี่ยภาษด้วย กล่าวคือ
 ภาระแห่งการเดี่ยภาษจะต้องแบ่งปันตามควรแก่พฤติการณ์เพื่อให้เป็นยุติธรรม
 แก่หมู่ประชาชนลุ่มกาดลุ่มยนั้น ๆ

๔. ในทางปฏิบัติการดำเนินตามหลักการเหล่านี้ บังเกิดเป็นการจัด
 เก็บภาษให้ได้สองทางภาษโดยตรงและภาษในทางอ้อม คือทางหนึ่งกระทำให้
 รัฐบาลได้เงินตามที่ต้องการ แต่อีกทางหนึ่งกระทำตามหลักที่ว่าเก็บภาษ
 ตามความสามารถของบุคคลจะเดี่ยได้

๕. การเก็บภาษทางอ้อมนั้น โดยสภาวะถือหลักความสามารถเดี่ย
 ภาษไม่ได้ อันวิธีการเก็บภาษที่หวังจะได้เงินส่วนใหญ่มากจากภาษเก็บทางอ้อม
 นั้น จำเป็นเองที่จะต้องเก็บภาษจากสิ่งของที่ใช้กันมากทั่ว ๆ ไป วิธีการ
 ดังนเมื่อคิดเทียบตามส่วนแล้วย่อมเป็นภาระอันหนักแก่ราษฎรทุกจำน จนน
 การเดี่ย ภาระภาษให้เบ็นธรรม จึงต้องจัดโดยวิธีเก็บ ทางภาษ โดยตรง และ
 ภาษทางอ้อม ภาษอันแรกมุ่งหมายที่จะให้บุคคลชนที่พอมีบางเป็นผู้เดี่ย

๖. ในปัจจุบันกรุงสยามอาศัยรายได้จากภาษทางอ้อมเกินส่วนสมควร
 ไป โดยที่พระราชบัญญัติภาษเงินได้และพระราชบัญญัติภาษการค้าเก็บภาษ
 จากรายได้โดยตรง จึงเป็นชนที่จัดการภาษอากรให้เป็นไปในทางที่เที่ยงธรรม
 ในตอนต้นไม่หวังว่าจะเก็บเงินภาษได้มาก ภาวะโลกจึงตั้งที่เป็นอยู่ในบคน
 คิดความหวังเช่นนั้น เมื่อเวลาถัดมาชนกควรเก็บเงินได้มากพอควร ในขณะที่
 นักเทศกมเตรยมลู่ทางเดี่ยภาระการ เดี่ยภาษให้เที่ยงธรรม ยังชนในภายหน้า
 ความจริงความมุ่งหมายนกด้าเว้งไปแล้วบางคน คือ เมื่อได้ใช้พระราช-

บัญญัติภาษาเงินได้ กัยกเลิกภาษาเงินเคอน และเมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๒๕
รัฐบาลก็ได้จัดอัตราราชการค่าานา ไร่ยาสูบ ไร่ช้อย และค่าที่ถ่วงและต้นตาด
โตนคดงกึ่งหนึ่ง และยกเลิกอากรรสมพัคส์

๗. กิจการอนประเทศในยุคนัจจุบันจะพึงกระทำยอมขยายมากจนเป็น
ลำดับ การศึกษา การสาธารณสุข โครงการณเผยแพร่ความเจริญของ
บ้านเมืองทางโลกกิจ ย่อมมีส่วนที่จะได้เงินแผ่นดินใช้จ่าย ใช้จ่ายเหล่านี้
ควรต้องได้รับเงินไปใช้จ่ายตามควรแก่ฐานโลกกิจและการเงินแผ่นดิน เพื่อ
ให้รัฐบาลกระทำการตามหน้าที่ในกิจเหล่านี้และในกิจอย่างอื่นจึงเป็นการจำ
เป็นว่า วิชาเก็บภาษ้อากรไม่ควรมีเพียงทางใหม่ ๆ ที่จะเก็บเงินได้เท่านั้น ทาง
ใหม่ ๆ เหล่านี้ควรจะเป็นทางที่ขยายตัวได้บ้างด้วย

โดยเหตุที่พระราชบัญญัติภาษาเงินได้และภาษีการค้าขายอากรตั้ง
เครื่องแห่งวิชาเก็บภาษัจจุบันดง เมื่อได้จัดเก็บเป็นเวลาพอสมควรแล้ว จะไม่
แต่เก็บเงินได้มากเท่านั้น ยังจะกระทำให้การเก็บเงินภาษ้อากร ขยายขยายตัว
ได้ตามความเปลี่ยนแปลงในความต้องการเงินของกระทรวงพระคลังด้วย

๘. ภาวะที่การค้าขายของกรุงสยามตั้งเป็นอยู่กระทำไม่อาจดำเนิน
การตามหลักจัดเก็บภาษจากรายได้จริงทุกชนิด การเก็บภาษจากรเงินได้ซึ่ง
จะได้ผดณคองสมมติเป็นข้อต้นว่า การออกดำหกรรมและการค้าขายมีระเบียบ
ซึ่งสามารถจะควบคุมและตรวจตรารายการที่ผู้รับประเมินจะต้องยื่นได้ และ
อาจเก็บภาษได้จากรายได้เหล่านี้เป็นส่วนมากจนถึงมือเจ้าของผู้รับ หรือ
กล่าวโดยย่อว่า ต้องมีระเบียบดำเนินการออกดำหกรรมและการค้าส่วนใหญ
เป็นบริษัท ซึ่งมีบัญชีอันได้ตรวจรับรองและประกาศอย่างเปิดเผย

๙. ในกรุงสยาม การออกดำหกรรมและการค้ายังไม่เป็นดังกล่าว
ฉะนั้นการเก็บภาษเงินได้ตามที่รายการที่ผู้รับประเมินเองอาจมีการหัก

เตียงภาษีแทบทุกราย และผู้คงเดี่ยภาษ้อาจบังเกิดมีความรู้สึกที่ไม่ยุติธรรม โดยแต่เห็นบุคคลออกจำพวกหนึ่งเป็นจำนวนมากผ่านกฎหมายได้ โดยมีต้องรับโทษอย่างไร

๓๐. ด้วยความจำเป็นที่ของแยกรายได้ที่อาจเก็บภาษีได้ตามรายการที่ผู้รับประเมินทำขึ้นและเก็บจากที่เก็บรายได้ตนเองเป็นส่วนใหญ่ประการหนึ่งกับแยกรายได้ซึ่งจำกัดของประเมิน โดยวิธีอื่นอีกประการหนึ่งจึงได้วางพระราชบัญญัติของฉบับ ซึ่งต่างประกอบซึ่งกันและกัน คือ พระราชบัญญัติภาษีเงินได้ได้ดำเนินการเก็บตามรายการเงินได้ ซึ่งเงินได้เหล่านั้นอาจมีทางสอดส่องได้ง่าย กับพระราชบัญญัติภาษีการค้าซึ่งเก็บภาษีจากรายได้จากหลักสัมมัตติ การสัมมัตติรายได้เช่นนี้เป็นหลักการของกฎหมาย "ป่าของค้" ว่ารายได้ย่อมเทียบได้จากวัตถุภายนอกและแต่เห็นได้ เช่นค่าเช่าสถานที่ จำนวนคนงาน กำจัดเครื่องจักรที่กำหนดเป็นแรงม้า หรือขนาดอย่างอื่น ฯลฯ

๓๑. อัตราภาษีเงินได้และภาษีการค้าเป็นอัตราย่อมเยา ถ้าเทียบกับอัตราในต่างประเทศแล้วต่ำกว่าของเขา รายได้ทุกรายได้ได้รับความผ่อนผันโดยวิธียกเว้นและลดหย่อน กระทำให้ภาษีเก็บจากรายได้ชนิดๆ เบา การเก็บภาษีเต็มดั่งเป็นลำดับขั้นเป็นรายได้เกิน ๑๒,๐๐๐ บาท เป็นการกระทำตามหลักนิยมน่า รายได้สูงควรเสียภาษีสูงตามลำดับ

๓๒. ส่วนภาษีการค้านั้น รัฐบาลทราบดีว่า มีข้อบกพร่องโดยธรรมชาติของภาษีที่เก็บจากเงินได้สัมมัตติ มิได้เก็บจากเงินได้จริง การสัมมัตติจากสิ่งทีแต่เห็นโดยยอมเป็นธรรมดา เป็นหลักการอย่างเคร่งๆ อย่างดีที่สุดก็เพียงใกล้ความจริงเท่านั้น เหตุที่รับหลักการนี้เป็นทางปฏิบัติ ก็เพราะเป็นหลักการที่ปฏิบัติโดยทั่วไป มิฉะนั้นจะยากในกรณีที่ยกตัวอย่างการที่ผู้รับประเมินเป็นหลักการคำนวณการเสียภาษีไม่ได้

อัตราภาษตามปกติอัตราหมายเลข ๒ เป็นอัตราตามาก ที่จริงน่าจะเบ
การยากที่จะสนับสนุนการตั้งอัตราเท่านี้ นอกจากว่ารัฐบาลเห็นว่าเป็นเวลา
ฝืดเคืองและไม่ประสงค์จะเพิ่มความยากแก่ผู้เสียภาษี.

หอรัษฎากรพิพัฒน์

วันที่ ๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๖

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ กรมสรรพากรเก็บเงินได้ต่ำกว่างบประมาณที่ตั้งรับ
ไว้เป็นจำนวนเกือบ ๒ ล้านบาท ทั้งนี้ สาเหตุเนื่องมาจากภาวะการเงินและการ
เศรษฐกิจของประเทศบังเกิดความอดคดฝืดเคือง ซึ่งได้กระทบทั่วทุกหนทุก
ทุกประเทศในโลก อันเป็นผลสะท้อนมาจากเด็กสงครามโลกครั้งแรก ดัง
ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ด้วยเหตุนี้ในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ถึง พ.ศ. ๒๔๗๘ กรม
สรรพากรจึงจำเป็นต้องตั้งงบประมาณรายรับให้น้อยลง และด้วยเหตุออก
ประการหนึ่งก็คือ ในระยะ ๓ ปีที่กล่าวนี้ เป็นระยะเริ่มแรกใช้กฎหมาย
อากรอย่างใหม่ อันเป็นระยะหัดเดยหัดต่อการทำงานเปลี่ยนแปลงภาษอากรจาก
ระบบเก่ามาสู่ระบบใหม่ จึงไม่อาจตั้งงบประมาณรายรับให้สูงได้ แต่ใน
ระยะ ๓ ปีที่กล่าวนี้ กรมสรรพากรก็เก็บเงินได้ต่ำกว่างบประมาณที่ตั้งรับไว้
ทุกปี ซึ่งเป็นเครื่องชี้ชัดให้เห็นว่า พระองค์ท่านทรงมีพระปรีชาสามารถ
ในการบริหารราชการและควบคุมการจัดเก็บภาษอากรเป็นอย่างดี นอกจากนี้
ยังแสดงให้เห็นว่าการปรับปรุงระบบภาษอากรฝ่ายสรรพากรใหม่คราวนี้ได้
รับผลสำเร็จสัมความมุ่งหมายของทางราชการ กล่าวคือ ได้ยกเลิกภาษอากร
ที่เคยเก็บกันมาแต่ครั้งเก่าก่อน เช่น อากรนาเกลือ อากรส้มพิศสุวรรณ อากร
สวนจาก เป็นต้น บางอย่างที่ยังมีโคยกเด็ก ก็ได้ตั้งอัตราลงให้เหมาะสมแก่

เหตุการณ์ และได้นำเอาภาษีอากรใหม่ๆ ตามแบบอย่างที่น่าสนใจของต่างประเทศ
ใช้กันอยู่ โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศเรา เช่น
ภาษีเงินได้ ภาษีสรรพสามิต ภาษีสรรพสามิต ภาษีสรรพสามิตและประกันภัยเป็น
ต้น มาใช้แทน เพื่อให้เป็นธรรมแก่สังคม และก่อให้เกิดเสถียรภาพในทาง
การคลัง เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนเป็นอันมาก

ส่วนในด้านค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากรนั้น ตามบัญชีแสดงค่าใช้จ่าย
ในการจัดเก็บภาษีอากรของกรมสรรพากร ในระยะตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๓
ถึง ๒๔๗๗ ซึ่งได้แสดงไว้คือจากนั้น ปรากฏว่า เมื่อพิจารณาถึงภาวะการ
คมนาคม การสื่อสาร และความปลอดภัยในสมัยนั้นแล้ว ก็เป็นจำนวนที่อยู่
ในลักษณะประหยัดและสมควร

บัญชีแสดงค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บภาษีอากร ของกรมสรรพากร

พ.ศ.	ยอดรายรับ	ยอดรายจ่าย	เทียบส่วนร้อยละ
๒๔๗๓	๒๓,๓๔๒,๕๖๗. —	๒,๙๕๖,๐๓๐.๗๔	๑๒.๖๖ %
๒๔๗๔	๒๓,๔๕๗,๗๘๔. —	๒,๗๓๓,๕๓๐.๘๔	๑๑.๖๔ %
๒๔๗๕	๒๐,๘๘๗,๖๓๗. —	๒,๕๐๓,๘๐๔.๕๔	๑๑.๘๒ %
๒๔๗๖	๑๘,๗๑๓,๐๓๘.๒๕	๒,๕๓๓,๐๓๓.๘๘	๑๓.๕๔ %
๒๔๗๗	๒๐,๒๔๗,๔๓๐.๓๗	๒,๓๕๐,๕๗๐.๗๓	๑๑.๖๓ %
๒๔๗๘	๒๐,๒๕๖,๓๐๓.๓๗	๒,๓๔๗,๒๐๐.๔๔	๑๑.๕๘ %

คัดจากรายงานเงินรายได้รายจ่ายของราชอาณาจักรสยาม ประจำปี
พุทธศักราช ๒๔๗๓ ถึง ๒๔๗๘ ของกรมบัญชีกลาง.

ในด้านวางแผนการจตุระเบียบราชการภายในกรมตำรวจนั้น ก็ได้ทรงพิจารณาจัดแบ่งส่วนราชการของกรมตำรวจเสนอต่อรัฐบาล และได้ประกาศเป็นพระราชกฤษฎีการวม ๓ ครั้ง ดังต่อไปนี้

(๑) ครั้งแรก ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงการคลัง พุทธศักราช ๒๔๗๖ ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๒) ครั้งที่สอง ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงการคลัง พุทธศักราช ๒๔๗๖ ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ ๒๘ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๖

(๓) ครั้งที่สาม ตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการสำนักงานและกรมในกระทรวงการคลัง แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งได้ประกาศเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗

ทรงพระองค์ท่านสามารถควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติจัดเก็บภาษีอากรทั้งในด้านผู้เสียภาษีและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจัดเก็บให้อยู่ในภาวะเรียบร้อยเป็นอย่างดี ทรงเป็นอธิบดีกรมตำรวจเป็นลำดับที่ ๒ รองจากพระยาอินทรมนตรีศรีจันทร์กุมาร ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศ จึงทรงเป็นอธิบดีคนไทยพระองค์แรกที่ได้เป็นผู้ทรงวางรากฐานงานตำรวจและระเบียบแบบแผนของกรมตำรวจ ซึ่งได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติราชการสืบมาจนบัดนี้ ทำให้กรมตำรวจเป็นทูลกระหม่อมของผู้เสียภาษีอากร รวมทั้งประชาชนชาวไทยและชาวต่างประเทศโดยทั่วไป ในด้านการปกครองบังคับบัญชาข้าราชการนั้นแล้ว พระองค์ท่านทรงยึดหลักพรหมวิหารธรรมตั้งคหวัตถุธรรม และขันติธรรม ทรงบำเพ็ญพระองค์เป็นศุภตัวอย่างที่ดี ปกครองบังคับบัญชาด้วยความ

สุจริตและเที่ยงธรรม อบรมให้วิชาความรู้และความประพฤติแก่ข้าราชการใน
 บังคับบัญชาด้วยพระทัยอันสุขุมเยือกเย็นและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นที่นิยมเคารพ
 นับถือของข้าราชการสรรพากรทั้งปวง นับว่าพระองค์ได้ทรงนำเกียรติคุณมา
 สู่กรมสรรพากรอย่างใหญ่หลวง การที่พระองค์ท่านทรงปฏิบัติหน้าที่ราชการ
 จนเป็นผลดีเยี่ยมเห็นปานฉะนี้ ก็เพราะพระองค์ท่านทรงมีพระปรีชาสามารถ
 รอบรู้ในด้านเศรษฐกิจการคลังเป็นอันมาก และทรงมีพระอุตสาหะวิริยภาพ
 เป็นอย่างยิ่ง ประกอบทั้งทรงมีพระอุปนิสัยและพระจริยาวัตรอันงดงาม ยากที่
 จะหาผู้ใดเสมอเหมือนพระองค์ได้ และโดยเหตุที่กรมสรรพากรเป็นกรมใหญ่
 กรมหนึ่งในกระทรวงการคลัง มีข้าราชการทูลราชอาณาจักรในขณะนั้น
 ประมาณสองพันคน และกิจการงานสรรพากรหนักได้มีความสำคัญแก่
 ประเทศชาติบ้านเมืองมาแต่แต่โบราณกาลจนกระทั่งบัดนี้ เมื่อพระองค์ท่าน
 ได้ทรงทำคุณประโยชน์ให้แก่กรมสรรพากรและประเทศชาติบ้านเมืองเป็น
 เอนกประการดังบรรยายมาทั้งหมดนี้ จึงสมควรได้รับการสรรเสริญพระ
 เกียรติคุณอย่างแท้จริง

อนึ่ง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งเป็นปีแรกที่พระองค์ท่านได้ทรงเข้ารับ
 ตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากร ได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๒
 เมษายน พุทธศักราช ๒๔๗๓ ให้ตั้งทบกรมสุราเข้ากับกรมสรรพากร เพราะ
 เหตุที่ทรงพระราชดำริเห็นว่ากรมราชการในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ คือ
 กรมสรรพากรและกรมสุรานั้น เป็นกรมซึ่งหน้าที่และกิจการมีลักษณะที่
 คล้ายคลึงและเกี่ยวพันกันอยู่ จึงสมควรตั้งทบกรมทั้งสองนี้ให้อยู่ในบังคับบัญชา
 ของหัวหน้าคนเดียวกัน เพื่อให้ราชการดำเนินสะดวกและดียิ่งขึ้น ต่อมาในปี
 เดียวกันเอง ก็ได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์
 พุทธศักราช ๒๔๗๓ ให้ยกฐานะกรมสุราขึ้นเป็นกรมขึ้นอธิบดี เพราะเหตุที่ทรง

พระราชดำริเห็นว่า กรมสุราซึ่งได้ให้ไปส่งมอบกับกรมสรรพากรนั้น เป็นกรมรายได้อำคัญกรมหนึ่งในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ และบุคคลงเงาสมควรที่จะจัดงานสุราของประเทศสยามให้ดีขึ้นทันสมัย จึงให้แยกกรมสุราออกจากกรมสรรพากร ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๓๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๔ เปลี่ยนนามกรมสุราเป็นกรมสรรพสามิต โดยเหตุที่ทรงพระราชดำริเห็นว่า กิจกรรมของกรมสุราในกระทรวงพระคลังมหาสมบัตินั้น คือไปภายหน้าจะมีกิจการอื่นเพิ่มขึ้นอีก สมควรเปลี่ยนนามกรมให้เหมาะแก่หน้าที่ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ภายหลังจากที่ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินแล้ว ได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ ให้ส่งมอบกรมฝิ่น (ซึ่งเป็นกรมมีมาแต่เดิมตั้งแต่ครั้งรัชกาลจักราชวารีคนโกสินทร์ศก) และกรมสรรพสามิตเข้ากับกรมสรรพากร เหตุผลที่ให้ส่งมอบกล่าวไว้แต่เพียงว่า โดยที่สภาพแผนราษฎรเห็นเป็นการสมควรจะส่งมอบกรมฝิ่นและกรมสรรพสามิตเข้ากับกรมสรรพากร และทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วยเท่านั้น จนถึงปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งกระทรวงและกรม พุทธศักราช ๒๔๗๖ จัดตั้งกรมสรรพสามิตและฝิ่นขึ้นในกระทรวงพระคลังออกเมื่อวันที่ ๓๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ กรมสรรพสามิตและฝิ่นนั้นต่อมาได้เปลี่ยนเรียกเป็นกรมสรรพสามิต ขึ้นต่อกระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช ๒๔๗๖ (ประกาศเมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๖)

รวมความว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ พระองค์ท่านต้องเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบราชการของกรมสุราในตำแหน่งอธิบดี ตั้งแต่วันที่ ๓๒ เมษายน ถึง ๙ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓ เป็นเวลา ๙ เดือนเศษ และในปี พ.ศ. ๒๔๗๕-๒๔๗๖

คือเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบราชการของกรมที่ดินและกรมสำรวจที่ดิน
 (ซึ่งเดิมเป็นกรมสำรวจที่ดิน) ในตำแหน่งอธิบดี ตั้งแต่วันที่ ๒๐ กรกฎาคม
 ๒๔๗๕ ถึง ๓๒ พฤษภาคม ๒๔๗๖ เป็นเวลา ๙ เดือนเศษ

พระองค์ท่านได้ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสำรวจที่ดินจนกระทั่งถึง
 วันที่ ๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ย้ายไป
 ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร รวมเวลาที่พระองค์ท่านทรงดำรงตำแหน่ง
 อธิบดีกรมสำรวจที่ดินเป็นเวลา ๕ ปี ๕ เดือน ๑๕ วัน

พระกรณียกิจทรงปฏิบัติในสมัยดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิวฉิมนโรทัย ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศุลกากร ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ถึงวันที่ ๓๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๓ รวมเวลาที่ทรงรับราชการในกรมศุลกากร ๓ ปี ๔ เดือน ทรงบริหารราชการด้วยความอุตสาหะ วิริยะ แก่ไข้อบกพร่อง ข้อขัดข้องต่าง ๆ ลุดลงไปด้วยดี ระเบียบและวิธีการปฏิบัติราชการซึ่งยังไม่ดีหรือที่หมิ่นแหว่ ก็ได้ทรงดำริริเริ่มใหม่ขึ้น และแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสม ระเบียบและวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ ในสมัยพระองค์ท่านได้ถือเป็นหลักในการปฏิบัติราชการ และเป็นบรรทัดฐานต่อมาจนถึงปัจจุบันจนนับเป็นอันมาก และที่เด่นเด่นเห็นเป็นการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง แก้ไขปฏิบัติ เพื่อ ความเหมาะสมกับ เหตุการณ์ปัจจุบันมาก โดยเฉพาะในระยะนั้นเป็นระยะที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติพิภคอัตราศุลกากร พุทธศักราช ๒๔๗๘ ใหม่ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติพิภคอัตราศุลกากรเก่าทั้งสิ้น เป็นระยะที่เดียวซึ่งก่อในการใช้กฎหมายใหม่ พระองค์ท่านได้ทรงแก้ไขเหตุการณ์ความยุ่งยากต่าง ๆ ให้เรียบร้อยได้ด้วยพระปรีชาสามารถ พระราชบัญญัติพิภคอัตราศุลกากรฉบับนี้เป็นแม่บทในการเรียกเก็บภาษีอากรของไทยเราตามแบบอารยะประเทศ และได้ใช้มานานจนเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๓ จึงได้มีพระราชกำหนดพิภคอัตราศุลกากร พ.ศ. ๒๕๐๓ ขึ้นใช้แทน

ในด้านกรปกครอง ทรงเป็นกันเองกับข้าราชการและให้ความเป็นธรรมแก่ข้าราชการทุกฝ่าย ประสานความสามัคคีในหมู่ข้าราชการ จนเป็นที่เคารพรักใคร่ของข้าราชการทุกคน แม้กับส่วนราชการอื่น ๆ ก็ทรงพยายามไม่ให้เกิดขบถบาดหมางกันขึ้น อาทิ เกียดกับการนำตั้งของของทาง

ราชการเข้ามา ถ้าฝ่ายศาลการปฏิรูปตการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็
 อาจจะมีเรื่องยุ่งยากเกิดขึ้น ฉะนั้น จึงให้วางระเบียบเกี่ยวกับการขึ้นใจ
 ซึ่งเป็นการผ่อนผันวิธีปฏิบัติ และผ่อนคลายความมาคหามางระหว่งศาลการ
 กับส่วนราชการอื่นโดย่างนมนอด ในด้านภาษาต่างประเทศ พระองค์
 ท่านทรงมีพระปรีชาดำมารถในภาษาต่างประเทศด้วย จะเห็นได้ว่า ในสมัยนั้น
 กรมศาลการมทปรัक्षाเป็นชาวต่างประเทศ เวลาที่พระองค์ท่านตั้งราชการ
 มกจะตั้งเป็นภาษาอังกฤษ และมีอยู่บ่อยครั้งทพระองค์ท่านทรงแก้โดยคำ
 และข้อความในหนังสือของที่ปรึกษา (จะหากคนไทยน้อยคนนักที่จะกล้าแก้
 ถ้อยคำ และข้อความภาษาอังกฤษของชาวต่างประเทศ) จนที่ปรึกษาเกรง
 ขามในพระองค์ยงนั้

เมื่อพระองค์ท่านได้จากกรมศาลการไปนั้น ได้ทิ้งผลงานและมรดกอัน
 ล้ำค่าไว้ให้แก่ชาวศาลการมากมายหลายประการ ใครจะหยิบยกมากล่าว
 เพื่อเฉลิมพระเกียรติของพระองค์ท่านได้ในทันที

งานศาลการนั้น มีกฎหมายที่จำต้องปฏิบัติอยู่หลายฉบับ แต่ที่สำคัญ
 และโดยเฉพาะแล้วก็มีอยู่ ๒ ฉบับ คือ พระราชบัญญัติพิคคัตตราศาลการ
 และพระราชบัญญัติศาลการ เมื่อพระองค์ท่านทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรม
 ศาลการได้ราว ๕ เดือน รัฐบาลก็ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติพิคคัตตรา
 ศาลการ พุทธศักราช ๒๔๗๗ โดยยกเลิกพระราชบัญญัติพิคคัตตราศาลการ
 เดิมทั้งสิ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่และเปลี่ยนรูปพิคคัตตราให้เป็นแบบอย่าง
 เหมือนประเทศอื่น ๆ โดยแบ่งประเภทสิ้นค้าออกเป็น ๑๗๗ ประเภท อันเป็น
 ผลให้เรียกเก็บภาษีอากรได้เพิ่มขึ้น พอค้าได้รับความสะดวกและเป็นธรรม
 มากขึ้น กฎหมายฉบับนี้ได้ใช้มาจนถึงต้นปี พ.ศ. ๒๕๐๓ แม้ว่าจะระยะต่อมาจะ
 ได้มีพระราชบัญญัติฉบับต่อมาเพิ่มช้อก ก็เป็นเพียงแก้ช้อตราอากรเท่านั้น

ซึ่งได้มีพระราชบัญญัติออกเพิ่มขึ้น คือ พระราชบัญญัติพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๗๘ และพระราชบัญญัติพิกัดอัตราศุลกากร (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๔๘๓ ในระยะห้วงเวลาดังกล่าวนี้ พระราชบัญญัติพิกัดอัตราใหม่ทยอยมาเป็นขรรวมค้ำอยู่เองที่จะเกิดความขลุกขลักยุ่งยากบ้างเล็กน้อย ด้วยเหตุนี้ จึงได้จัดทำสมุดคำอธิบายพิกัดอัตราศุลกากร (Tariff Guide) ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการและพ่อค้า ประชาชนอันนับว่าเป็นคู่มือที่สำคัญและจำเป็นยิ่ง

ในด้านพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ ๕ มาในสมัยพระองค์ท่าน ได้ตราพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๔๗๘ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๔๘๐ และ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๔๘๐ เพิ่มขึ้น ๓ ฉบับ เพื่อจะให้กฎหมายศุลกากรได้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น เพราะกฎหมายเดิมบางมาตราความหมายแคบไป ต้องขยายความเพิ่ม บางอย่างไม่ได้บัญญัติไว้โดย เช่น พระราชบัญญัติศุลกากร ฉบับที่ ๖ และ ฉบับที่ ๘ นี้ ได้ให้คำจำกัดความเพิ่มขึ้นจากเดิม อาทิ ทางอนุมัติ, ด้านพรมแดน, ด้านศุลกากร, การนำของเข้าหรือส่งของออกทางบก, เขตแดนทางบก, ผู้ควบคุมยวดยาน, พนักงาน หรือพนักงานศุลกากร, ได้กำหนดการนำเข้าส่งออกซึ่งสินค้าทางเขตแดนทางบก (เดิมไม่ได้กำหนดไว้โดย) และยังให้อำนาจออกกฎฎีกายกเว้นเงินอากร แก่ของที่นำเข้าหรือ ส่งออกนอก ราชอาณาจักร ทางเขตแดนทางบกได้ด้วย

แต่เดิมนี้ การขนส่งสินค้านิยมส่งกันทางเรือเดินทะเล ทางบกและทางอากาศยังไม่นิยม พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้กล่าวถึงแต่ทางทะเลเท่านั้น ต่อมาคาดว่ากรรมคมนาคมทางอากาศจะสะดวก รวดเร็ว และเจริญขึ้น และจะมีผู้นิยมส่งสินค้าทางอากาศมากขึ้น จึงได้มีพระราช

บัญญัติศุภกการ (ฉบับที่ ๘) พ.ศ. ๒๕๑๐ ประกาศใช้เพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการขนส่งทางอากาศยาน กำหนดชื่านามบินศุภกการ พืชการทางอากาศยาน เป็นต้น เพื่อรวบรวมความก้าวหน้าทางอากาศยานที่จะมีต่อมา ดังจะเห็นในทุกวันว่าความเจริญก้าวหน้าทางอากาศได้เจริญรุดหน้าเกินกว่าคาดไว้เสียอีก

จะเห็นได้ว่า ในสมัยพระองค์ท่านได้ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ไว้จนถึงปัจจุบันนี้ คือ ทำให้กฎหมายศุภกการสมบูรณ์ เต็มที่กฎหมายศุภกการกำหนดแต่การนำสินค้าเข้าออกทางทะเลเท่านั้น ในสมัยพระองค์ท่านได้เพิ่มขึ้น คือ การนำสินค้าเข้าออกทางเขตแดนทางบก และทางอากาศยานอันเป็นความสมบูรณ์ของกฎหมายศุภกการ และเหมาะสมกับเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างดี

ในด้านระเบียบวิธีปฏิบัติราชการตลอดจนคำสั่ง ข้อบังคับต่าง ๆ พระองค์ท่านได้ทรงริเริ่มจัดให้มีขึ้น ดังโดยยังไม่ระเบียบวางไว้ให้ปฏิบัติให้จัดทำขึ้น ทั้งยังแก้ของเก่าที่มอญแล้วให้เหมาะสมกับกาลเวลาอยู่เสมอเป็นต้นว่า ในขณะที่ใช้พระราชบัญญัติพิศัตราศุภกการ พ.ศ. ๒๕๑๘ ความยุ่งยากย่อมเกิดขึ้นว่า จะเสียอากรตามพิศัตราศุภกการใด อัตราใด เป็นต้น จึงทรงให้คำวินิจฉัยปัญหาพิศัตราศุภกการไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยให้มีแผนกพิศัตราศุภกการ ขณะเดียวกัน ทรงเห็นว่าการที่พ่อค้าเสียภาษีอากร และการที่เจ้าหน้าที่เรียกเก็บอากรอยู่ทุกวันนี้ ไม่ได้มีการตรวจสอบผลของการเก็บอากรว่าจะถูกต้องหรือไม่ หรือว่าเจ้าหน้าที่สัมพันธ์กับพ่อค้าฉ้อโกงเงินอากรหรือไม่ เหล่านี้จึงได้วางระเบียบการตรวจสอบใบขนสินค้าและเอกสารอื่น ๆ ที่เจ้าหน้าที่เรียกเก็บอากรจากสินค้าต่าง ๆ ถูกต้องตามประเภทแห่งพิศัตราศุภกการหรือไม่ โดยให้แผนกพิศัตราศุภกการและต่อมาได้ตั้งกองศุภกการการขึ้นตรวจสอบโดยตรง อันเป็นผลให้มีการเรียกเงินอากรเพิ่มได้เป็นอันมาก

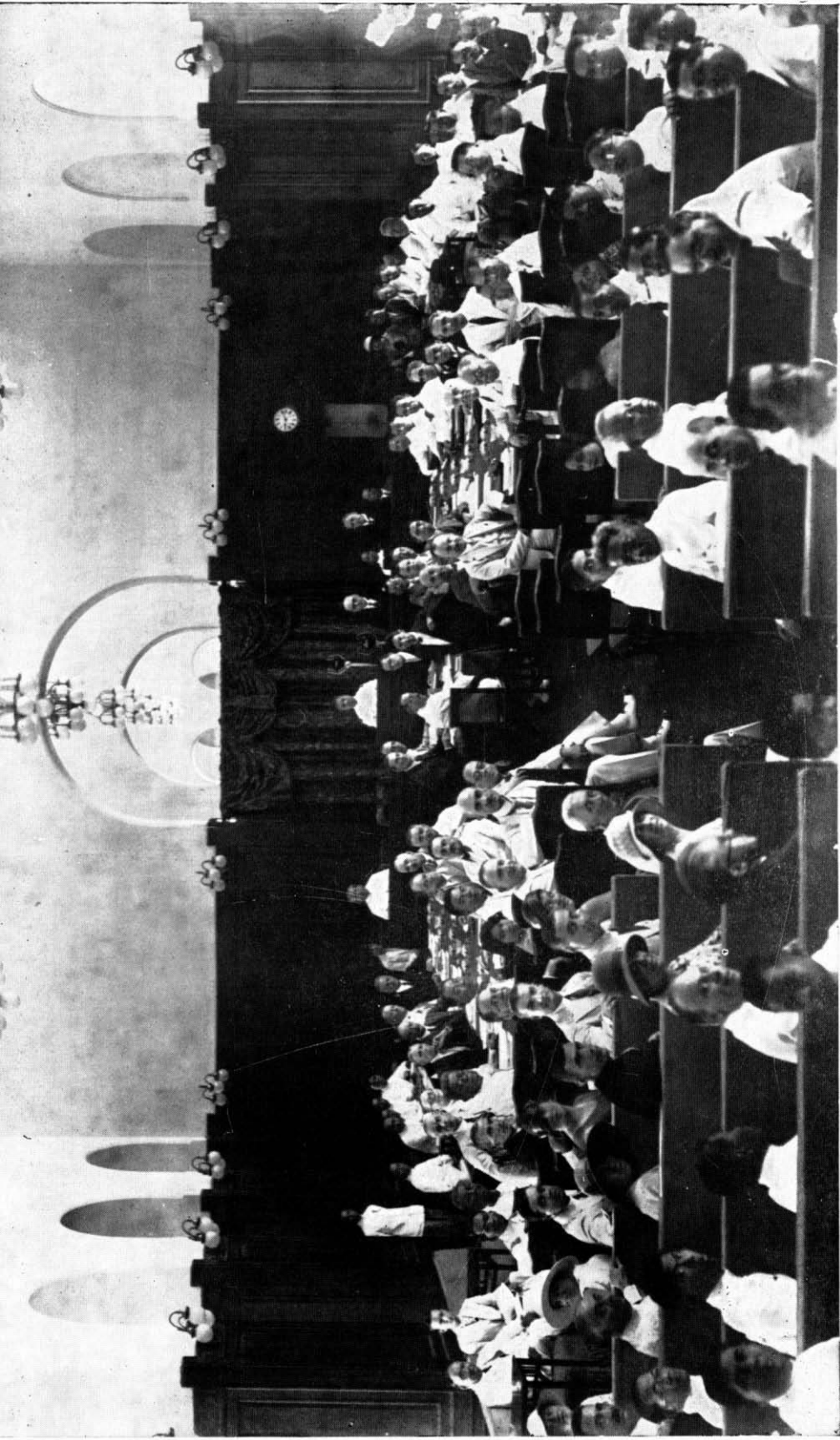
ทั้งยังเป็นกรับ้องกนการหดเตียงอากรของพ่อค้า และบ้องกนการทุจริต
ของเจ้าหน้าที่จะสมรรวมคึกกับพ่อค้าได้เป็นอย่างดีอีกด้วย กองศ์ถการ
นึ่งเป็นฝ่ายตรวจสอบผลงานที่เจ้าหน้าที่ทำไปแล้ว เสมือนเจ้าพนักงาน
ตรวจเงินแผ่นดินที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

ราชการศุถการนนทงส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ในส่วนภูมิภาคนั้น
มีด้านศุถการตงเวียงรายอยู่ในอำเภอและจังหวัดต่าง ๆ ทางชายแดน ผู้
ดำรงตำแหน่ง อธิบดี กรมศุถการ ก็จำเป็น ออก ตรวจ ราชการ ทาง ชายแดน
การปฏิบัติจึงจะสัมฤทธิผล ดึงนมแม่พระองค์อยู่ในขัตติยสกุล แต่ก็มีได้ทรง
คำนึงถึงชน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ พระองค์ได้เสด็จออกตรวจราชการเพื่อไปสอบ
ส่วนและตรวจดูสถานที่ตามพรมแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อประ
โยชน์แก่การศุถการตามสัญญาที่ทำกันใหม่ระหว่างไทยกับอินโดจีน ในการ
นี้ของทรงรอนแรมไปตามจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งในสมัยนั้นการคมนาคมก็ยังไม่ได้
ดีนัก ซึ่งต้องพักแรมในที่ต่าง ๆ เช่นจังหวัดนครราชสีมา อุบลราชธานี
นครพนม ขอนแก่น อุดรธานี หนองคาย อำเภอชัยบุรี มุกดาหาร พระองค์
ทรงเดินทางโดยรถไฟ รถยนต์ และเรือยนต์ เป็นเวลาตง ๓๐ ถึง ๔๐ วัน
ต้องเสด็จตรวจราชการตามจำแม่เนาไซง ซึ่งเป็นเส้นพรมแดน และต้องแวะ
เข้าไปในดินแดนต่างประเทศ เช่นที่เวียงจันทร์ ท่าแขก สวรรณเขต และ
ปากเซ เป็นต้น ซึ่งนับว่าเป็นการตรากตรำสำหรับพระองค์ผู้มีใช้น้อย

อนึ่ง สำหรับข้าราชการส่วนภูมิภาคนั้น บางอย่างก็ของชินตรงต่อผู้ว่า
ราชการจังหวัด บางอย่างก็ชินตรงต่อกรมศุถการ เป็นเรื่องยุ่งยาก บางครั้ง
ทางจังหวัดก็อาจก้าวเข้ามาในงานศุถการมากไป จนเจ้าหน้าที่อาจจะ
ปฏิบัติงานไม่ได้ผลเต็มตามหน้าที่ เพื่อบ้องกนความยุ่งยากและความซับซ้อน
ต่าง ๆ อันจะเกิดขึ้นในระหว่างจังหวัดกับเจ้าหน้าที่ศุถการส่วนภูมิภาค และ

เพื่อควบคุมสั่งเดี่ยวราชการส่วนภูมิภาคไว้ให้เป็นแบบแผนและหลักฐานมั่นคง เพื่อให้ราชการดำเนินสะดวกเรียบร้อยยิ่งขึ้น พระองค์ท่านจึงให้วางระเบียบราชการส่วนภูมิภาคขึ้นไว้ โดยแบ่งส่วนราชการศูนย์กลางราชการส่วนภูมิภาคออกเป็นเขต และแบ่งราชการออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ราชการส่วนภูมิภาคกับราชการเทคนิค โดยให้งานที่เกี่ยวข้องกับราชการส่วนภูมิภาคตรงต่อผู้ว่าราชการจังหวัด และราชการเทคนิคชนตรงต่อกรมศูนย์กลาง เป็นคน ซึ่งเป็นผลให้ขจัดความยุ่งยาก ข้อขัดแย้งต่าง ๆ หดสั้นไป และเป็นผลดีแก่ราชการสืบมาจนบัดนี้

อนึ่งงานศูนย์กลางเป็นงานที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ระเบียบแบบแผน และตามกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งมีอยู่มากมาย กระจัดกระจายมีทั้งเก่าและใหม่ จนเวลาจะอ้างคำสั่ง ระเบียบ หรือกฎหมายจะต้องค้นหากันเป็นเวลานาน ๆ เป็นการเสียเวลา จึงทรงรับสั่งให้จัดรวบรวมประมวลคำสั่ง ระเบียบและกฎหมายต่าง ๆ ที่เจ้าพนักงานศูนย์กลางต้องปฏิบัติ เขาเป็นหมวดหมู่ขึ้นไว้ให้เป็นคู่มือของข้าราชการ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ เรียกว่า "ประมวลข้อบังคับศูนย์กลาง พ.ศ. ๒๔๘๓" ประมวลข้อบังคับฉบับนี้เป็นคู่มือที่พิเศษที่สุดของข้าราชการกรมศูนย์กลาง นับว่าพระองค์ท่านได้ประทานมรดกชิ้นเอกไว้แก่ชาวศูนย์กลาง ซึ่งโดยตลอดเป็นคู่มือในการปฏิบัติราชการมาจนถึงทุกวันนี้.

การประชุมผู้แทนชาวพม่าในความอุปถัมภ์ของสมาคมสันนิบาตชาติ ที่ศาลาสหทัยสมาคม
ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๔

พระกฤษฎีกาที่ได้ทรงปฏิบัติ

ในสมัยทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพสามิต

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ซึ่งขณะนั้น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิจิตรมนไชย ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรอยู่ในสมัยนั้นกรมสรรพสามิตมีงานอยู่ ๒ ประเภท คืองานเก็บภาษีสรรพากร เรียกว่า กรมสรรพากร และงานหารายได้จากฝิ่น เรียกว่า กรมฝิ่น รัฐบาลในสมัยนั้นได้พิจารณาเห็นว่ากรมสรรพากรและกรมสรรพากร มีหน้าที่และกิจการอันมีลักษณะคล้ายคลึงและเกี่ยวพันกันอยู่ จึงได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๓๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๓ ให้ตั้งกรมสรรพากรเข้ากับกรมสรรพากร ให้อธิบดีกรมสรรพากรเป็นผู้บังคับบัญชากรมสรรพากรด้วย พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิจิตรมนไชย ทรงบริหารงานของกรมสรรพากรอยู่จนถึงวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๓ จึงได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้แยกกรมสรรพากรออกจากกรมสรรพากรและยกฐานะขึ้นเป็นกรมขึ้นอธิบดีโดยเหตุผลในประกาศนั้นว่า กรมสรรพากรเป็นกรมหารายได้สำคัญกรมหนึ่งในกระทรวงการคลัง และเพื่อที่จะได้จัดการสรรพากรของประเทศให้ดีขึ้นทันสมัยจึงสมควรแยกกรมสรรพากรออกจากกรมสรรพากรเสียและยกฐานะขึ้นเป็นกรมขึ้นอธิบดีด้วย จึงให้แยกกรมสรรพากรออกจากกรมสรรพากรตั้งแต่วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๓ รวมเวลาที่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิจิตรมนไชย ทรงบริหารงานกรมสรรพสามิต (กรมสรรพากร) อยู่เป็นเวลา ๓๐ เดือน

นามกรมสรรพากร ต่อมาได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๔ ว่ากิจการของกรมสรรพากรในกระทรวงพระคลังมหาสมบัตินั้น คือไปภายหน้าจะมีกิจการอันเพิ่มช่นนอก สมควรเปลี่ยนนามกรมให้เหมาะแก่หน้าที่ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนนามกรมสรรพากร

เป็นกรมสรรพสามิต ส่วนนามภาษาอังกฤษนั้นให้คงเรียกว่า EXCISE DEPARTMENT ตามเดิม

ต่อมา เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๔๗๕ กรมสรรพสามิตก็ได้มาอยู่ภายใต้บังคับบัญชาบริหารของ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยอีกครั้งหนึ่งตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ให้ล้มทบกรมฝิ่นและกรมสรรพสามิตเข้ากับกรมสรรพากร โดยยุบตำแหน่งอธิบดีกรมฝิ่นและกรมสรรพสามิตเสีย ให้อธิบดีกรมสรรพากรเป็นผู้บังคับบัญชาทั้งงานฝิ่นและงานสรรพสามิต

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย จึงทรงควบคุมบริหารงานของกรมสรรพสามิตเป็นครั้งต่อๆ ไป ทรงแต่งตั้งผู้ช่วยเหตุดำเนินการงาน ๒ ตำแหน่ง คือ ผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายสรรพสามิต และผู้ช่วยอธิบดีฝ่ายฝิ่น จนถึงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๔๗๖ ราชการของกรมสรรพสามิตก็ได้แยกมาจากกรมสรรพากร โดยได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบกรมในกระทรวงการคลัง พุทธศักราช ๒๔๗๖ กำหนดให้รวมกรมสรรพสามิตและกรมฝิ่นเป็นกรมเดียวกัน เรียกว่ากรมสรรพสามิตและฝิ่น ยกขึ้นเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงการคลัง จึงเป็นอันว่ากรมสรรพสามิตได้แยกออกจากกรมสรรพากรอีกครั้งหนึ่ง รวมเวลาที่ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชยทรงบริหารควบคุมงานสรรพสามิต ในระยะหลังตั้งแต่ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๔๗๕ ถึงวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๔๗๖ เป็นเวลา ๓๓ เดือนเศษ

ในสมัยที่พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงควบคุมบริหารงานกรมสรรพสามิตนั้น ได้มีกิจการสำคัญสมควรยกขึ้นกล่าวดังนี้

๑. ได้ประกาศพระราชบัญญัติเก็บภาษีไม้ซัดไฟซึ่งทำในพระราชอาณาเขต แก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๗๕ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ฉบับวันที่ ๓ มีนาคม ๒๔๗๕ พระราชบัญญัติกรมหมื่นท้าวทรงยศ ให้เก็บภาษี
ไม้ขีดไฟเพิ่มสูงขึ้นจากเดิม

๒. ได้ประกาศพระราชบัญญัติเก็บภาษีเครื่องขีดไฟซึ่งทำในพระราช
อาณาเขต พุทธศักราช ๒๔๗๖ ตามประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๔๗๖

พระราชบัญญัติกรมหมื่นท้าวทรงยศ ให้ดำเนินการจัดเก็บภาษีเครื่อง
ขีดไฟซึ่งผลิตภายในประเทศขึ้น

๓. ได้ประกาศพระราชบัญญัติภาษีเงินในแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช
๒๔๗๖ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๔๗๖ แม้จะ
เป็นการภายหลังจากทรงพ้นตำแหน่งบังคับบัญชางานกรมสุราแล้ว แต่ก็เป็น
งานซึ่งปฏิบัติในระหว่างทรงบริหารงานกรมสุรา จึงขอนำมากล่าวไว้ด้วย

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพุทธศักราช ๒๔๗๖ นี้ เป็น
กฎหมายอันเกี่ยวข้องกับสุรา มีหลักการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับค่าจำกัดความ
ต่างๆ กำหนดเรื่องการขายปลีสุราประเภทใบอนุญาต และค่าธรรมเนียม
ออกใบอนุญาต กำหนดการอนุญาตให้ทำแบ่งเรือข้าวหมัก และกำหนดค่า
ธรรมเนียมใบอนุญาตกำหนดโทษผู้กระทำความผิดอันเกี่ยวข้องกับสุราให้สูงขึ้น กำหนด
วิธีการเสียภาษีสุรา และให้อำนาจเจ้าพนักงานในการตรวจค้นผู้กระทำความผิดอัน
เป็นการปรับปรุงการควบคุมกิจการสุราให้รัดกุมยิ่งขึ้น

พระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติเกี่ยวกับสันนิบาตชาติเรื่องฝิ่น

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ คณะกรรมการที่ปรึกษาในเรื่องฝิ่นของสันนิบาตชาติ
เห็นว่าบางประเทศที่มีการตั้งฝิ่นอยู่ยังคงควบคุมกิจการในบ้านเมืองของตนหาได้
ไม่ ฝิ่นเถื่อนยังมีจำหน่ายกันแพร่หลาย เป็นเครื่องกีดขวางการที่จะเลิกฝิ่น
ให้หมดสิ้นไปอยู่เช่นเดิม เพื่อที่จะให้ได้ความมั่นใจว่าฝิ่นเถื่อนยัง เป็น

อุปสรรคขัดขวางต่อการที่จะเลิกฝิ่นอยู่เพียงใด และจะมีการแก้ไขได้อย่างไร
 ดัชนีประชาชาติจึงได้ตั้งกรรมการขึ้นคนหนึ่ง ให้เดินทางมาสำรวจสภาพการณ์
 ของบรรดาประเทศที่ทำการฝิ่น แล้วให้รายงานความเห็นว่าจะควรปฏิบัติ
 ไปอย่างไร กรรมการคณะนั้นชื่อว่า “คณะกรรมการแห่งดัชนีประชาชาติ
 เพื่อสอบสวนศึกษาเรื่องการค้ากับควบคุมการเสพยาฝิ่นในบูรพาทิศ” (League
 of Nations Commission of Enquiry into the Control of Opium Smoking
 in the Far East)

กรรมการคณะนี้ได้เดินทางมาถึงประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒ และ
 ได้มีการประชุมพิจารณาสถานการณ์การเสพยาฝิ่นในประเทศไทยพร้อมด้วยเจ้า-
 หนาทฝ่ายรัฐบาลไทย ผลของการประชุมพิจารณาเรื่องนี้ปรากฏว่า คณะ
 กรรมการได้ทราบกิจการฝิ่นของประเทศไทยที่ปฏิบัติอยู่ในสมัยนั้นว่าเป็นไป
 ด้วยความเรียบร้อย และประเทศไทยได้ดำเนินการร่วมมือปฏิบัติตามสัญญา
 เรื่องฝิ่น เช่น งดจำหน่ายฝิ่นโดยรัฐบาลควบคุมเป็นที่เรียบร้อยพร้อมกับ
 เสนอแนะว่า การประชุมอันเกี่ยวกับฝิ่นที่จะมีต่อไปในคราวหน้า ควรจะมา
 ประชุมกันในประเทศไทย รายงานของคณะกรรมการที่เสนอดัชนีประชาชาติ
 ชมเชยประเทศไทย จึงเป็นเกียรติประวัติของประเทศไทยอย่างหนึ่ง

ผู้ที่เราประชุมร่วมกับกรรมการคณะนี้ เจ้าหนาทฝ่ายสรรพสามิต คือ
 พระยาพิพัฒน์ชนากร (ฉิม โปษยานนท์) อธิบดีกรมฝิ่น พระอรรถเชอ
 พระองค์เจ้าวิจิตรไชย ซึ่งในสมัยนั้นทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากร
 ทรงเข้าประชุมในการประชุมนี้ (ดังปรากฏในรูปถ่ายที่หน้ากรมฝิ่น (สามเสน)
 เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๒๔๗๒) อาศัยพระปรีชาสามารถอันเกี่ยวกับการได้ตอบ
 กับต่างประเทศ และทรงรอบรู้ในกิจการฝิ่น รัฐบาลจึงได้แต่งตั้งให้เข้าร่วม
 ประชุมในเรื่องฝิ่นดังกล่าวแล้วด้วย

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๔ สันนิบาตชาติก็ได้ตกลงใหม่การประชุมผู้แทน
 นานาชาติเกี่ยวกับเรื่องฝนชนที่กรุงเทพฯ นับเป็นครั้งแรกที่ได้เปิดการประชุม
 เรื่องนายนอกกรุงเขนาวา รัฐบาลไทยได้จัดสถานที่ประชุม ณ ศาลาหทัย
 สยามคม ในพระบรมมหาราชวัง การประชุมครั้งนี้มีผู้แทนนานาชาติรวม ๗
 ประเทศ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส อินเดีย ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์ (เกี่ยวกับ-
 หมู่เกาะอินเดียตะวันตก เช่น อินโดนีเซีย) ปอตุเกส (เกี่ยวกับเมืองมาเก๊า)
 และไทย (ดังปรากฏในรูปถ่ายที่ศาลาหทัยสยามคม เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน
 ๒๔๗๔) ผลของการประชุมได้ตกลงทำสัญญาขึ้นอีกฉบับหนึ่ง เป็นฉบับเพิ่ม
 เติมสัญญาที่ทำ ณ กรุงเวียนนา ข้อสัญญาอันเกี่ยวกับฝนซึ่งประเทศต่างๆ
 อันยังมีการแผ่ฝนต้องปฏิบัติตามที่ตกลงกัน เช่น กวดขันควบคุมการสูบน้ำ
 ให้เข้มงวด มีการห้ามมิให้ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๑ ปี เข้าร้านฝืน เพิ่มโทษจำคุก
 ผู้กระทำความผิดเรื่องฝนให้หนักขึ้นกว่าเดิม เป็นต้น การประชุมนี้ยังเป็นการขอม
 ความเข้าใจซึ่งกันและกันยิ่งขึ้น

ผู้เข้าประชุมในเรื่องนี้ ฝ่ายรัฐบาลไทยมีพระวรวงศ์เธอกรมหมื่น
 เทววงศ์วิโรทัย เป็นประธาน และพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย ซึ่ง
 ขณะนั้นยังทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ ก็ได้เข้าประชุมด้วย ทรง
 เป็นผู้แถลงถึงกิจการฝืนในประเทศไทยต่อที่ประชุม

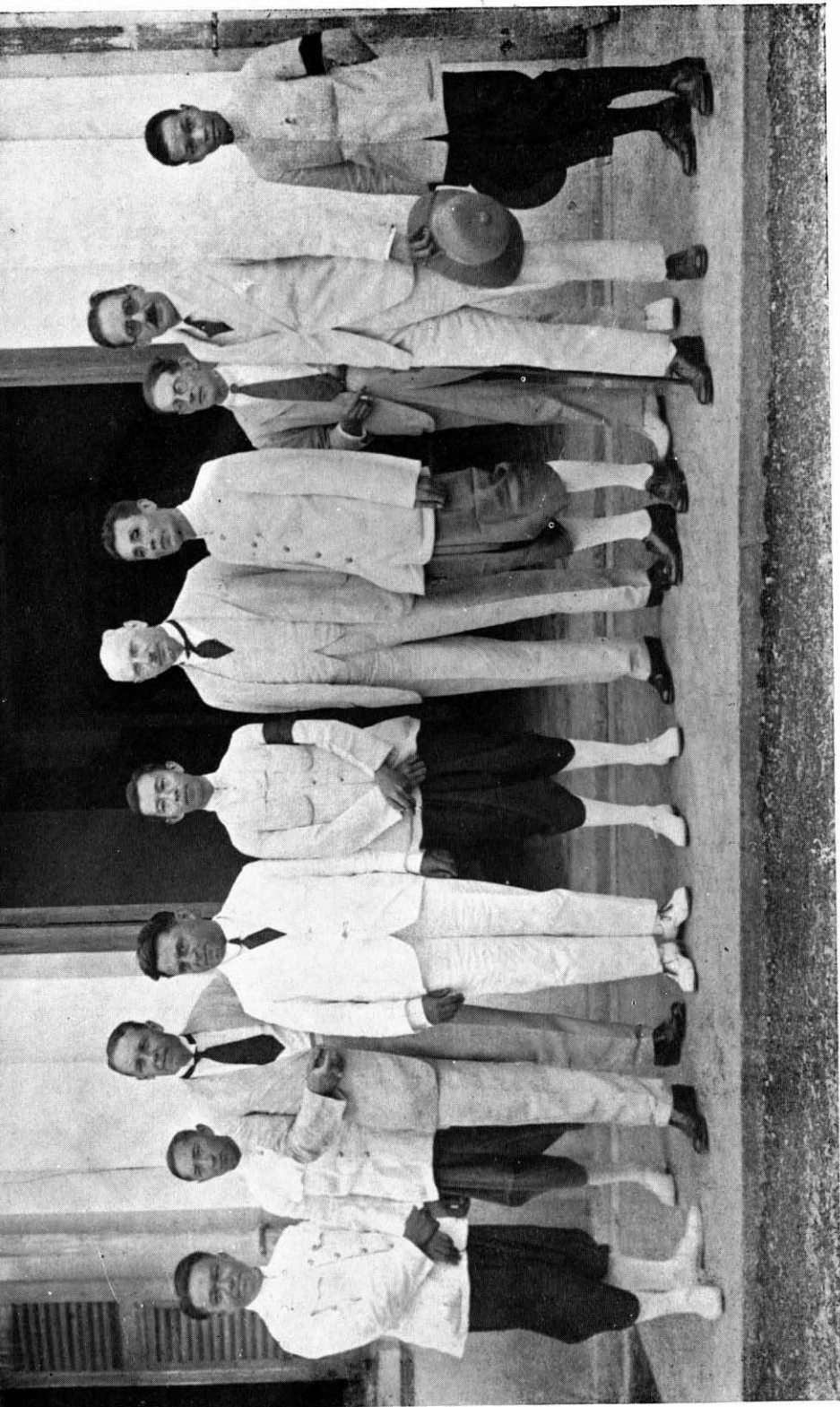
จึงนับได้ว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย แม้จะทรงดำรง
 ตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ แต่ที่ทรงรอบรู้ในกิจการอันเกี่ยวกับฝืน ซึ่ง
 เป็นกิจหน้าที่ฝ่ายตำรวจรับผิดชอบเป็นอย่างดี

ทรงเป็นศาสตราจารย์บรรยายวิชากฎหมายการคลัง ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พระวรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย มีพระปรีชาสามารถในการ
คลัง ดังที่ปรากฏในผลงานซึ่งได้ทรงปฏิบัติเป็นที่ชัดเจนอยู่แล้ว แต่พระองค์
มิได้ทรงเป็นนักปฏิบัติเพียงเท่านั้นหาได้ พระองค์ยังได้ทรงถ่ายทอดความรู้
ให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย ดังที่ได้ทรงเป็นศาสตราจารย์บรรยายวิชากฎหมายการ-
คลัง ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อยู่เป็นเวลา ๓ ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๓
ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

คำบรรยายวิชากฎหมายการคลังของ พระวรวงศ์เชอ พระองค์เจ้า
วิวัฒนไชย ซึ่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้จัดพิมพ์ไว้ เป็นที่สนใจของ
นักศึกษาใช้สำหรับการค้นคว้าในวิชาอันเป็นอย่างดียิ่งจนถึงปัจจุบัน.

คณะกรรมการแห่งสันนิบาตชาติ เพื่อสอบสวนคดีศึกษาเรื่องการกักขัง ควบคุมการเสพยาในมณฑลยูนนาน

ถ่ายภาพมณฑล ยูนนานที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๒

League of Nations Commission of Enquiry into the Control of Opium Smoking in the Far East.

กิจการธนาคารแห่งประเทศไทย
ในสมัยของ
พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
(๒๓ พ.ย. ๒๔๘๕ - ๑๓ ต.ค. ๒๔๘๕)

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ สงครามและเหตุการณ์ที่เกิดจากสงครามได้เร่งรัดให้จำเป็นต้องจัดตั้งธนาคารกลางขึ้นในประเทศไทย จึงได้ตราพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ จัดตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้นเป็นองค์การอิสระ และธนาคารได้เริ่มกิจการในวันที่ ๓๐ ธันวาคมของปีนั้น โดยมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย (ครั้งนั้นยังดำรงพระยศเป็นหม่อมเจ้า) ซึ่งทรงเป็นผู้อำนวยความสะดวกดำเนินงานธนาคารชาติไทยอยู่ เป็นผู้ว่าการองค์แรกของธนาคาร

ขณะนั้น การเงินของประเทศอยู่ในสภาพเงินเฟ้อบ้างแล้ว เมื่อมาประสบความจำเป็นเนื่องจากสงครามเข้าอีกเช่นนั้น ย่อมเป็นที่แน่นอนว่าการดำเนินงานของธนาคารกลางต้องเป็นไปด้วยความยุ่งยากเพียงใด แต่ถึงกระนั้นเหตุการณ์ก็ได้ผ่านมาด้วยความเรียบร้อย ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถขององค์ผู้ว่าการในเรื่องการเงินและการธนาคารเป็นอย่างดี

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงเป็นผู้ว่าการของธนาคารอยู่สองระยะ ระยะที่หนึ่ง ตั้งแต่เข้ารับพระบรมราชโองการ ฯ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๕ จนถึงวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ระยะที่สอง ตั้งแต่ วันที่ ๓ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๓ จนถึงวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓

สำหรับกิจการงานอันสำคัญ ๆ ของ ธนาคาร แห่ง ประเทศไทย ใน สมัย ของ พระองค์ท่านจะกล่าวถึงแต่ในระยะที่หนึ่ง ซึ่งทรงทำงานให้ธนาคารอยู่ตลอด ภาวะการณ์แห่งความปั่นป่วน และสามารถพยุงฐานะการเงินของประเทศไทยให้ ผ่านพ้นมาด้วยดี คือ

๑. การออกธนบัตร

พระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ มีบทบัญญัติให้ ธนาคารมีเอกสิทธิ์ที่จะออกบัตรธนาคารในประเทศไทย และได้รับโอนทุน ดำรงเงินตรา และหน้าที่ของกองเงินตรา ดังกติกะทรงวางการคลังเท่าที่ เกี่ยวกับธนบัตรมาเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕ แต่ธนาคารก็ยังมีได้ใช้ สิทธิที่ได้รับในการออกบัตรธนาคาร เพราะการเงินระหว่างประเทศยังไม่เข้าสู่ ภาวะอันประจักษ์แจ้งและมีมั่นคงพอสมควร ดังนั้นจึงคงใช้แต่ประโยชน์แห่ง บทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติที่อนุญาตให้ธนาคารออกธนบัตรของรัฐบาล ไปได้ก่อน ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยระบบเงินตรา ๒๔๘๕

หน้าที่ของธนาคาร ในเรื่องการออกธนบัตรนี้ มีความจำเป็นในทันที ดังชน ประการที่หนึ่ง คือ ขณะนั้นงบประมาณการคลังของรัฐบาลอยู่ใน ฐานะขาดดุลย์ เงินรายได้ธรรมดาไม่พอกับรายจ่าย จึงได้ใช้วิธีหาเงินที่ยัง ขาดอยู่ โดยจำหน่ายธนบัตรออกใช้แลกเปลี่ยนกับพันธบัตรคลัง พันธบัตรเงิน กู้ของรัฐบาล เงินเช่นนี้ขึ้น ตามอำนาจในกฎกระทรวงการคลังที่ออกตาม ความในพระราชบัญญัติเงินตราในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๔๘๔ พันธบัตรเหล่านี้ กระทรวงการคลัง ออกให้แก่ ธนาคาร ในเมื่อเงินฝากของรัฐบาล ที่ธนาคาร มีไม่พอกแก่การใช้จ่าย เมื่อธนาคารได้รับพันธบัตรคลังแล้ว ก็ควรคิดบัญชี

กระทรวงการคลังเป็นจำนวนเงินเท่ากับค่าของพันธบัตรเหล่านั้น แต่การออก
พันธบัตรโดยตั้งพันธบัตรคลังซึ่งไม่มีคอกเบี้ยเข้าทุนสำรองนั้น ได้พยายามกระทำ
อย่างน้อยที่สุด ด้วยเกรงว่าจะทำให้ภาวะเงินเฟ้อรุนแรงขึ้นอีก และการหา
เงินมาใช้ของรัฐบาลวิธีนี้ได้กระทำอยู่ตราบกระทั่งจนถึงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๘๖

ความจำเป็นประการที่สอง ได้แก่เรื่องเงินเพื่อใช้จ่ายในการทหารของ
ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเรื่องนี้ เท่าที่ได้ปฏิบัติกันมาแล้วในบางประเทศใกล้เคียง
ทางการยอมให้ญี่ปุ่นออกพันธบัตรขึ้นใช้เอง เป็นเงินตราถูกต้องตามกฎหมาย
ใช้เคียงคู่กับเงินตราของประเทศนั้นๆ แต่ในกรณีของประเทศไทยนั้น ใน
ที่สุดตกลงกันในหลักการว่า จะจัดให้ทางการทหารญี่ปุ่นรับเงินที่ต้องการ
ใช้จ่ายเพื่อการทหารในประเทศไทยไปจากรัฐบาลไทย จำนวนเงินที่จะให้ทหาร
ญี่ปุ่นได้รับในระยะเวลาดึกเดือนๆ นั้น รัฐบาลทั้งสองทำความตกลงกำหนด
กันเป็นคราวๆ ไป การปฏิบัติตามความตกลงเหล่านี้ คือให้ธนาคารโยโก
ฮาม่าสึเคิเรคิต “บิยูชิเยนพิเคซึ” ของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ธนาคาร
แห่งประเทศญี่ปุ่นเป็นครึ่งคราว เครดิตนั้นเป็นเงินบาทเท่ากับจำนวนเงินบาท
ที่ต้องการในคราวหนึ่งๆ เมื่อธนาคารได้รับแจ้งว่าได้เครดิต บิยูชิ นนแล้ว
ธนาคารก็เครดิตบิยูชิของธนาคารโยโกฮาม่าสึเคิเรคิตที่ธนาคารเป็นเงินบาท เป็น
จำนวนเท่ากับค่าแห่งเงินที่ได้เครดิตบิยูชิของธนาคารในกรุงโตเกียว

มาตรการทั้งสองที่กล่าวมานี้ ได้ทำให้ปริมาณเงินเพิ่มขึ้นอย่างมาก
แต่ธนาคารไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์เช่นนี้ได้เลย เพียงแต่พยายาม
แก้ไขมิให้เกิดการณ์ร้ายแรงยิ่งขึ้นจนถึงชนวนวิกฤตเท่านั้น

นอกจากนั้น เนื่องจากกติกาสัญญาที่ทากบิยูชิเมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน
๒๔๘๕ รัฐบาลยังจำต้องลดค่าของเงินบาทลงประมาณร้อยละ ๓๖ และรักษา

ค่าของเงินบาทให้เต็มสภาพกับเงินเยน การลดค่าของเงินบาททรงหนักทำให้
 ค่าสินค้าขาออกของไทยไปยังประเทศญี่ปุ่นดูต่ำเมื่อคิดเป็นเงินเยน และทำให้
 สินค้าเข้าจากประเทศญี่ปุ่น คุ้มราคาแพง ในระหว่าง ๒ ปีแรกของการ
 ดำเนินกิจการของธนาคาร ยอดของค่าสินค้าขาออกของประเทศไทยสูงกว่า
 ยอดของค่าสินค้าเข้ามาก และประเทศไทยไม่สามารถแก้ความเหลื่อมล้ำใน
 เรื่องดุลย์การชำระเงินด้วย การเปิดธนบัตรปรวรรต เพราะขัดกับข้อตกลง
 ในกติกาสัญญา พ.ศ. ๒๔๘๕ แต่ในที่สุด ความได้เปรียบของผู้นำสินค้าเข้า
 ทางฝ่ายญี่ปุ่นก็หมดสิ้นไป เนื่องจากราคาสินค้าในประเทศไทยสูงขึ้น อย่าง
 ไรก็ดี ญี่ปุ่นยังต้องการสินค้าและบริการมากอยู่เสมอ และประเทศไทยก็
 ยังคงได้เปรียบในดุลย์การชำระเงินต่อไป ทั้งนี้ หมายความว่า ธนาคาร
 จำกัดของเจ้าหน้าที่บรรณมิตร แลกเปลี่ยน กับเงินเยน พิเศษ ตามที่ได้อนุมัติไว้ใน
 พระราชบัญญัติเงินตราในภาวะฉุกเฉินเพิ่มอยู่อีก

๒. การควบคุมเครดิต

การเพิ่มแห่งธนบัตรออกใช้ให้หมุนเวียนย่อมจะทำให้เครดิตขยายตัวไปได้
 มากมาย และด้วยเครื่องมือในการควบคุมเครดิตตามที่บัญญัติไว้ในพระราช
 บัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทยนั้นหาเป็นเครื่องกีดกั้นที่พอเพียงไม่ จึงได้มี
 การประกาศใช้พระราชกำหนดควบคุมเครดิตชนเมื่อวันที่ ๓๕ มิถุนายน พ.ศ.
 ๒๔๘๖ พระราชกำหนดดังกล่าวฉบับนี้ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้
 กำหนดเงินตั้งสำรองที่ธนาคารพาณิชย์จะต้องดำรง ระหว่างอัตราต่ำสุดคือ
 ร้อยละ ๘ และอย่างสูงร้อยละ ๔๕ ของยอดเงินฝาก นอกจากนั้น พระราช
 กำหนดฉบับนี้ยังบัญญัติว่าธนาคารพาณิชย์ที่ดำรงไว้ซึ่งพันธบัตรของรัฐบาลเป็น
 ราคาต่ำกว่าร้อยละ ๔๐ ของยอดเงินฝาก จะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน
 ก่อนที่จะให้บุคคลใดกู้ยืมเงินเบิกเกินบัญชี หรือลงทุนหาผลประโยชน์ในทาง

อื่น การให้กู้ยืมและการลงทุนหาผลประโยชน์ของบริษัทประกันภัย บริษัท
ออมสิน และองค์การเครดิต ก็อยู่ในข่ายควบคุมตามพระราชกำหนดนั้นเช่น
กัน และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับมอบอำนาจที่จะแต่งตั้งเจ้า
พนักงานเพื่อปฏิบัติตามพระราชกำหนดด้วย

ในวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
ควบคุมเครดิตในภาวะคับขันแทนพระราชกำหนดดังกล่าว ตามพระราช
บัญญัตินี้ อัตราเงินส่งดำรงของธนาคารพาณิชย์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
จะกำหนดขึ้นนั้น ได้เปลี่ยนมาเป็นอย่างสูงร้อยละ ๒๕ ของยอดเงินฝากและ
การให้กู้ยืมและการลงทุนหาผลประโยชน์ของธนาคารพาณิชย์ บริษัทประกัน
ภัย บริษัทออมสิน และองค์การเครดิต ในกรณีที่เกิดพันธบัตรของรัฐบาล
ต่ำกว่าที่กำหนด ก็ยังอยู่ในข่ายควบคุมตามเดิม เพียงแต่อาจหย่อนกว่าตาม
พระราชกำหนดฉบับข้าง ธนาคารได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติตามพระราช
บัญญัตินี้ จนกระทั่งยกเลิกการควบคุมเครดิตในวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๔๗๘

การควบคุมเครดิตอีกทางหนึ่งที่ธนาคารนำมาใช้ ได้แก่การขอรับรอง
ธนาคารพาณิชย์ทั้งปวง ให้พิจารณาเรื่องการให้กู้ยืมเงินโดยระมัดระวัง มิ
ให้ผู้ใดกู้ยืมเงินไปใช้ในทาง เก่งกำไร ซึ่งธนาคารพาณิชย์ก็ได้ให้ความ
ร่วมมือเป็นที่น่าพอใจ และทางด้าน ธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ได้มีการขึ้น
อัตราดอกเบี้ยมาตรฐานจาก $5 \frac{1}{2}\%$ เป็น ๘% ต่อปี พร้อมกันนั้นได้กำหนด
อัตราबंधของยอดดำรงกับตัวเงินคงและตัวเงินอื่น ๆ เป็น $5 \frac{1}{2}\%$ และ
๘% ต่อปีตามลำดับ แต่การขึ้นอัตราดอกเบี้ยและอัตราबंधของยอดมาตรฐาน
นผลทางเดอน ธนาคารพาณิชย์มากกว่า มีผลจริงจังในการที่จะให้ธนาคาร

พาณิชย์ดเคเรคิต เพราะอัตรามาตรฐานของธนาคารยังไม่เป็นเครื่องมือที่ใช้ได้จริงจังในการดำเนินนโยบายการเงิน เนื่องด้วยยังไม่มิตดาตเงินที่ เป็นระเบียบ

๓. การควบคุมปริวรรต

ในระหว่างสงคราม การควบคุมการปริวรรตเงินต่างประเทศมุ่งใช้เป็นเครื่องมือในการจำกัดการส่งเงินเข้ายิ่งกว่าการส่งเงินออก และได้ อนุญาตให้ส่งเข้ามาได้เฉพาะเท่าที่ เห็นจำเป็นแก่การค้า และธุรกิจอันสำริดกับ เพื่อรายจ่ายส่วนตวเป็นจำนวนเล็กน้อย ถ้าแม่ไม่ได้มีการจำกัดเช่นว่านการ ขำระเงินระหว่างประเทศซึ่งไม่สมควร และไม่มีทางแก้ไขได้ตามวิถัธรรมตาคือโดยวิธีชงชตราแลกเปลี่ยน ก็จะยิ่งเสียดลยภาพหนักลงไปอีก และจะเป็น ผลให้เงินที่ออกใช้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น แต่การจำกัดการนำเงินเข้าจะกระทำ ให้เข้มงวดขึ้นไปอีกก็ไม่ได้ เพราะมีพฤติการณ์นอกเหนืออำนาจของธนาคาร บังคับอยู่

การใช้เครื่องมือตงตถาวนมอชการว่า เมื่อผู้ต้องการเงินบาทจาก ธนาคารโดยนำเงินเยนมาเส่นอชขาย ธนาคารจะจ่ายเงินบาทให้เฉพาะเท่า จำนวนที่ธนาคารได้รับใจจากผู้ชอเยน จำนวนที่สูงกว่านั้นไม่ยอมจ่ายให้ แต่ชการหนักมอปลัรรค เพราะมีข้อตัญญาใจกับประเทศญุ่นนอกชอหนึ่ง ว่าเมื่อธนาคารญุ่นต้องการเงินบาทเพื่อชธุรกิจที่สำริด ฝ่ายไทยจะต้องจ่าย ให้โดยยอมรับเอาเงินเยนเป็นการแลกเปลี่ยน เมื่อมตัญญาชชชอยู่ ผู้ควบคุม การปริวรรตเงินจะไม่ยอมจ่ายเงินบาทให้กัยาก แม้กระนั้นก็ตาม ก็ได้ปฏิเสธ ไม่ยอมจ่ายเงินบาทให้เป็นหลายคราว และบางคราวก็เป็นจำนวนมาก จึง เห็นได้ว่า ถ้าไม่มีการควบคุมเสียดลย ชนบัตระออกใช้ก็จะสูงยิ่งไปกว่าที่เป็น จริงอยู่ในชชช

ขณะสงครามสิ้นสุดลงนั้น กล่าวได้ว่า แทบไม่มีเงินตราต่างประเทศ
 สำหรับใช้ในการค้าเลย ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๘ สหราชอาณาจักร
 ได้ปลดปล่อยเงินปอนด์ที่ถูกกักกันอยู่เป็นจำนวนหนึ่งล้านปอนด์ เงินจำนวน
 รวมกับเงิน ๘,๘๗๗,๔๘๕ ดอลลาร์ ฝรั่ง. ซึ่งได้จากการขายทองคำ ๗,๘๘๘,๐๐๐
 กรัมบริดจ์ที่ขังอยู่ในสหรัฐอเมริกา แต่แรกก็ยังคงคิดว่าไม่พอเพียงสำหรับ
 ความต้องการเงินปัฐวรรตเพื่อนำสินค้าเข้าที่ขังอยู่ระหว่างสงคราม

ดังนั้น จึงได้มีการควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินเพื่อให้เงินปัฐวรรตต่าง
 ประเทศที่เข้ามา ได้ใช้ให้เป็นประโยชน์ตามความต้องการของประเทศจริง ๆ
 ผู้ส่งออกต้องส่งมอบเงินตราต่างประเทศที่กำหนดไว้ คือ เงินปอนด์
 ๕ ดอลลาร์ และดอลลาร์ ฝรั่ง. อันเป็นค่าของสินค้าที่ส่งออกต่อธนาคารแห่ง
 ประเทศไทย นอกจากนั้นทั้งสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้า จะต้องได้รับ
 อนุญาตจากเจ้าพนักงานควบคุมปัฐวรรตก่อน เงินตราต่างประเทศที่ได้ออก
 นอกจากต้องขายให้แก่รัฐบาลตามความต้องการในอัตราทางการแล้ว ธนาคาร
 ยังได้ขายให้แก่ผู้นำสินค้าเข้าในอัตราทางการ ตามลำดับความ สำคัญของ
 สินค้าด้วย

๔. การแก้ไขภาวะเงินเฟ้อ

เนื่องจากผลแห่งสงคราม จำนวนธนบัตรออกใช้ได้เพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก
 ทำให้ราคาสินค้าและบริการค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น ดังนั้นเพื่อที่จะ
 ดำเนินการแก้ไขเงินเฟ้อ เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๘ จึงได้มีการ
 ใช้บังคับพระราชกำหนดซึ่งบัญญัติมิให้ธนบัตรชนิดราคา ๓,๐๐๐ บาท เป็น
 เงินชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย และให้มูลค่าธนบัตรชนิดราคา ๓,๐๐๐ บาท นำ
 ธนบัตรของตนมาขึ้นต่อธนาคาร เพื่อขอแปลงเป็น “พันธบัตรออมทรัพย์”
 พันธบัตรที่กล่าวนี้เป็นพันธบัตรชนิดจตุสดกเบย ๓% ต่อปี และกำหนด
 ให้ไถ่ถอนคืนได้ภายใน ๓ ปี

การออกพระราชกำหนด^๕ เป็นผลให้ถอนชนบัตรกตบคนมาได้^{๓๗๓.๕}
 ด้านบาท ทำให้ราคาสินค้าบางอย่างที่จำเป็นแก่การครองชีพลดลง หรือหยุด
 ชะงักไม่เพิ่มขึ้นชั่วคราว ผลดีอันนี้คงจะอยู่ไปได้นานพอสมควร ถ้าหากไม่มี
 ชนบัตรต้องออกมาอีกเพราะรายจ่ายของทหารญี่ปุ่น

การแก้ไขภาวะเงินเพื่อออกอิฐหนึ่งก้อน ธนาคารได้รับอำนาจให้ถอน
 ชนบัตรจากการหมุนเวียน โดยการขายทองคำจากทุนสำรองภายในประเทศ
 และได้ขายแก่ประชาชน ในราคาตลาดไปเป็นจำนวนเพียง ๓๓๘,๕๕๘.๖๒ กรัม
 บริสุทธิ์เท่านั้นของระงับลง เพราะเป็นที่ประจักษ์ชัดว่ามีได้ผลตามความ
 มุ่งหมาย

ในเรื่องการขายทองคำภายในประเทศนี้ ได้มีการขัดแย้งกันทางความ
 เห็นแก่ตัวกับนโยบายและวิธีขาย และเป็นเหตุให้องค์ผู้ว่าการทรงดาออกจาก
 ตำแหน่งไปเมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

การเจรจาสัญญาเลิกสภาพสงครามกับอังกฤษ

และประเทศบางประเทศในเครือจักรภพ

ณ กรุงแคนดี ประเทศลังกา

(โดย ดร. เสริม วินิจฉัยกุล)

เมื่อมหาสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ประเทศไทยก็ได้ร่วมคำ-
เชิญในการไปเจรจาสงบสภาพสงครามกับ อังกฤษและประเทศบางประเทศใน
เครือจักรภพ งานสำคัญในการเจรจาดังกล่าวให้แก่เสด็จพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
ซึ่ง ทรงได้รับแต่งตั้งจากรัฐบาลให้เป็น หัวหน้าคณะ ไปในการเจรจาดัง
โดยที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสและได้รับเกียรติ ให้เป็นผู้แทนไปเจรจาดังกล่าว
ขอถือโอกาสบรรยายถึงงานสำคัญครั้งนั้น ไว้เป็นอนุสรณ์ด้วย

คณะผู้แทนที่ได้รับแต่งตั้งให้ไปในราชการสำคัญครั้งนั้น ประกอบด้วย
เสด็จพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย พลโท พระยาอภัยสงคราม และตัวข้าพเจ้า
ประกอบเป็นผู้แทนรัฐบาลไทยมีอำนาจเต็มไปเจรจากับฝ่ายอังกฤษ เพื่อเลิก
สภาพสงคราม นอกจากนี้ในคณะยังมี น.จ. ชิตชนก กฤดากร น.จ. อภัย
เฉลิมลาภ วุฒิชัย นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ นายประหยัด บุรณศิริ และ
นายกันธีร์ ศุภมงคล ร่วมในคณะด้วย

คณะผู้แทนได้เข้าเฝ้ากราบถวายบังคมลาต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
แล้วขึ้นเครื่องบินกองทัพอังกฤษ ซึ่งจัดมารับที่ดอนเมือง ในวันที่ ๒๐ กันยายน
พ.ศ. ๒๔๘๘ แต่บังเอิญในวันนั้นขณะที่เครื่องบินกำลังเดินทางไปสู่ทางขึ้นที่เกิด
ยางแตก เลยต้องเลื่อนไปในวันรุ่งขึ้น ครั้นถึงวันรุ่งขึ้น คณะผู้แทนและผู้
ร่วมในคณะก็ได้ออกเดินทางจากสนามบินดอนเมือง ไปยังย่างกุ้ง และถัด-
กัควา พักที่กัควาหนึ่งคนจึงเดินทางไปเมืองมาตราส และแคนดี ในเกาะ

ดังกา ถึงสนามบินเจ้าหน้าทรอรับ และพาไปพักที่โฮเต็ลใหญ่ซึ่งอยู่ไม่ไกลนัก ใกล้กับวิหารพระเชษฐแก้ว

ตอนกลางวันเอง หลอดหลอด เมานด์แบคเต็น และเด็คหลอด ได้เลี้ยงอาหารค่ำ ณ ที่พักของบัญชาการ การส่งทนายปราศัยได้เป็นไปด้วยอัศจรรย์ไม่ตรอนดี เพราะทั้งสองท่านรู้จักคุ้นเคยกับ ม.จ. อภัย เป็นอย่างดี ม.จ. อภัย เคยพักอยู่กับหลอดและเด็คเมานด์แบคเต็นในครั้งที่ไปศึกษาวิชาการทหารเรือที่อังกฤษ และทางนายพด เปราว์นิง เสนาธิการ ก็รู้จักกับ ม.จ. ชิตชนก ในฐานะที่เคยเป็นครูฝึกสอนที่โรงเรียนนายร้อย เซนต์เฮอรัดด์ การต้อนรับอันอบอุ่นของท่านแม่ทัพใหญ่ทางอาเซียอาคเน ทำให้จิตใจของเราแจ่มใสขึ้นเป็นอันมาก และหวังว่าการเจรจาจะเป็นไปได้โดยราบรื่น

วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๔๘๘ อันเป็นวันรุ่งขึ้น นายเคนนิงที่ปรึกษาของหลอดหลอด เมานด์แบคเต็น ผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าในการเจรจา ได้เชิญคณะผู้แทนไปพบ เพื่อเริ่มเจรจา ณ บ้านพักริมเขาในเมืองแคนดี้ ในการประชุมนี้ นายเบ็ค ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกงสุลอังกฤษในประเทศไทยได้ร่วมเจรจาอยู่ด้วย การเจรจาดังนั้นนายเคนนิงได้มอบหัวข้อความตกลงพร้อมทั้งภาคผนวกให้ผู้แทนฝ่ายไทย และได้กล่าวอารัมภบทเทศนาเดี่ยวพักใหญ่ แล้วจึงได้อธิบายให้เข้าใจความมุ่งหมายของความตกลงเป็นข้อๆ ไป เด็ร์จแล้วจึงแจ้งให้คณะผู้แทนฝ่ายไทยไปคิดดู และพร้อมที่ลงนามเมื่อใดก็จะได้นำผลการให้เด็ร์จไป

การเจรจาดังนี้เป็นครั้งสำคัญอันเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียของประเทศไทยทั้งชาติ การจะไปตกลงโดยไม่ได้มีการหารือกับทางรัฐบาลนั้นย่อมเป็นไปได้ แต่ก็นับเป็นโชคที่อยู่อย่างหนึ่งว่า นายเคนนิง รับจะฟังข้อเสนอนของฝ่ายไทย เด็ร์จพระองค์เจ้าวชิรวิมลไชย จึงได้ทรงพระดำริและปรึกษากับผู้แทน

และเจ้าหน้าที่ทั้งหมดของฝ่ายเรา และยื่นข้อเสนอมขอแก้ไขไป นายเคนนิงได้รับไว้และมีกรเจรจากันกับนายเคนนิงอีกครั้งหนึ่ง และได้รับแจ้งว่าจะต้องส่งไปลอนดอน เมื่อได้ความอย่างไรจะได้แจ้งให้ทราบต่อไป การเสนอมขอแก้ไขนั้นทำเป็นภาษาอังกฤษกันโดยตลอด และโดยที่เสด็จพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงชำนาญทางภาษาอังกฤษอย่างยิ่งยวดเช่นนี้ การแสดงความคิดเห็นของฝ่ายไทยลงเป็นภาษาอังกฤษจึงทำได้โดยภาษาอันเหมาะสม ทั้งนี้โดยอาศัยพระปรีชาญาณความสามารถในคำนั้น

หลังจากนั้นแล้ว ทางคณะผู้แทนก็ไม่ได้มีข่าวคราวอีกเลย และต่อมาปรากฏว่านายเคนนิงต้องมาราชการที่อินโดเนเซีย การเจรจาก็จึงมีได้มีต่อไปแต่ระหว่างนั้นคณะผู้แทนก็ต้องคอยฟังข่าวอยู่ตลอดเวลาว่าเมื่อใดจะได้มีนัดหมายให้มีการเจรจากันอีก

การรอเวลาดานทำให้รู้สึกใจเป็นอย่างไร เพราะไม่รู้ว่าจะได้เจรจากันเมื่อใด ทางฝ่ายอังกฤษก็ได้ให้การเลี้ยงดูเป็นอย่างดี ในตอนแรกๆ ก็ไม่รู้สักเบ็ดหน้าย การนมัสการพระเชษฐภคินีเป็นสิ่งที่เราได้ปฏิบัติตั้งแต่มารถึงและก็ได้ไปนมัสการเสมอ นอกจากนั้นไม่มีอะไรทำ นายทหารอังกฤษ คือ พันตรี เบ็น แบทเชอร์ดี ซึ่งเป็นนายทหารประจำติดต่อกับคณะเรา และได้ช่วยตลอดเวลา ก็ได้พาเสด็จพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยและคณะไปเที่ยวตามเมืองต่างๆ ในแคนดี ทรงเสด็จดูเกือบทุกเมือง และทรงแสดงถึงความสนพระทัยในอารยธรรมของลังกา นอกจากนั้นบางวันก็เสด็จไปกับเจ้าคุณภยสังคราม ไปสนทนากับพระภิกษุในวัดที่อยู่ในเมืองแคนดี ตอนเย็นก็เสด็จเดินไปรอบๆ สระน้ำใกล้โฮเตล อันเป็นที่เก็บน้ำประปาของเมืองนั้น เมืองแคนดีมีฝนตกมากแต่น้ำออกคด ต้องเก็บไว้ในบ่อ นำสำหรับใช้และอาบก็มาจาก น้ำบ่อประทานกมตธรรมอยู่มาก ได้กตชนขานมุก วันหนึ่งมีข่าวลือว่า

มีคนจมน้ำตายในบ่อ รุงชนทำให้นามคตอรนมากจนออก จะเป็นอุปาทานหรือ
ความจริงก็ไม่ทราบ

คณะผู้แทนได้รอฟังคำตอบจากนายเดนนิงอยู่เป็นเวลานาน ก็ยังไม่
ทำท่าว่าจะคืบหน้าไปประการใด ประกอบกับระหว่างนั้น กองบัญชาการของ
พลอดหลุยส์ เมานด์แบคเค็น ได้ย้ายจากแคนดีไปอยู่ถึงโคปรี เจ้าหน้าที่ทาง
หมวกต้องย้ายติดตามไป ส่วนทางผู้แทนฝ่ายไทยก็ยังรอฟังอยู่ว่าเขาจะให้เรา
อยู่ที่ไหน นานจนเข้า เดือนพระองค์ก็อดทนไม่ไหวจึงทรงรับสั่งให้นายทหารคิด
ต่อไปแจ้งกับกองบัญชาการว่าจะขอเสด็จกลับก่อน ถ้ากลับทั้งคณะไม่ได้จะ
ขอเสด็จกลับพระองค์เดียวก่อนเพื่อรายงานให้รัฐบาลทราบ ทางฝ่ายอังกฤษ
ได้ตกลงให้เสด็จกลับได้ จึงได้เสด็จกลับจากแคนดีพร้อมด้วยนายกษัตริ์
ศุภมมงคล รวมเวลาที่ประทับอยู่ในเมืองแคนดีเป็นเวลา ๕๒ วัน คณะผู้แทน
ไทยที่เหลืออยู่ยังกลับไม่ได้ จึงต้องรอเวลาไปจนกระทั่งถึง ๒๔ วัน ไม่มีผู้ใด
อยู่ในเมืองแคนดีที่จะพูดกันได้ต่อไปอีกแล้ว จึงมีเรือสินค้าโกตาซังได้รับคำ
สั่งให้มารับ ได้มาถึงแคนดีและนำคณะที่เหลืออยู่กลับกรุงเทพฯ สรุปลักษณะ
คงเป็นว่าการเจรจาที่เมืองแคนดีนั้นได้ขงกตง โดยมีได้ผลคืบหน้าไปประการใด

ระหว่างประทับอยู่เมืองแคนดี เสด็จพระองค์ก็อดทนไม่ไหวพระ
อาการชบช่นรำเริงในพระอัยยาคัย ทรงพระสรวลอยู่เด่มอ และพระอนามัย
ก็ล้มบรรณคดีในเวदानัน ทรงชบช่นในกิริยาของชาวเมืองตงกาที่ส่ายหน้าเป็น
การขอมรับ ซึ่งเป็นกิริยาที่ตรงกันข้ามกับชาวเมืองอื่น ๆ การชักผ้าของชาว
เมืองหนักใช้ฟาดกบก่อนหัน ทำให้เสื้อผ้าวางไปถนัด ทรงรับสั่งว่าชักไม้ก็
ควรเสื้อผ้าวของเราเห็นจะขาดไม้ไม่ได้เป็นแน่ เพราะตอนขาปักไม้ได้เตรียม
เส้นไปมากนัก เงินที่จะติดตัวไปก็ไม่มี เพราะเป็นการเดินทางโดยกระทัน
หันและเพลงจะเสด็จต้นตั้งคราม

ต่อมาทางฝ่ายอังกฤษได้แจ้งมาว่าพร้อมที่จะเจรจาต่อไปที่เมืองสิงคโปร์ ขอให้คณะผู้แทนไทยไปเจรจา ณ ที่นั้น เสด็จพระองค์วิวัฒน์ไชยกับคณะผู้แทนจึงได้เสด็จไปยังเมืองสิงคโปร์ ตอนนั้น นอกจากคณะผู้แทนชุดเดิมแล้ว มีนายพิพรรฒน์ ไกรฤกษ์ และนายบัว ศศิเดวี ไปในคณะด้วย การเจรจาดังกล่าวนี้บรรดาภาคได้แจ่มใสช้นมาก และนอกจากนี้ ทางฝ่ายอังกฤษยังมี อินเดีย และออสเตรเลีย เพิ่มขึ้นมากด้วย เพราะได้ประกาศสงครามไว้กับประเทศไทย ข้อเรียกร้องทางฝ่ายอังกฤษได้เพลาลงกว่าเดิมเป็นอันมาก เมื่อข้อตกลงพร้อมที่เป็นรูปร่างอันจะลงนามกันได้แล้ว ทางฝ่ายนายเดนนิงจึงขอให้ผู้แทนคนหนึ่งไปขอความเห็นชอบจากรัฐบาล เพื่อจะได้ลงนาม แต่ในระหว่างเจรจากันนั้นหลายข้อซึ่งจะต้องปรึกษากับรัฐบาลของเรา และทางฝ่ายอังกฤษก็ต้องการจะให้เสร็จไปโดยเร็ว เสด็จพระองค์วิวัฒน์ไชย จึงต้องเสด็จมากรุงเทพฯ ด้วยพระองค์เอง การเสด็จครั้งนี้เป็นเหตุการณ์ที่น่าหวาดเสียวมาก เพราะเสด็จโดยเครื่องบินขับไล่โมดักโต ต้องประทับบนกองเครื่องชูชีพ และมีเครื่องชูชีพพร้อมสำหรับเวลาฉุกเฉิน เรือบินได้ออกพร้อมกัน ๒ ลำ ลำหนึ่งไปกิจอย่างอื่น ปรากฏว่าอีกลำหนึ่งหายสาบสูญไป ลำของเสด็จพระองค์วิวัฒน์ไชย ถึงกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ มาถึงกรุงเทพฯ ถึงกับพระบาทชาติต้องให้ทหารช่วยนำลงมา ทรงพระสรวลว่าเป็นเห็นเหยียยขาไม่ออก การที่เสด็จมาครั้งนี้เป็นการเสี่ยงชีวิตทีเดียว เพราะการบินรวดเร็วโดยเครื่องบินขับไล่ในสมัยนั้นไม่ค่อยเป็นการปลอดภัยเลย

เมื่อร่างความตกลงทำเป็นสัญญาอันเรียบร้อยแล้ว ตามข้อที่เราได้ยื่นกันขึ้นหว่าสัญญาฉบับแรก ข้าพเจ้าได้รับมอบหมายให้นำร่างมาเสนอรัฐบาล เสร็จแล้วจึงได้นำร่างกลับไปพร้อมกับการอนุญาตให้ลงนามในสัญญาฉบับแรกได้

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงคราม
กับประเทศอังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

การลงนามได้กระทำกัน ณ ทำเนียบข้าหลวงใหญ่ เด็รจ์แล้วมีการ
ถ่ายรูปร่วมกันเป็นการเฉลิมฉลองการตั้งสภาพสงคราม ทุกคนมีหน้าตาแจ่ม
ใสหลังจากคร่ำเคร่งและขมขื่นในการเจรจาเป็นเวลานาน มิตรภาพได้ก่อกับ
กันมาตั้งเดิมอีก และตอนนี้ออกจากตั้งคโปร์นี้ไม่ต้องทรมานกายเหมือน
อย่างก่อน หลอดหยดเลือดเมานต์แบตเต็นได้กรุณาให้เครื่องบินประจำตำแหน่ง
มาส่งถึงคอนเมือง และต่อมาได้ทราบว่าได้ให้เครื่องบินลำหนึ่งแก่รัฐบาล
ไทยไว้

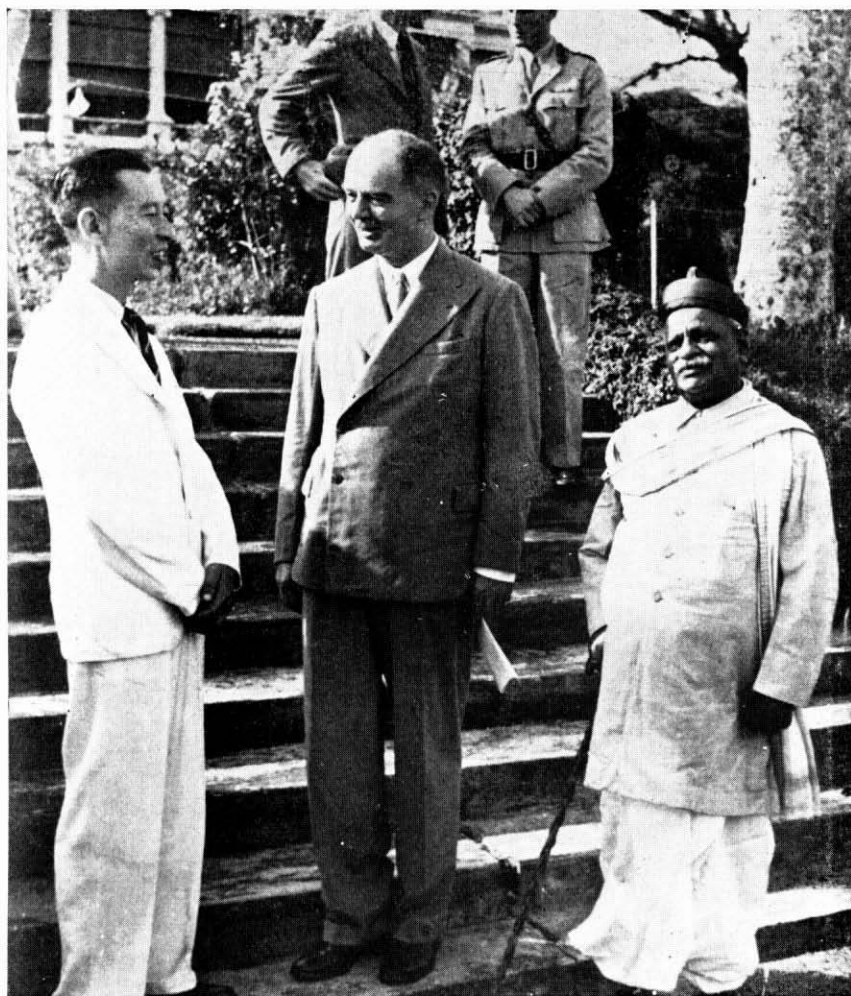
พระกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติ ในสมัยดำรงตำแหน่ง
ผู้ว่าการในสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศ
สำหรับประเทศไทย

รัฐบาลได้แต่งตั้งให้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรง
ดำรงตำแหน่งผู้ว่าการในสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศสำหรับ
ประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๒ และได้ทรงดำรงตำแหน่งอันมีเกียรติอัน
ศักดิ์สิทธิ์มาจนครบวันสิ้นพระชนม์ นับเป็นเวลาดำรงตำแหน่งนี้ ในระหว่างที่
ได้ดำรงตำแหน่งนี้ พระองค์ได้เสด็จไปประชุมสภาผู้ว่าการกองทุนฯ ใน
ฐานะผู้แทนประเทศไทยทุกปีตลอดมา แต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๓ นี้ พระองค์มิอาจ
เสด็จไปประชุมได้ด้วยในฐานะที่ทรงเป็น องคมนตรี ทรงมีภาระกิจที่จะต้อง
ทรงปฏิบัติในประเทศไทยระหว่างที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยือน
สหรัฐอเมริกาและยุโรป

ในระหว่างที่พระองค์ทรงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการในสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศสำหรับประเทศไทยนั้น ทรงเป็นที่รู้จักกันและเป็นต้นมดของชาวต่างประเทศในวงการสภาผู้ว่าการและธนาคารโลกโดยทั่วไป ทรงนึกด้วยทรงมีบุคคลิกลักษณะและพระปรีชาสามารถอันเลิศเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวต่างประเทศนั้นๆ พระองค์ได้ทรงปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนของประเทศไทยได้อย่างเต็มภาคภูมิ ถ้าจะกล่าวรายละเอียดก็มิสามารถจะพรรณนาให้ครบถ้วน ณ ที่นี้ได้ ฉะนั้น จึงขอยกตัวอย่างดังเรื่องหนึ่ง

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund) เป็นสถาบันการเงินในเครือเดียวกับธนาคารโลก (International Bank for Reconstruction & Development หรือที่เรียกโดยย่อว่า World Bank) สถาบันแห่งนี้ตั้งขึ้นเมื่อภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในปัจจุบันมีสมาชิกอยู่ ๖๗ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย วัตถุประสงค์ของสถาบันแห่งนี้เพื่อส่งเสริมร่วมมือในทางการเงินระหว่างประเทศ เช่น หากบีได้ประเทศสมาชิกใดได้รับภัยทางธรรมชาติ เช่น การทำนาไม่ได้ผล มีข้าวส่งออกได้จำนวนน้อย เกิดความยุ่งยากในการชำระเงินระหว่างประเทศ ธนาคารอาจเจรจาขอซื้อเงินตราต่างประเทศจากกองทุนเพื่อผ่อนคลายความยุ่งยากเฉพาะหน้าไปได้

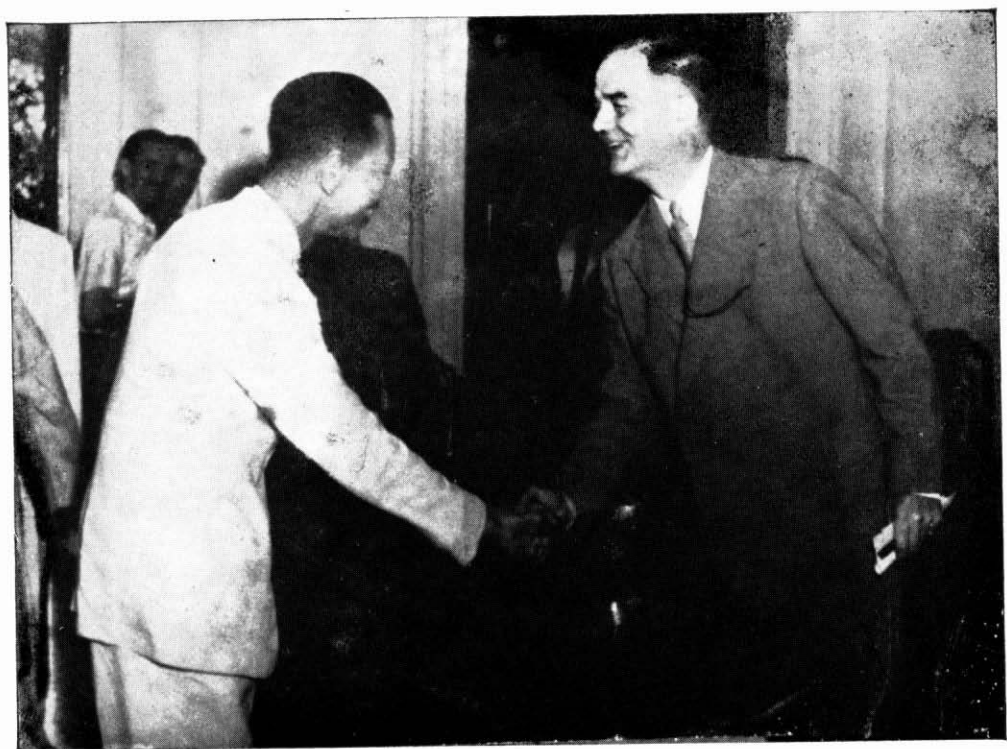
แต่เพื่อที่จะให้วัตถุประสงค์ของกองทุนฯ ดำเนินความความมุ่งหมายกองทุนฯ จึงวางหลักเกณฑ์ให้ประเทศสมาชิกต่างๆ กำหนดค่าเสมอภาค (par value) ของเงินตราของประเทศนั้นๆ เสีย หากจะเป็นไปได้ ฉะนั้น จึงมีหลายประเทศได้กำหนดค่าเสมอภาคไปแล้ว แต่สำหรับประเทศไทยด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเฉพาะของเรามาบางประการเรายังมิได้กำหนดค่าเสมอภาค

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงคราม
กับประเทศอังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

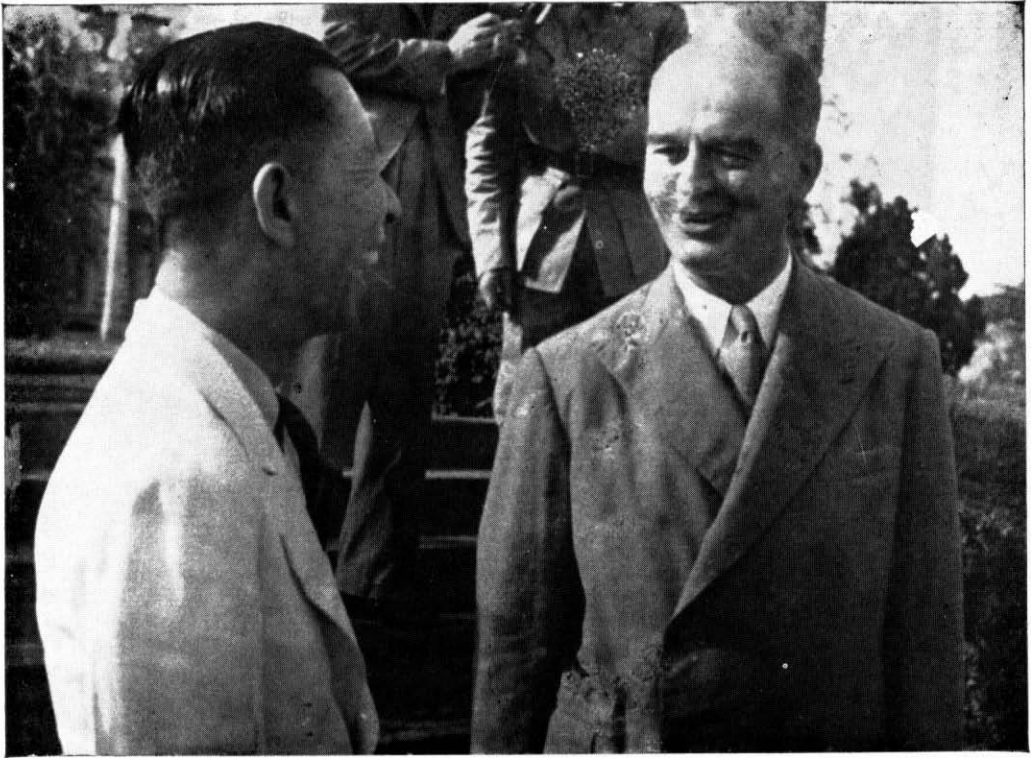
ตามหลักโดยทั่วไปแล้ว หากประเทศใดยังมีได้กำหนดค่าเสมอภาคแล้ว ก็ไม่มีสิทธิ์จะซื้อเงินตราต่างประเทศจากกองทุนฯ ได้

โดยที่พระองค์เชอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงตั้งเห็นว่าประโยชน์ที่สำคัญหนึ่ง ที่สามารถพึงได้จากกองทุนฯ ก็คือสิทธิ์ที่จะซื้อเงินตราต่างประเทศจากกองทุนฯ ได้นั่นเอง ดังนั้นในการประชุมครั้งที่ ๗ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ ณ ประเทศเม็กซิโก พระองค์ท่านจึงได้ทรงดำเนินการเจรจากับเจ้าหน้าที่ของกองทุนฯ เพื่อให้ได้รับประโยชน์อันสำคัญดังกล่าวข้างต้น โดยทรงหาเหตุผลต่างๆ แลตั้งข้อที่ประชุมของสภาผู้ว่าการฯ ให้ที่ประชุมเห็น ความจำเป็นในการที่ประเทศไทย ยังมี สามารถที่จะ กำหนดค่าเสมอภาค (par value) ของเงินตราของประเทศไทย และขอให้ได้มีสิทธิ์ซื้อเงินตราต่างประเทศได้ทั้งๆ ที่ยังมีได้กำหนดค่าเสมอภาค ด้วยพระปรีชาสามารถของพระองค์ท่าน การเจรจาได้ประสพผลสำเร็จเป็นที่น่าชื่นชมยิ่งคือสภาผู้ว่าการฯ ได้ตั้งมติว่า ถ้าหากประเทศไทยได้รับความยากลำบาก เช่น ฝนแล้ง การทำนาเสียหาย มีข้าวส่งไปต่างประเทศน้อย เป็นเหตุให้ขาดเงินปอนด์ หรือเงินดอลลาร์เป็นเวลาชั่วคราวแล้ว ก็จะใช้เงินปอนด์หรือเงินดอลลาร์จากกองทุนฯ ได้ตามหลักเกณฑ์ของกองทุนฯ ที่ได้ตั้งไว้ จึงเป็นอันว่านับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป หากประเทศไทยประสพภัยทางธรรมชาติดังกล่าวดังข้างต้น ถึงแม้ว่าเรายังมิได้กำหนดค่าเสมอภาค ก็ไม่เป็นข้อกีดขวางมิให้เราซื้อเงินตราต่างประเทศจากกองทุนฯ ได้ ฉะนั้น ตามตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น จึงอาจกล่าวได้ว่า พระองค์ท่านได้ทรงบำเพ็ญกรณียกิจ เป็นคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมืองอยู่มากโข

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงครามกับประเทศ
อังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

ทุก ๆ ครั้งที่พระองค์ท่านได้เสด็จไปร่วมประชุมประจำปีของสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ในฐานะผู้แทนประเทศไทย พระองค์ท่านก็ได้ทรงกล่าวสุนทรพจน์ได้อย่างน่าฟังมาก ดังจะขอนำสุนทรพจน์ในการประชุมครั้งที่ ๑๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ ณ กรุงวอชิงตัน พร้อมกับพระฉายาลักษณ์มาแสดงไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงครามกับประเทศ
อังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

&&

(COPY)

Mr. Chairman, I am happy to be able to look upon myself as a member of the chorus that has been singing words of gratitude to our hosts for their generous hospitality. When in Washington, my colleagues and I try to do what Washington does, and we are thereby pleasantly occupied.

I should also like to take this opportunity to express our sincere appreciation of all that has been done by the Bank to assist Thailand. I am sure Mr. Black has often pondered upon the advice given by Polonius regarding loans:

“Neither a borrower nor a lender be, For loan of loses both itself and friend.”

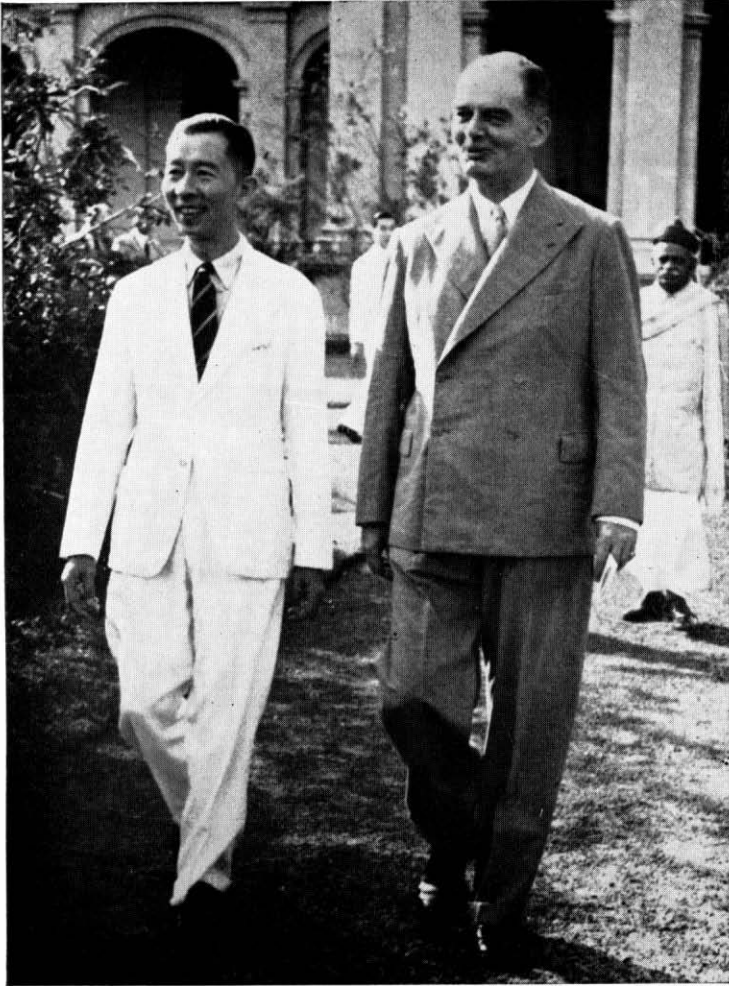
I am more than happy to observe that Mr. Black never takes heed of this advice.

My Delegation is proud of the confidence in Thailand shown by the recent grant of a loan of no less than \$66 million to finance our hydroelectric project. We are also glad to welcome the strong mission sent by the Bank for the economic survey of our country. The survey will no doubt enable us to know ourselves even better still.

My delegation is also glad to say that Thailand has been able to cooperate in strengthening the resources of the Bank by the release, in installments, of our 18 per cent subscription, which is to be convertible into U.S. dollars or pounds sterling. If the sum concerned is small, I hope Mr. Black will kindly look upon it as the widow's mite.

We also note with pleasure that the Fund has now a large excess of income over expenditure. We trust that, inspired by this substantial surplus, Mr. Jacobsson will find an opportunity to visit our country, where hitherto we have only been able to toast him as an absent friend. We assure him of a warm welcome.

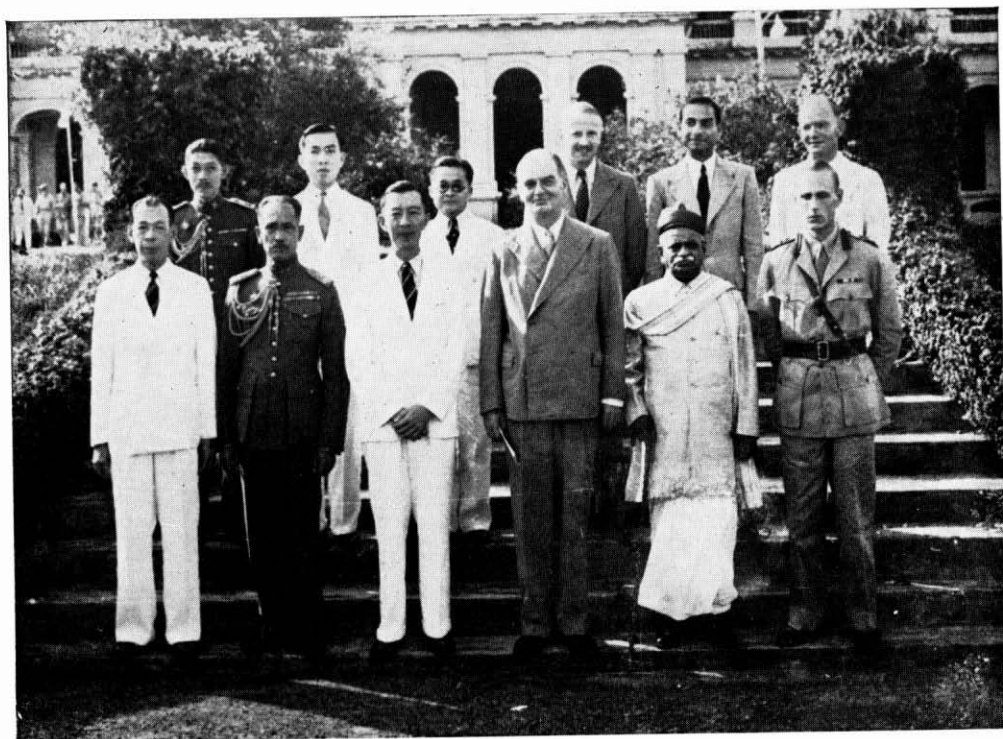
Finally, Sir, may I, as a representative of a Southeast Asian country, say how proud I am to see that a representative of another Southeast Asian country has so ably conducted these meetings.

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงคราม
กับประเทศอังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

ทรงกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมสภาผู้ว่าการธนาคารโลกและกองทุนการเงิน
ระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๑๒ เม.พ.ศ. ๒๕๐๐ ณ กรุงวอชิงตัน

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงคราม
กับประเทศอังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

พระกฤษฎีกาที่ไดทรงปฏิบัติในการจัดตั้งบริษัทเงินทุน

อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

รัฐบาลมีนโยบายที่จะช่วยเหลือเอกชนเพื่อให้เงินไปลงทุนในการอุตสาหกรรม จึงได้จัดตั้งธนาคารอุตสาหกรรมขึ้น แต่ธนาคารอุตสาหกรรมที่ได้จัดตั้งขึ้นนั้น ดำเนินการไปไม่ได้ผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมาย รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะตั้งสถาบันการเงินเอกชนขึ้นใหม่แทน โดยการสนับสนุนในด้านการเงินและวิชาการจากธนาคารโลก และ ไอ.ซี.เอ. เรียกว่า "บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย" ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Industrial Finance Corporation" มีวัตถุประสงค์คือ นอกจากทำการให้กู้ยืมตามแบบธนาคารทั่วไปแล้ว ยังดำเนินการลงทุนร่วมกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนเอกชนในราชอาณาจักรทั้งในด้านการเงินและในด้านกิจการและวิชาการ

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมดังกล่าวนี้ได้รับความช่วยเหลือจาก ไอ.ซี.เอ.สองประการคือ ให้กู้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ยมีจำนวนประมาณสามเท่าของทุนของบริษัทที่จะเรียกเป็นทุนประเดิมประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งเป็นการช่วยเหลือในด้านวิชาการ โดยจะมีผู้เชี่ยวชาญ ๓ นายมาอยู่ประจำทำงานในบริษัทด้วย อนึ่ง เมื่อบริษัทตั้งตัวได้แล้ว หากจะต้องการเงินตราไทยเพิ่มเติมก็มีทางกู้ยืมได้จาก ไอ.ซี.เอ. หรืออาจจะต้องการเงินตราต่างประเทศ ธนาคารโลกก็ควรพิจารณาด้วยดี

การจัดตั้งสถาบันดังกล่าวนี้ ควรประกอบด้วยองค์สามคือ (๑) มีทุน (๒) มีการจัดการอันมีประสิทธิภาพ มิฉะนั้นทุนจะสูญเสียไป และ (๓) มีความรู้ในด้านวิชาการ เพื่อช่วยให้ทุนและการจัดการนั้นได้ผลเป็น

ส่วนหนึ่งของการไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงคราม
กับประเทศอังกฤษ อินเดีย ออสเตรเลีย

อย่างที่สุด การดำเนินการจัดตั้งกติกของมีการติดต่อและร่วมมือกับธนาคารโลก เพราะเมื่อธนาคารนั้นได้รับความพอใจแล้วก็จะเป็นผู้สนับสนุนการจัดตั้งบริษัท การได้รับความสนับสนุนจากธนาคารโลกย่อมเป็นประโยชน์หลายประการ คือ (๑) จะได้รับความเชื่อถือจากชาวต่างประเทศ เป็นทางอาจให้ได้เงินต่างประเทศมาลงทุนด้วย (๒) มีทางกู้ยืมเงินจากธนาคารโลกได้เมื่อจำเป็น (๓) จะได้รับเงินกู้จาก ไอ.ซี.เอ. โดยไม่ต้องเสียดอกเบี้ย และ (๔) จะได้รับความช่วยเหลือทางเทคนิคจาก ไอ.ซี.เอ. อันจะทำให้บริษัทสามารถให้คำแนะนำช่วยเหลือเอกชนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมทั้งในทางจัดการและในทางเทคนิคของการผลิต องค์การดังกล่าวนี้ ที่จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยได้อาศัยพระปรีชาสามารถและพระวิริยะอุตสาหะของพระบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย ทั้งสิ้นจึงได้เกิดมีสถาบันดังกล่าวข้างต้นขึ้น

การจัดตั้งบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมชนน มีข้อสังเกตอันเป็นสาระสำคัญ คือ มีตำแหน่งสำคัญอยู่ ๒ ตำแหน่งที่ธนาคารโลกสนใจมาก คือ ตำแหน่งผู้จัดการทั่วไป และตำแหน่งประธานกรรมการ โดยที่ ไอ.ซี.เอ. ได้ยอมให้กู้ยืมเงินมาลงทุนในระยะยาวโดยไม่มีดอกเบี้ยเป็นเงิน ๑๕ ล้านบาท โดยปกติเขาจะต้องขอให้จ้างชาวต่างประเทศเข้ามาเป็นผู้จัดการ ซึ่งเคยมีตัวอย่าง มา แล้ว คือ ใน ประเทศ ต่าง ๆ ที่ธนาคารโลก ได้ สนับสนุน การจัดตั้งบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมชน เช่น เคอร์รี่ ดังกา และปากีสถาน เป็นต้น ธนาคารโลกได้ยืนยันว่าตัวผู้จัดการของบริษัท ๑ จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ แต่สำหรับบริษัท ๑ ของประเทศไทย ธนาคารโลกยินยอมว่า ถ้าจะตั้งคนไทยที่รักนุญอยู่ว่าเป็นผู้มีความสุจริตและมีความสามารถก็ไม่จำเป็นต้องจ้างชาวต่างประเทศ ทั้งนี้ นาย Richard H. Demuth ซึ่งเป็น Director, Technical Assistance and Liaison Staff ของธนาคารโลกได้

ตกลงยินยอมว่า ถ้าหาก พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงเป็นผู้
ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการในบริษัท ฯ นี้ ก็ไม่มีความจำเป็นของจ้าง
ชาวต่างประเทศเข้ามาเป็นผู้จัดการ ขอนยอมให้เห็นในสาระสำคัญว่า พระ
องค์ท่านทรงเป็นผู้ที่ชาวต่างประเทศ ยกย่องนับถือในพระเกียรติคุณมาก
เพียงใด การจัดตั้งบริษัท ฯ ดังกล่าวนี้ ข้อสำคัญอยู่ที่จะต้องดำรงให้เขา
เชื่อถือเสียก่อนว่าบริษัทนั้นสามารถทำงานได้ผลดีจริง ความสามารถของ
บริษัท ฯ ก็คือตัวบุคคล ฉะนั้นเรื่องตัวบุคคลที่จะเป็นผู้จัดการ จึงเป็นสิ่งที
สำคัญมาก

ในระยะนี้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงมีสุขภาพไม่
สู้จะสมบูรณ์อยู่แล้ว และพระองค์ทรงพระดำริที่จะพักผ่อนจากการงานเพื่อ
ประโยชน์แก่สุขภาพเสียบ้าง แต่ทางราชการก็ไม่อาจจะปล่อยให้พระองค์
ท่านได้ ในที่สุดก็ต้อง ทรง ยอมรับ ดำรง ตำแหน่ง ประธานกรรมการของ
บริษัท ฯ นี้ โดยยินยอมใจว่าต้องมีตัวผู้จัดการที่เหมาะสม

เรื่องที่ ไอ.ซี.เอ. ได้ยอมให้กู้ยืมเงินมาลงทุนเป็นเงิน ๑๕ ล้านบาทนั้น
อาจมีผู้เห็นว่าบริษัท ฯ นั้นทุนน้อย ไม่สามารถทำประโยชน์ได้มาก ขอน
อาจตอบได้ว่า สถานะที่ทำการอย่างบริษัท ฯ นี้ (คือช่วยเหลืออุตสาหกรรม
ทั้งในทางเงิน ในทางจัดการ และในทางเทคนิคเป็นของใหม่สำหรับเมืองไทย
ซึ่งสมควรจะทำการเป็นการทดลองดูก่อน ถ้าทำการเป็นผลสำเร็จ ก็อาจกู้
ยืมเงินจากธนาคารโลกและ ไอ.ซี.เอ. เพิ่มอีกได้ ฉะนั้นการที่กู้เงินมาลงทุน
แค่นั้นอยู่ในขั้นแรกนั้นจึงไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถหรือไม่สามารถของ พระ
วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ทรงมีพระอุปนิสัยในการ
ดำเนินการจัดตั้งบริษัทเงินลงทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นอันมาก จะ

เห็นได้ว่าเมื่อปี ๒๕๐๐ ซึ่งพระองค์ได้เสด็จไปประชุมสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศนั้น ทั้ง ๆ ที่ได้ทรงมีงานในด้านนี้อยู่อย่างเต็มมือ พระองค์ยังได้ทรงเสียดเวลาไปติดต่อกับผู้จัดการธนาคารใหญ่ต่าง ๆ เกี่ยวกับ การที่จะจัดตั้งบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขึ้นในประเทศไทย ซึ่งก็ปรากฏผลว่าผู้จัดการธนาคารใหญ่ ๆ ซึ่งเป็นธนาคารของต่างประเทศได้ ยินยอมสนับสนุนการจัดตั้งบริษัท ๖ แห่งเป็นอย่างดี

สรุปเรื่องเลิกธนาคารอุตสาหกรรม

และถึง

บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรม

๑. ธนาคารอุตสาหกรรมดำเนินการไม่ได้ตามวัตถุประสงค์เพราะ (๑) มีหนี้สูงและสูงส่งมาก และไม่มีความจะได้ทุนใหม่มาอีก และ (๒) ไม่มีผู้เชี่ยวชาญในการจัดการอุตสาหกรรม (Industrial Management) ที่จะช่วยเหลือผู้ประกอบอุตสาหกรรมให้ทำการให้ได้ผลดี

๒. เมื่อการเป็นเช่นที่กล่าวนี้ รัฐบาลจึงได้ดำริที่จะเลิกกิจการของธนาคารอุตสาหกรรม และตั้งสถาบันส่วนเอกชนขึ้นใหม่ โดยได้มอบภาระนี้ให้แก่ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย พระองค์จึงได้ติดต่อบริษัทความช่วยเหลือจากธนาคารโลกและ ไอ.ซี.เอ. ธนาคารโลกตอบว่า ถ้าฝ่ายเราจะตั้งเสริมอุตสาหกรรมส่วนเอกชนโดยวิธีตั้งสถาบันเป็นส่วนเอกชน (private institution) ขึ้นเพื่อทำการตั้งเสริม ธนาคารโลกก็ยินดีจะช่วยเหลือ แต่สถาบันที่จะตั้งขึ้นนั้นจะต้องเป็นส่วนเอกชนแท้ ๆ รัฐบาลไม่มีทุนอยู่ด้วย หนึ่ง

ธนาคารโลกแจ้งว่าพระราชบัญญัติจัดตั้งสถาบันใหม่ขึ้นนั้น ขอให้เขาได้พิจารณาเห็นชอบด้วยและขอให้เขาได้รวบรวมความพอใจในตัวประธานกรรมการและผู้จัดการของสถาบันนั้น ซึ่งจะเป็นคนไทยก็ได้

๓. ฝ่าย ไอ.ซี.เอ. ตอบว่า ถ้าฝ่ายเราตั้งสถาบันนั้นขึ้นด้วยความเห็นชอบของธนาคารโลก ไอ.ซี.เอ. จะให้สถาบันกู้ยืมเงินเป็นจำนวนประมาณ ๓ เท่า ของทุนที่เรียก แต่เป็นการให้กู้ยืมระยะยาวและไม่มียอดดอกเบี้ย และจะจัดหาผู้เชี่ยวชาญมาช่วยทำการในสถาบันนั้นประมาณ ๓ นาย โดย ไอ.ซี.เอ. เป็นผู้จ่ายเงินเดือนให้ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้จะอยู่จนกว่าฝ่ายเราจะฝึกคนไทยทำการแทนได้

๔. การปรึกษากับธนาคารโลก และ ไอ.ซี.เอ. ต่อมาได้ตกลงกันว่า (๑) ในขั้นต้นควรกำหนดทุนของสถาบันไว้ ๒๐ ล้านบาท และเรียกเพียง ๕ ล้านบาทก่อน (๒) ไอ.ซี.เอ. จะให้สถาบันกู้ยืมเงิน ๑๕ ล้านบาทเป็นเงินกู้ระยะยาวโดยไม่มีดอกเบี้ย (๓) รัฐบาลจะชำระบัญชีธนาคารอุตสาหกรรมและเมื่อมีสินทรัพย์เหลือเป็นจำนวนสุทธิเท่าใดจะให้สถาบันที่จะตั้งขึ้นใหม่กู้ยืมระยะยาวโดยไม่มีดอกเบี้ย สินทรัพย์จำนวนสุทธินั้นคาดว่าจะอาจเป็นจำนวนประมาณ ๓๐ ล้านบาท ฉะนั้น สถาบันจึงจะเริ่มดำเนินการด้วยเงินประมาณ ๓๐ ล้านบาท

๕. เมื่อได้ตกลงกันดังกล่าวแล้ว กระทรวงการคลังจึงได้เชิญธนาคารไทยและต่างประเทศในกรุงเทพฯ มาปรึกษา และขอให้ร่วมมือลงทุนในสถาบันที่จะตั้งขึ้นนั้น ธนาคารไทยทุกธนาคารรับว่าจะช่วยลงทุน และธนาคารอังกฤษและอเมริกันก็รับว่าจะช่วยเช่นกัน ทั้งนี้ โดยเป็นที่เข้าใจกันว่าสถาบันจะตั้งขึ้นด้วยความเห็นชอบของธนาคารโลก และ ไอ.ซี.เอ. จะช่วยเหลือ

หนึ่ง จะเปิดให้ประชาชนลงทุนในสถาบันได้ด้วย จึงคาดว่าจะได้ทุน ๕ ล้านบาท
เท่าที่โครงการ ในขั้นต้น

๖. การ ยืมเงิน ธนาคาร อุดสาหกรรม และ การ จัดตั้ง บริษัท เงิน ทุน
อุดสาหกรรมชนิดใหม่ต้องออกเป็นพระราชบัญญัติ นายกรัฐมนตรี (จอมพล
ป. พิบูลสงคราม) จึงได้มอบหมายให้ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจิวฉิมนไชย
ทรงยกร่างพระราชบัญญัติทั้งสองนั้น เรียกว่าพระราชบัญญัติบริษัทเงิน
ทุนอุดสาหกรรมแห่งประเทศไทย และร่างพระราชบัญญัติยกเลิกพระราช-
บัญญัติธนาคารอุดสาหกรรม ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับธนาคารโลก
และนายพิชาย บุดยง ได้ช่วยตรวจแก้ และธนาคาร โลกได้ให้ความเห็น
ชอบแล้ว

๗. การที่คิดตั้งบริษัทขึ้นโดยใช้เงินเพียง ๓๐ ล้านบาทก่อนนั้น ก็
เพราะเห็นว่ากิจการที่จะกระทำนั้นเป็นของใหม่ จึงอยู่ในคนทอดของเท่านั้น
ถ้าการทดลองไม่ได้ผล ก็จะเลิกบริษัทเสียได้ก่อนที่จะสูญเงินไปมาก
แต่ถ้าได้ผลก็ไม่ต้องเป็นห่วงว่าจะไม่มีเงินพอทำการ เพราะมีทางที่จะ
ได้เงินมาอีกถึง ๔ ทาง คือ (๑) กู้ยืมจากธนาคารโลก ซึ่งคงจะกู้ได้
เพราะเหตุว่าบริษัทนี้ตั้งขึ้นด้วยความสนับสนุนของธนาคารนั่นเอง (๒) กู้
ยืมจาก ไอ.ซี.เอ. เพิ่มเติมอีก ซึ่งได้พูดกันไว้แล้ว (๓) กู้ยืมจาก
Development Loan Fund ของสหรัฐฯ ซึ่งได้ลงทาบตามไว้แล้วและ (๔)
ได้เงินจากบริษัทเงินทุนระหว่างประเทศ ซึ่งได้ลงทาบตามไว้แล้วเหมือนกัน

บริษัทเงินทุนอุดสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งขึ้นแล้ว โดย
รัฐบาลได้ตราเป็นกฎหมายออกใช้ คือพระราชบัญญัติเงินทุนอุดสาหกรรม
แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๒ และบริษัทฯ ได้อนุมัติให้โรงงานอุดสาหกรรม
ในประเทศไทยบางแห่งกู้ยืมเงินไปบ้างแล้ว อาทิเช่น ได้อนุมัติเป็นรายแรก

ให้โรงงานเสถียรภาพอุตสาหกรรมกุ่มเงิน จำนวน ๒,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยมี
วัตถุประสงค์ขยายการผลิตด้วยสามและผลิตภัณฑ์ดินเผาอื่น ๆ และปรับปรุง
กิจการให้ทันสมัย รายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของบริษัท ฯ มีแจ้งอยู่
ในหนังสือช้อนให้เขาซื้อถือหุ้นของบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
ไทยและพระราชบัญญัติเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๒ แล้ว
พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิจิตรไชย ทรงเป็นพระธรรมาธิบดี
เรื่องบริษัท ฯ มาตั้งแต่เริ่มแรก ตลอดจนได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของธนาคาร
โลกมาตั้งแต่ต้น จนธนาคารโลกได้ให้ความเห็นชอบในร่างพระราชบัญญัติ
เงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยในขั้นสุดท้าย กระทรวงการคลังได้เสนอ
พระนาม พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิจิตรไชย ไปให้ธนาคารโลกทราบ
ในฐานะผู้ที่จะดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริษัท ฯ นี้ ซึ่งธนาคารโลก
ก็ให้ความเห็นชอบด้วย พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิจิตรไชย จึงทรง
ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการของบริษัท ฯ นตลอดมาจนถึงพระชนม ๒
๕ เป็นผลงานขั้นสุดท้ายของพระองค์ท่านที่ได้ทรงปฏิบัติก่อนสิ้นพระชนม์.

พระกรณียกิจบางเรื่องที่ทรงปฏิบัติในสมัยทรงดำรง

ตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

ปี ๒๔๙๐-๒๔๙๑-๒๔๙๒

ใน ระยะเวลา นั้น ประเทศไทยค้าขายมากที่สุดกับ ประเทศปอนด์ เดอร์ลิงก์ และประเทศที่ซื้อข้าวของไทยส่งวนมากเป็นประเทศปอนด์เดอริงก์ ระบบเงินตราของไทยขณะนั้นโยงบาทกับปอนด์เดอริงก์ ในปี ๒๔๙๒ ได้เกิดมีวิกฤตการณ์เดอริงก์ - ดอลลาร์ จึงมีการคาดหมายกันอยู่ ว่าอังกฤษอาจลดค่าของปอนด์เมื่อเทียบกับดอลลาร์ พระจอร์จซีเซอ พระองค์ เจ้าวิคตอเรีย ขณะนั้นทรงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังทรงเห็นว่า ถ้าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงแล้ว รัฐบาลไทยจะต้องตัดสินใจทันทีว่า (ก) จะลดค่าของบาทลงไปตามปอนด์ (ซึ่งหมายความว่าค่าของบาทนั้น เมื่อเทียบกับปอนด์ก็จะยังคงอยู่ในระดับ ๔๐ บาท ต่อ ปอนด์ อัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น ๔๐ บาทต่อ ๑ ปอนด์) แต่เมื่อเทียบกับ ดอลลาร์ก็จะต่ำกว่าระดับปัจจุบัน หรือ (ข) จะให้ค่าของบาทยืนที่อยู่ที่ (ซึ่งหมายความว่าค่าของบาทนั้น เมื่อเทียบกับดอลลาร์ก็จะยังคงอยู่ในระดับ ๓๐๐ บาทต่อ ๓๐๐๗๕ ดอลลาร์ แต่เมื่อเทียบกับปอนด์ก็จะสูงขึ้นกว่าระดับที่เป็น อยู่ในขณะนั้น คือเงินไม่ถึง ๔๐ บาทจะมีค่าเท่ากับหนึ่งปอนด์) การตัดสินใจว่าจะเลือกเอาทางใดนั้น จะต้องกระทำและประกาศในทันทีที่ค่าของปอนด์ ลดลง เพราะตราบาทที่ขังไม่ได้ประกาศออกไป ตราบนั้นจะไม่มีใครทราบ ว่าเงินไทยมีค่าเท่าใดแน่ การค้าและธุรกิจทั้งปวงจะเกิดขึ้นบ่อนยุ่งยากมาก

ข้อประการหนึ่งถ้าคดีสิ้นสุดในทางที่ผิด ก็จะเกิดการเสียหายแก่ประเทศไทยได้มากมาย ปัญหาที่จะต้องตัดสินจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

เพราะเหตุที่กล่าวข้างบนนี้ พระวรวงศ์เชอ พระองค์เจ้าจิวิฉนไชย จึงทรงเห็นควรเตรียมพิจารณาเรื่องไว้ก่อน ถ้าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงไปจริง ฝ่ายเราจะได้ประกาศได้ทันทีว่าจะทำอย่างไรกับบาท และพระองค์ท่านได้เสนอบันทึกความเห็นฉบับหนึ่งต่อรัฐบาล เป็นคำอธิบายเหตุผลโดยพิสดารพอสมควรว่า ถ้าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงไปแล้ว ฝ่ายเราจะต้องลดค่าของบาทตามลงไปด้วย (นอกจากจะมีเหตุการณ์อย่างอื่นซึ่งยังไม่ได้เห็นเข้ามาแทรกแซง) บันทึกความเห็นดังกล่าวมีข้อความดังต่อไปนี้

เรื่องวิฤตฤกกาลสี่เทอริงก์-คอดดาร์ (พ.ศ. ๒๔๙๖)

ค่าของบาทในปัจจุบัน

๑. ปัจจุบันนี้เรากำหนดค่าของบาทไว้ ๕๐ บาทต่อหนึ่งปอนด์และโดยที่ปอนด์มีค่าเท่ากับ ๔.๐๓ คอดดาร์ เราจึงกำหนดว่าเงิน ๓๐๐ บาท เท่ากับ ๓๐๐.๐๗๕ คอดดาร์ (การคำนวณแจ้งในใบแนบ ๑ ข้อ ๑)

ปัญหาต้องวินิจฉัยถ้าอังกฤษลดค่าของปอนด์

๒. ถ้าอังกฤษลดค่าของปอนด์เมื่อเทียบกับคอดดาร์ (คือกำหนดให้เงินหนึ่งปอนด์มีค่าต่ำกว่า ๔.๐๓ คอดดาร์) รัฐบาลไทยจะต้องตัดสินใจว่า

(ก) จะลดค่าของบาทลงตามปอนด์ (หมายความว่าค่าของบาทเมื่อเทียบกับปอนด์ จะยังคงอยู่ในระดับ ๕๐ บาทต่อปอนด์เท่าในปัจจุบัน แต่เมื่อเทียบกับคอดดาร์แล้วเงิน ๓๐๐ บาทจะมีค่าต่ำกว่า ๓๐๐.๐๗๕ คอดดาร์)

หรือ (ข) จะให้ค่าของบาทขึ้นอยู่ในระดับปัจจุบัน (หมายความว่าค่าของบาทเมื่อเทียบกับดอลลาร์จะยังคงอยู่ในระดับ ๓๐๐ บาทต่อ ๑๐๐๗๕ ดอลลาร์เท่าในปัจจุบัน แต่เมื่อเทียบกับปอนด์แล้วเงินไม่ถึง ๕๐ บาทจะมีค่าเท่ากับหนึ่งปอนด์)

การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งข้างบนนี้ จะต้องกระทำในทันทีที่อังกฤษลดค่าของปอนด์ ถ้าไม่ตัดสินใจและประกาศออกไปอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว การค้าจะยุ่งยากติดขัดทันที เพราะจะไม่มีใครทราบว่าบาทมีค่าเท่าใดแน่

๓. ถ้าตัดสินใจว่าจะลดค่าของบาทลงตามปอนด์ ก็ไม่ต้องแก้ไขค่าของบาทเมื่อเทียบกับปอนด์ หากให้คงไว้ ๕๐ บาทต่อปอนด์เท่าในปัจจุบัน แต่เพราะค่าของปอนด์ได้ลดลงแล้วเมื่อเทียบกับดอลลาร์ ก็จะต้องลดค่าของบาทลงด้วยตามส่วนเดียวกันเมื่อเทียบกับดอลลาร์ สมมติว่าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงคงเหลือปอนด์ละ ๓๐๐ ดอลลาร์ เราจะต้องกำหนดว่าเงิน ๓๐๐ บาทมีค่าเท่ากับ ๗.๕๐ ดอลลาร์ (การคำนวณแจ้งในใบแนบ ๑ ข้อ ๒)

๔. แต่ถ้าตัดสินใจจะให้ค่าของบาทขึ้นอยู่ในระดับปัจจุบัน ก็ไม่ต้องแก้ไขค่าของบาทเมื่อเทียบกับดอลลาร์ หากให้คงไว้ในระดับ ๓๐๐ บาทต่อ ๑๐๐๗๕ ดอลลาร์เท่าในปัจจุบัน แต่เพราะค่าของปอนด์ได้ลดลงแล้วเมื่อเทียบกับดอลลาร์ ค่าของปอนด์ย่อมลดลงด้วยตามส่วนเดียวกันเมื่อเทียบกับบาท สมมติว่าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงคงเหลือปอนด์ละ ๓๐๐ ดอลลาร์ เราจะต้องกำหนดว่าเงิน ๒๘.๗๘ บาทเท่ากับหนึ่งปอนด์ (การคำนวณแจ้งในใบแนบ ๑ ข้อ ๓)

การพิจารณาปัญหาข้างบนนี้

๕. ประเทศไทยทำการค้าเป็นส่วนมากกับประเทศสก็อตแลนด์ ถึงกับประการหนึ่ง และประเทศที่มีสินค้าขายแข่งกับประเทศไทย (เช่นพม่าและมลายู)

ถ้าเป็นประเทศเคอร์เวตก็ออกประการหนึ่ง ฉะนั้นถ้าเราไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์ ก็จะได้เสียหายแก่บ้านเมืองเป็นอันมาก (ทั้งนอกจากจะมีเหตุการณ์ซึ่งยังแฉไม่ให้เห็นเลยเข้ามาแทรกแซง) ต่อไปนี้จึงจะอธิบายเสียก่อนว่า ถ้าไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์จะเกิดผลอย่างไร แล้วจะอธิบายต่อไปว่า ถ้าลดค่าของบาทลงตามปอนด์จะเกิดผลอย่างไร

๖. สมมติว่าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงคงเหลือ ๓.๐๐ ดอลลาร์ และเราตัดสินใจว่าจะไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์ ก็จะต้องกำหนดว่าเงิน ๓๐๐ บาทมีค่าเท่ากับ ๓๐๐.๗๕ ดอลลาร์ตามเดิม และจะต้องกำหนดว่าเงิน ๒๘.๗๘ บาทเท่ากับหนึ่งปอนด์ ดังกล่าวในข้อ ๕ ข้างบน

๗. เมื่อบาทมีค่าสูงขึ้นถึง ๒๘.๗๘ บาทต่อปอนด์แล้ว สินค้าต่าง ๆ ที่ส่งไปยังประเทศเคอร์เวตก็จะมีราคาตกต่ำลง ถ้าจะเอาข้าวเป็นตัวอย่างก็จะเห็นได้ทันที กล่าวคือ ข้าวที่ส่งไปต่างประเทศมีราคาประมาณ ๓๘ ปอนด์ต่อหนึ่งตัน ซึ่งเมื่อคิดเป็นเงินไทยก็จะได้ผลดังต่อไปนี้

รายการ	ปัจจุบัน	ถ้าบาทมีค่าสูงขึ้นเมื่อเทียบกับปอนด์
ชาวคนหนึ่งกำหนดราคา	๓๘ ปอนด์	๓๘ ปอนด์
เงินปอนด์หนึ่งหมื่นค่า	๕๐ บาท	๒๘.๗๘ บาท
ชาวคนหนึ่งจะขายได้	๑.๕๖๐ บาท	๑,๑๖๑ บาท

ทั้งนี้เห็นได้ว่าถ้าไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์ ชาวคนหนึ่งจะขายได้เงินค่าลงไปถึง ๓๘๘ บาท สินค้าอื่น ๆ ก็จะขายได้เงินลดน้อยลงเช่นกัน

๘. อนึ่งชาวที่ส่งไปประเทศออสเตรเลีย แม้ขายได้เงินดอลลาร์ก็ตาม แต่ราคาที่กำหนดก็เป็นปอนด์ ฉะนั้นถ้าค่าของปอนด์ลดลงแล้ว แม้ค่าของ

บาทจะไม่ลดตามไปด้วย ราคาข้าวก็ยังคงค้างไปอยู่นั่นเอง ดังจะเห็นได้
ต่อไปนี้

รายการ	ปัจจุบัน	ถ้าบาทมีค่าสูงขึ้น เมื่อเทียบกับปอนด์
ชาวคนหนึ่งกำหนดราคา เงินปอนด์หนึ่งหมื่น	๓๘ ปอนด์	๓๘ ปอนด์
ชาวคนหนึ่งจึงมีราคา เงิน ๓๐๐๗๕ คอสดาร์มีค่า	๔.๐๓ คอสดาร์	๓.๐๐ คอสดาร์
ณนั้นชาวคนหนึ่งจึงขายได้	๓๕๗.๐๐ คอสดาร์	๓๓๗.๐๐ คอสดาร์
	๓๐๐.๐๐ บาท	๓๐๐.๐๐ บาท
	๑,๕๖๐.๐๐ บาท	๑,๓๖๓.๐๐ บาท

๙. หากมีผู้ถามว่าเราจะแก้ไขมิให้ราคาสินค้าตกต่ำ โดยวิธีเพิ่มราคา
สินค้าของเราขึ้นไปอีกไม่ได้หรือ ก็ต้องตอบว่าทำไม่ได้ เพราะข้าวของเรา
ต้องขายแข่งกับพม่าและอินโดจีน ยางและดีบุกขายแข่งกับมะลายู ไม่ดีก็
ขายแข่งกับพม่า ประเทศพม่าและมะลายูเป็นประเทศในเขตสเตริตจิงก
ณนั้นเมื่อค่าของปอนด์ลดลงไปแล้ว ค่าของรูปพม่าและคอสดาร์มะลายูก็ก
จะลดตามลงไปด้วย สินค้าของประเทศเหล่านี้จึงจะมีราคาคงเดิมไม่ตกต่ำ
(ดังจะเห็นได้จากคำอธิบายในข้อ ๑๑ และ ๑๒ ต่อไป) ประเทศเหล่านี้จะไม่
ได้รับความกระทบกระเทือนในเรื่องราคาสินค้า ฉะนั้นถ้าประเทศไทยจะขึ้น
ราคาสินค้าไทยขึ้นไป ก็จะขายแข่งกับประเทศเหล่านี้ไม่ได้

๑๐. ต่อไปนี้จะพิจารณาว่า ถ้าเราคิดตั้งใจลดค่าของบาทลงตาม
ปอนด์แล้ว จะเกิดผลแก่สินค้าเราออกอย่างไร ขอกล่าวอีกคร่าวๆ ว่าการ
ลดค่าของบาทลงตามปอนด์นั้นหมายความว่า บาทยังคงมีค่า ๔๐ บาทต่อ
ปอนด์ตามเดิม แต่เมื่อเทียบกับคอสดาร์แล้วค่าของบาทจะลดลง เช่นถ้าค่า

ของปอนด์คิดคงคงเหลือ ๓.๐๐ คอตดาร์ เงิน ๓๐๐ บาทจะมีค่าเพียง ๗.๕๐
คอตดาร์ ไม่ใช่ ๓๐๐.๗๕ คอตดาร์อย่างในปัจจุบัน ดังกล่าวในข้อ ๓ ข้างบน

๓๑. เมื่อลดค่าของบาทลงตามปอนด์แล้ว ผลแห่งการ ขายข้าวไป
ประเทศสก็อตแลนด์ ก็จะเป็นดังต่อไปนี้.-

รายการ	ปัจจุบัน	ถ้าบาทมีค่าเท่าเดิม เมื่อเทียบกับปอนด์
ชาวคนหนังกำหนดราคา	๓๘ ปอนด์	๓๘ ปอนด์
เงินปอนด์หนึ่งมีค่า	๕๐ บาท	๕๐ บาท
ณชนชาวคนหนังกำหนดราคา	๓,๕๖๐ บาท	๓,๕๖๐ บาท

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ถ้าเราลดค่าของบาทลงตามปอนด์ การตั้งสินค้า
ขายออกจะไม่ได้รับความกระทบกระเทือนประการใดในเรื่องราคา

๓๒. อนึ่งชาวที่ส่งไปประเทศคอตดาร์นั้น ก็จะไม่ได้รับความกระทบ
กระเทือนประการใดในเรื่องราคา ดังจะเห็นได้ต่อไปนี้

รายการ	ปัจจุบัน	ถ้าบาทมีค่าเท่าเดิม เมื่อเทียบกับปอนด์
ชาวคนหนังกำหนดราคา	๓๘ ปอนด์	๓๘ ปอนด์
เงินปอนด์หนึ่งมีค่า	๕.๐๓ คอตดาร์	๓.๐๐ คอตดาร์
ชาวคนหนังกำหนดราคา	๓๕๗.๐๐ คอตดาร์	๓๓๗.๐๐ คอตดาร์
เงิน ๓๐๐.๗๕ คอตดาร์มีค่า	๓๐๐.๐๐ บาท	๓๐๐.๐๐ บาท
เงิน ๗.๕๐ คอตดาร์มีค่า	๓๐๐.๐๐ บาท	๓๐๐.๐๐ บาท
ณชนชาวคนหนังกำหนดราคา	๓,๕๖๐.๐๐ บาท	๓,๕๖๐.๐๐ บาท

๓๓. อาศัยเหตุที่กล่าวแล้วในข้อ ๗ ถึง ๓๒ จึงเห็นได้ถนัดว่าเมื่ออังกฤษลดค่าของปอนด์ลงแล้ว ถ้าเราลดค่าของบาทตามลงไปด้วย การตั้งสินค้าออกจะไม่ได้ได้รับความกระทบกระเทือนอย่างไร แต่ถ้าเราไม่ลดค่าของบาทตามลงไปด้วย ราคาสินค้าเราออกจะตกต่ำไปทันที และจะเกิดผลกระทบเทือนไปอีกหลายทาง

๓๔. หนึ่งข้อความที่กล่าวมาข้างบนมิใช่เป็นแต่ทฤษฎี ดังที่ประเทศไทยประสพมาแล้วเมื่อ ๒๔๗๔-๕ เป็นพยานยืนยันอยู่ กล่าวคือเมื่อกันยายน ๒๔๗๔ อังกฤษออกจากมาตราทองคำ ค่าของปอนด์ลดลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ รัฐบาลไทยในสมัยนั้นตัดสินใจว่า จะให้ค่าของบาทขึ้นที่อยู่ที่ตามเดิมไม่ลดลงตามปอนด์ จึงได้กำหนดค่าของบาทไว้ ๒.๒๖ บาท เท่ากับหนึ่งดอลลาร์ตามเดิม และให้ค่าของบาทเมื่อเทียบกับปอนด์เพิ่มขึ้นจาก ๓๓ บาทต่อปอนด์ เป็น ๗.๒๕ บาทต่อปอนด์ การตัดสินใจไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์นั้น ได้เป็นผลให้ราคาสินค้าเราออกตกต่ำลงเป็นลำดับ ฉะนั้นภายในเวลา ๗ เดือนต่อมารัฐบาลก็ได้ยอมรับผิดชอบ โดยได้ลดค่าของบาทลงตาม ปอนด์เมื่อ พฤษภาคม ๒๔๗๕ บาทจึงได้กลับ มีค่า ๓๓ บาท ต่อปอนด์ตามเดิมและสินค้าเราออกกลับมีราคาสูงขึ้น ในใบแนบ ๒ ท่านจะเห็นได้ว่าการไม่ลดค่าของบาทลงตามปอนด์ได้กระทำให้ราคาข้าวตกต่ำอย่างไร และเมื่อได้ยอมลดค่าของบาทลงตามปอนด์แล้ว ราคาข้าวได้กลับเพิ่มขึ้นอย่างไร หนึ่งใบแนบ ๓ ท่านได้ศึกษาแถลงการณ์ของรัฐบาลสมัยนั้นมาได้ด้วย

๓๕. หนึ่งควรกล่าวไว้ด้วยว่า การลดค่าของบาทลงตามปอนด์นั้นก็ย่อมมีทางเสียเหมือนกัน กล่าวคือการตั้งสินค้าจากประเทศดอลลาร์จะต้องจ่ายบาทเพิ่มขึ้น รายจ่ายของรัฐบาลก็ต้องจ่ายเป็นดอลลาร์ก็จะเป็นเงินบาทเพิ่มขึ้น แต่สำหรับประเทศไทยการตั้งสินค้าออกให้ได้มากย่อมเป็นของจำเป็น

จริงๆ ฉะนั้นทางเดียวที่ถาวรยอมมีน้ำหนักน้อยกว่า และเพื่อจัดให้มีทาง
 เดี่ยวแต่เพียงที่สุด นโยบายของรัฐบาลในการจ่ายเงินจึงควรถือหลักว่า ใน
 กรณีที่จ่ายปอนด์แทนดอลลาร์ได้ก็ควรจ่ายปอนด์

สรุปความ

๑๖. ข้อความที่โปรดเกล้าฯ มาแล้วนี้ จึงสรุปได้ว่า ถ้าอังกฤษลดค่า
 ของปอนด์ลงเมื่อเทียบกับดอลลาร์ ประเทศไทยก็ควรลดค่าของบาทลงตาม
 ปอนด์ไปด้วยทันที (ทั้งนี้ นอกจากจะมีเหตุการณ์ซึ่งมันยังคาดไม่ถึงเข้ามา
 แชกแซง) และในขณะนั้นการจ่ายเงินในต่างประเทศก็ควรจ่ายปอนด์และส่งวน
 ดอลลาร์ไว้ก่อน.

กระทรวงการคลัง

๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๒

ใบแนบ ๑

<u>ข้อ ๑</u>	อัตราแลกเปลี่ยน บาท - ปอนด์ - ดอลลาร์	ในปัจจุบัน
	๕๐ บาท	เท่ากับ ๓ ปอนด์
	๓ ปอนด์	,, ๕.๐๓ ดอลลาร์
	∴ ๓๐๐ บาท	,, <u>๕.๐๓ X ๓๐๐</u> ดอลลาร์
		๕๐
		,, ๓๐.๐๗๕ ดอลลาร์

ข้อ ๒ สมมติว่า อังกฤษลดค่าของ ปอนด์ลงเหลือ ๓ ดอลลาร์ และ
ไทยลดค่าของบาทตามปอนด์ (คือยังคงกำหนดค่าของบาทไว้ ๕๐ บาทต่อปอนด์)

	๕๐ บาท	เท่ากับ ๓ ปอนด์
	๓ ปอนด์	,, ๓.๐๐ ดอลลาร์
	∴ ๓๐๐ บาท	,, <u>๓ X ๓๐๐</u> ดอลลาร์
		๕๐
		,, ๗.๕๐ ดอลลาร์

ข้อ ๓ สมมติว่าอังกฤษลดค่าของปอนด์ลงเหลือ ๓ ดอลลาร์ และ
ไทยไม่ลดค่าของบาทตามปอนด์

	๓๐๐ บาท	เท่ากับ ๓๐.๐๗๕ ดอลลาร์
	๓ ปอนด์	,, ๓.๐๐ ดอลลาร์
	∴ ๓๐๐ บาท	,, <u>๓๐.๐๗๕</u> ปอนด์
		๓
		,, ๓.๓๕๗๓๓ ปอนด์
	∴ ๓ ปอนด์	,, <u>๓๐๐</u> บาท
		,, ๓.๓๕๗๓๓
		,, ๒๘.๗๗ บาท

๗๕
ใบแนบ ๒

เดือน ปี	ราคาข้าวต่อ ๓ หาบ	หมายเหตุ
	<u>บาท</u>	
มกราคม ๒๔๗๓	๓.๘๕	เป็นระยะเวลา ๗ เดือนก่อนที่ อังกฤษลดค่าของปอนด์เมือ เทียบกับดอลลาร์ และเงิน บาทยังมีค่าผูกกับสเตอร์ลิง
เมษายน ๒๔๗๔	๓.๗๓	
พฤษภาคม	๓.๗๒	
มิถุนายน	๓.๘๐	
กรกฎาคม	๓.๕๐	
สิงหาคม	๓.๗๐	
กันยายน	๓.๕๖	
ถวเฉลี่ยเดือนละ	๓.๗๒	
ตุลาคม ๒๔๗๔	๓.๖๕	เป็นระยะเวลา ๗ เดือนที่ปอนด์ มีค่าลดลงแล้ว แต่บาทมิได้ ลดค่าตามลงไปด้วย
พฤศจิกายน	๓.๖๖	
ธันวาคม	๓.๒๔	
มกราคม	๓.๒๒	
กุมภาพันธ์	๓.๑๖	
มีนาคม	๓.๒๓	
เมษายน ๒๔๗๕	๓.๐๕	
ถวเฉลี่ยเดือนละ	๓.๓๒	

ใบแนบ ๒ (ต่อ)

เดือน ปี	ราคาข้าวต่อ ๓ หาบ	หมายเหตุ
	<u>บาท</u>	
พฤษภาคม ๒๔๗๕	๓.๓๘	เป็นระยะเวลา ๗ เดือน เริ่ม แต่ที่ได้ตัดค่าของบาทลงไป ตามปอนด์
มิถุนายน	๓.๖๕	
กรกฎาคม	๓.๕๗	
สิงหาคม	๓.๖๐	
กันยายน	๓.๕๓	
ตุลาคม	๓.๕๓	
พฤศจิกายน	๓.๕๘	
ถัวเฉลี่ยเดือนละ	๓.๕๒	

(ตัดเดชาจากสมุดสถิติ พยากรณ์รายปี แห่งราช อาณาจักรไทย ของกอง
ประมวลสถิติพยากรณ์ กรมเดชาธิการคณะรัฐมนตรี)

ใบแนบ ๓

คำแถลงการณ์

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตกลงออกจาก มาตราของ-
คำ และกำหนดค่าเงินตราตามปอนด์ สเตอร์ลิงก ในอัตราเมื่อ เงินตราทั้งสอง
อยู่ในมาตราของคำ คือ ๓๓ บาทต่อปอนด์

เหตุที่บังคับให้วินิจฉัยเช่นนคอ โภคกิจของประเทศ รายได้ของประเทศ
สยามเกิดจากกสิกรรมแทบทั้งต้น ราคาสินค้าได้ตกต่ำอย่างมากมายแฉะราคา
เข้าโดยเฉพาะตกต่ำมาก แต่ค่าใช้จ่ายในการทำให้บังเกิดผลและการส่งจำ-
หน่ายมิได้ลดลงตามส่วน จึงกระทำให้บังเกิดภาวะแก่ชาวนาและดูหนซึ่งจะ
เกินกว่าที่ทนได้

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้หวังไปว่าการเปลี่ยนราคา
เงินเป็นการแก้ โภคกิจตกต่ำได้อย่างถาวรและสมบูรณ์ แต่อย่างไรก็ดีเหตุ-
การณ์คงแต่เดือนกันยายนที่ล่วงมา เมื่อประเทศอังกฤษออกจากมาตรา
ทองคำแล้วคงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ราคาบาทโดยอัตราทองคำที่ตั้งอยู่นั้นเป็น
เหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้รายได้ของชาวนาตกต่ำลงอีก สถิตคงคอป็น
แน่ชัดว่าการค้าของประเทศสยาม คือทั้งสินค้าขาออกและสินค้าขาเข้ากระทำ
ติดค่อโดยมากกับประเทศที่ ใช้เงินตราอันมีค่าเป็นไปตามราคาสเตอร์ลิงก

	ยอดรวม	สินค้าขาเข้า	สินค้าขาออก
การค้ากับประเทศที่ ใช้ เงินตรา			
ตามสเตอร์ลิงก	๕๒.๓/	๔๓.๓/	๕๖.๓/
ตามมาตราทองคำ	๒๐.๒/	๒๘.๐/	๓๓.๘/
ตามมาตราเงิน	๒๗.๕/	๒๕.๓/	๓๐.๓/

.....๑๓๑

.....๑๓๑

วันที่ ๓๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

เมื่อพระองค์ท่านได้ขึ้นบนทบกดงกล่าวต่อรัฐบาลแล้ว ก็ได้เสด็จไปราชการต่างประเทศ คือไปประชุมสภาผู้ว่าการกองทุนการเงินระหว่างประเทศ และธนาคารโลกที่กรุงวอชิงตัน ไปทาบถามเรื่องการกู้เงินเพื่อรายจ่ายลงทุนในประเทศไทย และไปเจรจากับรัฐบาลอังกฤษว่าด้วยเงินทดแทนค่าเสียหายเพราะสงคราม ขณะที่ยังทรงปฏิบัติราชการอยู่ในต่างประเทศนั้น พระองค์ท่านก็ได้ทรงทราบว่ารัฐบาลได้ตกลงลดค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับดอลลาร์ แต่ชนค่าเงินบาทเมื่อเทียบกับสเตอร์ลิง ก็กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่เป็น ๓๕ บาทต่อปอนด์ และ ๓๒.๕๐ บาทต่อดอลลาร์ พระองค์ท่านจึงได้มีโทรเลขชี้แจงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ดังกล่าวนี้ และเมื่อพระองค์ท่านได้เดินทางกลับมาประเทศไทยแล้ว ก็ได้เสด็จขึ้นทบกต่อรัฐบาลเกี่ยวกับเรื่องนอกฉบับหนึ่ง ดึงมขอความต่อไปนี้

บนทก

เรื่องค่าของเงินบาท

๓. เมื่ออังกฤษลดค่าของปอนด์เทียบกับดอลลาร์ดังแล้ว ๓๐.๕% ปัญหาที่รัฐบาลไทยต้องพิจารณาจึงมีอยู่เป็น ๒ ประการ คือ :-
- (ก) จะลดค่าของบาทเมื่อเทียบกับดอลลาร์หรือไม่
- และ (ข) ถ้าจะลด จะลดลงเท่าใด

๒. รัฐบาลได้ตัดสินใจไปแล้วว่า ให้ลด ค่าของ บาทเมื่อ เทียบกับ ดอลลาร์ และได้จัดลง ไปร้อยละ ๒๕.๘ แต่โดยที่ค่าของ ปอนด์ ได้จัดลง ไปร้อยละ ๓๐.๕ ค่าของบาทเมื่อ เทียบกับ ปอนด์ จึงสูง ขึ้น กว่าเดิม คือเป็น ๓๕ บาทต่อปอนด์ แทน ๕๐ บาท

๓. การลดค่าของบาทเมื่อเทียบกับดอลลาร์นั้นชาวเขาเห็นพ้องด้วย จึงไม่มีเรื่องที่จะเสนอประการใด แต่การที่ลดเพียงร้อยละ ๒๕.๘ ซึ่งเป็นผลเท่ากับขึ้นค่าของบาทเมื่อเทียบกับปอนด์ ไปอีกปอนด์ละ ๕ บาทนั้น ชาวเขาเห็นเป็นทางที่จะเกิดเสียหายได้หลายประการ จึงได้ขอให้เอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอนโทรเลขแจ้งมาแล้ว ในทันทีจึงใคร่ขอเสนอค่าขแรงเพื่อขยายความในโทรเลขฉบับนั้น

๔. การกำหนดค่าของบาทเสียใหม่เป็น ๓๕ บาทต่อปอนด์ นั้น ชาวเขาเห็นข้อขัดข้องในประการแรกคือเรื่องการกระทำให้บาทมีเสถียรภาพ ฉะนั้นในข้อต่อ ๆ ไปนั้นจะได้เสนอว่าเสถียรภาพของเงินมีความหมายประการใด และข้อขัดข้องที่ชาวเขาเห็นอยู่นั้นมีประการใด

๕. เงินเป็นปัจจัยที่ใช้เพื่อประกอบการค้า นโยบายการเงินทุกประเทศจึงมีอยู่ว่า จะต้องกระทำให้เงินของตนมีค่าน้อยเมื่อเทียบกับเงินของประเทศอื่น ๆ ที่ตนค้าขายด้วย ประเทศไทยค้าขายมากที่สุดกับประเทศเดนมาร์ก ดังกในสมัยก่อนสงครามจึง ได้จัดให้ เงินบาทมี ค่าน้อย ในอัตรา ๓๓ บาทต่อปอนด์ กล่าวคือผู้ใดต้องการปอนด์ก็ขอเขาได้ด้วยเงิน ๓๓ บาท และผู้ใดมีปอนด์ก็ขายได้เงินไทย ๓๓ บาท เงินบาทในสมัยนั้นจึงเป็นเงินที่มีเสถียรภาพโดยสมบูรณ์

๖. ในสมัยหลัง สงครามเงิน บาทยังไม่เป็นเสถียรภาพ อย่าง แต่ก่อน กล่าวคือ อัตราแลกเปลี่ยนตามทางการได้กำหนดไว้ ๕๐ บาทต่อปอนด์ แต่ผู้ต้องการซื้อปอนด์ยังขอในอัตรา ๕๐ บาทไม่ได้เสมอไป บางคราวต้องไป

หาซื้อเอาในตลาดและซื้อในอัตราไม่แน่นอน ซึ่งในขณะอยู่ในระดับ ๕๕-๖๐ บาทต่อปอนด์ ในปัจจุบันจึงมีอัตราแลกเปลี่ยนมากกว่าอัตราเดียว คือมีอัตราทางการและอัตราเสรี รัฐบาลจึงต้องพยายามจัดให้มีอัตราแลกเปลี่ยนที่แน่นอนและเพียงอัตราเดียวเหมือนอย่างแต่ก่อน

๖. อนึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การทุนระหว่างประเทศแล้ว จึงมีข้อผูกพันตามความในหนังสือสัญญาขององค์การนั้นว่าจะต้องจัดให้เงินไทยมีค่าแลกเปลี่ยนแต่เพียงอัตราเดียว และการจัดเช่นนี้จะต้องกระทำให้ได้ภายในเวลาไม่ช้าเกินควร

๗. การที่จะจัดให้เงินบาทมีเสถียรภาพสมบูรณ์ คือให้มีอัตราแลกเปลี่ยนแน่นอนและมีเพียงอัตราเดียวนั้น ย่อมมีบัญญัติว่าอัตรานั้นจะควรกำหนดเท่าใด ในขณะนี้จะต้องระดมถึงการค้ากับต่างประเทศเป็นใหญ่ถ้าบาทมีค่าต่ำ ผู้ซื้อที่อยู่ต่างประเทศจะซื้อของไทยได้ในราคาถูก และถ้าเงินบาทมีค่าสูง ผู้ซื้อที่อยู่ในต่างประเทศจะต้องซื้อของไทยในราคาแพง (เช่นเมื่อเงินบาทมีค่า ๕๐ บาทต่อปอนด์ ผู้ซื้อของไทยเงิน ๓ ปอนด์จะซื้อของไทยได้ ๕๐ บาท แต่ในปัจจุบันผู้ซื้อของไทยเงิน ๓ ปอนด์จะซื้อของไทยได้เพียง ๓๕ บาทเท่านั้น) ฉะนั้นการกำหนดค่าของบาทจึงต้องกำหนดในอัตราค่าพอที่จะขายของไปต่างประเทศได้สะดวกและมากที่สุด แต่เมื่อคิดจากแง่การซื้อของจากประเทศแล้ว ถ้าเงินบาทมีค่าแพงก็จะซื้อของได้มาก และถ้าเงินบาทมีค่าถูกก็จะซื้อของได้น้อย (เช่นตามอัตราที่กำหนดไว้เวลานั้น ๓๕ บาทต่อปอนด์นั้น ผู้ซื้อเงิน ๓๕ บาทจะซื้อของได้ ๓ ปอนด์ ดีกว่าเมื่อเร็ว ๆ นี้ซึ่งต้องมีเงินถึง ๕๐ บาทจึงซื้อของได้ ๓ ปอนด์)

๘. แต่การซื้อของจากต่างประเทศนั้น จะทำได้ก็ต่อเมื่อเรามีของส่งไปขาย การกำหนดค่าของบาทจึงต้องถ่วงหนักว่า ต้องให้ค่าพอที่จะขายของ

ออกไปได้สะดวกและมากที่สุด แต่ก็ต้องไม่คำนึงถึงจะซื้อของต่างประเทศ
ไม่ได้เพราะราคาแพง ปัญหาจึงเหลืออยู่ว่าจะกำหนดค่าของบาทเท่าใด จึง
จะเป็นประโยชน์ที่สุดทั้งแก่การขายและการซื้อ

๓๐. ในระยะเวลาที่ได้กำหนดค่าของบาทไว้ ๕๐ บาทต่อปอนด์ เราตั้ง
ข้าวออกได้แล้วในอัตราหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อส่งข้าวออกไปแล้วได้ปอนด์มา
จำนวนเท่าใด เขาปอนด์จำนวนนั้นมาแลกเปลี่ยนเป็นบาทในอัตรา ๕๐ บาทต่อปอนด์
ก็ได้เงินบาทพอเป็นค่าข้าวที่ส่งออก แต่สินค้าอื่น ๆ ยังส่งออกในอัตรา ๕๐ บาท
ต่อปอนด์หาได้ไม่ เช่นคัสบูกส่งออกได้แต่ในอัตราประมาณ ๕๐ บาทต่อปอนด์
และยางในอัตราประมาณ ๕๖ บาทต่อปอนด์ เป็นต้น ฉะนั้นการจัดให้มูลค่า
แลกเปลี่ยนแค่อัตราเดียว ๕๐ บาทต่อปอนด์นั้น จึงเป็นสิ่งที่ยังกระทำไม่ได้
เพราะถ้ามีแค่อัตรา ๕๐ บาทต่อปอนด์อัตราเดียวแล้ว คัสบูกและยางก็จะส่งออก
ไปหาได้ไม่ เพราะเหตุที่กล่าวนี้ การจัดให้บาทเป็นเสถียรภาพในอัตรา ๕๐
บาทต่อปอนด์นั้น จึงได้คิดจะใช้ข้อบายต่างๆ ในอันจะกระทำให้ราคาสินค้า
ต่างๆ นอกจากข้าวลดลงบ้าง จนกระทั่งพอส่งออกได้ในอัตรา ๕๐ บาท
ต่อปอนด์ และเมื่อการได้ดำเนินไปถึงขั้นนั้นแล้วก็จะจัดให้บาทมีค่าเป็นเสถียร
ภาพได้ในอัตรา ๕๐ บาทต่อปอนด์

๓๑. แต่ความดำริที่กล่าวข้างบนนี้ ผู้เชี่ยวชาญขององค์การทุนระหว่าง
ประเทศได้ทักว่าอาจจะทำไม่สำเร็จ เหตุผลของเขามีอยู่ว่าเวลานี้ข้าวมีราคา
สูงผิดปกติมาก ต่อไปราคาคงจะตกลง การตั้งข้าวไปขายจะได้ปอนด์น้อย
กว่าในปัจจุบัน เมื่อเขาปอนด์นั้นมาแลกเปลี่ยนเป็นบาทในอัตรา ๕๐ บาทต่อ
ปอนด์ ก็จะได้เงินบาทพอกับค่าข้าว จึงจะส่งข้าวออกในอัตรา ๕๐ บาทต่อ
ปอนด์ไม่ได้ เพราะเหตุนี้ของศกการทุนฯ จึงสงสัยว่าจะจัดให้บาทมีค่าเป็นเสถียร
ภาพในอัตรา ๕๐ บาทต่อปอนด์หาได้ไม่ขอทักท้วงอันมีเหตุผลอันน่าฟังอยู่

๓๒. เมื่อยังมีข้อสงสัยว่าอาจจะจัดให้บาทมีเสถียรภาพในอัตรา ๕๐ บาทต่อปอนด์ไม่ได้แล้ว จึงเป็นที่แน่ใจว่าจะจัดให้มเสถียรภาพในอัตราสูงขึ้นไปอีกถึง ๓๕ บาทต่อปอนด์หาได้ไม่ ขอนเป็นเหตุประการหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าเห็นว่าไม่ควรกำหนดค่าของบาทเท่ากับ ๓๕ บาทต่อปอนด์

๓๓. ในประการที่สองข้าพเจ้าใคร่ขอเสนอว่า ดัชนีและยางหนักของชายแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ คือมลายูและอินโดนีเซีย ต้องประเทศนั้นได้ลดค่าเงินของเขาแต่ร้อยละ ๓๐.๕ แต่ประเทศไทยได้ลดลงเพียงร้อยละ ๒๕.๘ ฉะนั้นประเทศที่ขอคืบค่นและยาง ย่อมจะซื้อของเหล่านี้จากมลายูและอินโดนีเซียได้ในราคาถูกลงกว่าซื้อจากประเทศไทย พอดีค่าในประเทศไทยจึงได้เปรียบพอดีค่าในสองประเทศนั้น ยางและคืบค่นจะส่งออกไม่ได้สะดวกและมากที่สุดเท่าที่ควรจะเป็น

๓๔. ต่อไปประเทศไทยจะขาดดุลถาวรไปมาก เพราะ ECA ซึ่งเคยซื้อข้าวไทยไปเพียงประเทศจีนถึงปีละ ๓๕ ล้านคอลลารินน บคินนเกกซื้อแต่แล้ว ส่วนยางและคืบค่นนั้นแต่ ในปี ๒๔๘๒ นักขายไปอเมริกาได้น้อยกว่าในปี ๒๔๘๑ เป็นจำนวนมาก ฉะนั้นเพื่อให้มคอลลารินนพอกแก่การใช้จ่าย รัฐบาลจึงควรกระทำทุกทางที่จะให้ชายยางและคืบค่นไปอเมริกาให้ได้มากที่สุด การกำหนดค่าของบาทให้พอดีค่าไทยต้องได้เปรียบพอดีค่ามลายูและอินโดนีเซียดังกล่าวแล้วข้างบนนั้น หากใช้เป็นทางส่งเสริมการขายคืบค่นและยางไปอเมริกาไม่

๓๕. ในประการที่สามข้าพเจ้าขอเสนอว่า ประเทศที่ซื้อข้าวส่วนมากเป็นประเทศดเคอร์ดิ้งก เงินของพม่ายังอยู่ในระดับเดิมเมื่อเทียบกับดเคอร์ดิ้งกแต่เงินของไทยกลับสูงขึ้น ฉะนั้นพม่าย่อมได้เปรียบไทยในการค้าข้าว เพราะผู้ซื้อจะซื้อได้จากพม่าในราคาถูกลงกว่ากัน จึงอยู่ในขณะนึ่งมีการขาด

ขาดข้าว การได้เปรียบแต่เปรียบคงมีผลน้อย แต่ข้อไปก็คงจะมีผลมากขึ้นเป็นลำดับ การเสียเปรียบและเสียผลเคยมีตัวอย่างมาแล้วเมื่อ ๒๔๗๔

๓๖. ในประการที่ข้าพเจ้าเห็นว่า การกำหนดค่าของบาทสูงถึง ๓๕ บาทต่อปอนด์นั้น เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่าทำให้ขาดเงินรายได้ไปปีหนึ่งกว่า ๒๐๐ ล้านบาท เงินที่ขาดไปนั้นยังไม่เห็นทางที่จะหาเงินอื่นมาชดเชยได้ เงินไว้แต่จะชราค่าข้าว แต่การชราค่าข้าวในขณะนั้นข้าพเจ้าเห็นว่าผิดปกติ และจะมีผลกระทบกระเทือนทำให้เสียหายทางอื่นอีกไม่น้อย

๓๗. ด้วยเหตุผล ๔ ประการที่กล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้าจึงยืนยันว่าการลดค่าของบาทลงเท่ากับปอนด์ คือกำหนดค่าเป็นปอนด์ ๕๐ บาทต่อปอนด์ตามเดิม และกำหนดเป็นดอลลาร์ ๑๕.๒๗ บาทเท่ากับหนึ่งดอลลาร์ การลดค่าของบาทลงเช่นนี้ข้าพเจ้ายอมรับว่ามีความเสียหายเหมือนกัน กล่าวคือ การซื้อสินค้าอเมริกันจะแพงขึ้นร้อยละ ๓๐.๕ แต่ที่ขอเสนอว่าถ้าไม่ลดค่าของบาทลงถึงร้อยละ ๓๐.๕ ก็คงจะขายยางและดีบุกไปอเมริกาได้ยากดังได้กล่าวไว้แล้วในข้อ ๑๔ และเมื่อขายของไปอเมริกาได้น้อย ก็จะไม่มียอดซื้อของอเมริกันได้เท่าไร อีกประการหนึ่งสินค้าที่ซื้อจากอเมริกามีจำนวนข้าน้อยอยู่แล้ว สินค้าขาเข้าใน พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มาจากประเทศดอลลาร์ประมาณร้อยละ ๑๗ ที่มาจากประเทศสเตอร์ลิงก็ประมาณร้อยละ ๘๓

๓๘. ส่วนในทางการเมืองซึ่งรัฐบาลมีความวิตกอยู่บ้าง ว่าถ้าลดค่าของบาทลงไปเท่ากับปอนด์ คือลดลง ๓๐.๕ % แล้ว อาจกระทบกระเทือนความรู้สึกทางอเมริกันนั้น ข้าพเจ้าใคร่เสนอว่าพ่อค้าอเมริกันย่อมมีความประสงค์เป็นสองอย่างต่างกัน พวกที่ตั้งของมาชายประเทศไทยย่อมต้องการให้บาทมีค่าสูง ไทยจะได้ซื้อสินค้าของเขาได้สะดวก ส่วนพวกที่ซื้อของจากประเทศไทยย่อมต้องการให้บาทมีค่าต่ำ เขาจะได้ซื้อสินค้าไทยได้มาก ทั้งนี้

ยอมเป็นรองธรรมดาตนเอง แต่ข้าพเจ้าได้ทราบมาเป็นแน่นอนว่า เจ้าหน้าที่
 สูงสุดของอเมริกาได้คำคําหมายไว้แล้วว่าเมื่อปอนด์ได้ตกค่าลงไปเท่าใด เงิน
 ของประเทศอื่นๆ อีกครึ่งโลกจะลดลงไปเท่ากับปอนด์ ความคิดของ
 รัฐบาลอเมริกามียุว่า คงแน่นอนไปอเมริกาจะต้องช้อของจากประเทศอื่นๆ
 มากขึ้น และจะขายของให้ประเทศอื่นๆ ได้น้อยลง ทั้งนี้เพื่อยุประโยชน์ของ
 อเมริกาเอง เพราะถ้าไม่ตั้งเดริมิให้ประเทศอื่นๆ คงตัวได้แล้ว ผลเสียจะ
 กระทบกระเทือนถึงอเมริกา เพราะอเมริกาจะร่ำรวยไปประเทศเดียวในโลก
 นหาได้ไม่ ฉะนั้นในปัจจุบันจึงต้องยอมเสียสละบ้าง โดยช้อมากและขายน้อย
 เป็นการชั่วคราวไปก่อนจนกว่าฐานะของประเทศอื่นๆ จะเปลี่ยนแปลง

๓๗. เมื่อรัฐบาลอเมริกันได้มีความคําคําหมายและความคิดดังที่กล่าวไว้
 ข้างบนแล้ว การที่เราจะตกค่าของบาทลงไปเท่ากับปอนด์นั้น ข้าพเจ้าเชื่อ
 ว่าเจ้าหน้าที่สูงสุดของอเมริกันจะไม่ช้อทักท้วงประการใดเลยในทางตรงกัน
 ข้ามเมื่อข้าพเจ้าไปพบเจ้าหน้าที่ผู้ใหญ่ในองค์การทุนระหว่างประเทศ เจ้า
 หน้าที่เหล่านั้นจึงได้คําว่าเราคงจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่เท่ากับ ๓๕.๒๘
 บาทต่อ ๑ ดอลลาร์ คือลดลง ๓๐.๕% เท่ากับปอนด์.

กระทรวงการคลัง

๘ ตุลาคม ๒๔๘๒

เมื่อโดยนบนทกณบชนคอรฐบาตแล้ว พระองค์ได้ทรงยหนังสือขอตา
 ออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยให้เหตุผลในหนังสือ
 นั้นว่า การกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนใหม่ ๓๕ บาทต่อปอนด์และ ๓๒.๕๐ บาท
 ต่อดอลลาร์นั้น พระองค์ท่านทรงเห็นว่าไม่เหมาะสมและอาจเป็นทางเสียหาย
 แก่เศรษฐกิจของประเทศได้ ดังเหตุผลพิสดารแจ้งในบณทกทได้เสนอมามาแล้ว
 ารองอัตราแลกเปลี่ยนเงินเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในการคลัง และอัตราใหม่นั้นถา

มีคำถามหรือคำทักท้วงจากบุคคลใด พระองค์ท่านก็ไม่สามารถจะอธิบายหรือ
 แฉลงแก้ได้ด้วยวิตุทฐใจ เมื่อมีความคิดอยู่เช่นนี้แล้วก็ไม่เห็นมีทางอื่นใด
 นอกจากจะขอประทานความกรุณาให้ได้หลุดพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
 คตงตงแต่บัดนี้ไป และถ้าต่อไปมีโอกาสจะรับใช้ในกิจการอื่นใดได้ ก็จะมี
 ความยินดีเต็มอ เป็นอันว่าพระองค์ท่านได้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการ
 กระทรวงการคตงตงแต่บัดนี้ไป

**พระประวัติการปฏิบัติราชการของ
พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
เฉพาะที่เกี่ยวข้องราชการกรมบัญชีกลางโดยตรง**

ตามพระประวัติของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิวัฒนไชย ดังที่ได้กล่าวถึงแล้วในตอนต้นนั้น ปรากฏว่าพระองค์ท่านได้ทรงรับราชการสนองพระเดชพระคุณในตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ หลายตำแหน่งในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ หลังจากที่ได้ทรงสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศและได้ตั้งถิ่นฐานถึงประเทศไทยแล้ว ก็ทรงเริ่มเข้ารับราชการตำแหน่งเลขานุการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เป็นตำแหน่งแรกเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๔๖๓ และด้วยพระปรีชาสามารถในหน้าที่ราชการ พระองค์ท่านก็ได้ทรงเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ขึ้นเป็นลำดับ จาก เลขานุการกระทรวงขึ้นเป็นผู้ช่วยปลัดทูลฉลองและปลัดทูลฉลองภายในระยะเวลาอันสั้น ก็ได้ทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสรรพากรและกรมสุรา อธิบดีกรมสรรพากร กรมสรรพสามิต และกรมเงิน อธิบดีกรมสรรพากร (เมื่อแยกเป็นกรมอิสระแล้ว) อธิบดีกรมศุลกากร ที่ปรึกษากระทรวงการคลัง ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังตามลำดับ คงขาดแต่กรมบัญชีกลางและกรมข้าราชการเท่านั้น ที่พระองค์ท่านไม่ได้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี

โดยที่ กรมบัญชี กลางเป็น กรมที่มีหน้าที่ ราชการ ใกล้ชิด กับกระทรวงการคลังยิ่งกว่ากรมใด ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างกรมบัญชีกลางกับกระทรวงการคลังจึงมีอยู่ตอกกันเป็นอย่างมาก และถึงแม้พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า-

วิชาฉันทะจะมีได้โดยทรงเป็นอธิบดีบังคับบัญชากรมบัญชีกลางโดยตรงก็ตาม
 แต่โดยที่ทรงเป็นผู้สามารถรอบรู้ในกิจการของกระทรวงการคลังอย่างกว้าง
 ขวาง พระองค์ท่านจึงทรงส่งพระทัยในหน้าที่ราชการของกรมบัญชีกลางไม่
 น้อยไปกว่ากรมอื่น ๆ ที่ได้เคยทรงเป็นผู้บังคับบัญชาโดยตรง และโดยที่
 กรมบัญชีกลาง เป็นกรมที่มีความสำคัญ และมีหน้าที่ ราชการ กว้างขวางเป็น
 อย่างมากกรมหนึ่งในกระทรวงการคลัง ปัญหาต่าง ๆ จึงมีมากหลายและถึง
 แม้พระบรมราชโองการของพระเจ้าวิชาฉันทะ จะไม่เคยทรงมีหน้าที่บังคับบัญชา
 กรมบัญชีกลางโดยตรงดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่พระองค์ท่านก็ได้ทรง
 ให้คำแนะนำและความเห็นในฐานะที่ปรึกษากระทรวงการคลังในปัญหาต่าง ๆ
 อันเกี่ยวกับกรมบัญชีกลางอยู่เสมอ ดังจะขอยกมาเป็นอุทาหรณ์แต่เพียง
 เรื่องเดียว ที่พระองค์ท่านได้ทรงใช้พระปัญญา และอุตสาหวิริยภาพ จนเป็นผล
 ดำรง เกิดประโยชน์แก่กิจการของกระทรวงการคลังอยู่จนทุกวันนี้ เพื่อ
 เป็นอนุสรณ์แห่งความดีงามที่พระองค์ท่านได้ทรงประกอบไว้ กล่าวคือ ใน
 เดือนมกราคม พ.ศ. ๒๔๘๘ ขณะที่ทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการ
 คลัง พระองค์ท่านได้ทรงดำริที่จะหาวิธีของกันไม่ให้มีการจ่ายเงินนอกงบ
 ปรมาณชน

ผู้ที่คนกับกิจการคลังและการงบประมาณคงทราบดีว่า การจ่ายเงิน
 นอกงบประมาณนั้นในบางกรณีก็เป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ในสมัยรัฐบาล
 ก่อน ๆ ก็ได้เคยมีการจ่ายเงินนอกงบประมาณไปในบางกรณี ที่ไม่อาจจะ
 เรียกได้สันนิษฐานว่าเป็นการจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาศัยมติคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้
 กระทรวงการคลังจ่าย "เงินยืม" ให้ไปก่อน แล้วจึงตั้งงบประมาณเพื่อ
 ชดใช้เงินยืมดังกล่าวในงบประมาณเพิ่มเติม หรือในงบประมาณปีถัดไป
 สุดแต่กรณี วัตถุประสงค์ให้จ่ายเงินยืมไปก่อนนั้น เป็นวิธีที่สะดวกและเป็นเครื่อง

หรือคลังอำเภอแล้วแต่กรณี ซึ่งความจริงก็เป็นวิธีที่ปฏิบัติอยู่แล้วในขณะนั้น หากแต่ยังมีได้มีกฎหมายบังคับไว้

(๒) เงินที่รวมได้เป็นหลักแหล่งตามข้อ (๑) นั้น ห้ามมิให้จ่าย เงิน แต่เพื่อกิจการอันที่กฎหมายอนุญาตไว้

(๓) ถ้าจำเป็นต้องจ่ายเงินเกินหรือนอกงบประมาณ ก็ต้องมีกฎหมาย อนุญาตไว้ให้จ่ายได้

โดยที่สาระสำคัญทั้ง ๓ ประการในร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว อยู่ใน หน้าที่ราชการของกรมบัญชีกลาง ซึ่งในครั้งนั้นหน้าที่ในการจัดทำงบประมาณรวมอยู่ด้วย พระองค์ท่านจึงได้เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ขอให้กรมบัญชีกลางได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นด้วยกัน

ร่างพระราชบัญญัติวิธีการคลังนี้ มีหลักการและวิธีการบางประการที่ พระองค์ท่านได้ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขจากพระราชบัญญัติวิธีการคลัง ของ ประเทศอังกฤษ อาทิ เช่น Consolidated Fund Act, Appropriation Act, Provisional Collection of Taxes Act และวิธี Vote on Account เป็นต้น และโดยที่พระองค์ท่านเป็นผู้พระปรีชาสามารถและเอกทัศระในการใช้ภาษา อังกฤษเป็นเยี่ยมผู้หนึ่ง จึงได้ทรงร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นเป็นทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเสนอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเพื่อ ความรอบคอบ พระองค์ท่านยังได้เสนอวิธีการของประเทศฝรั่งเศสในเรื่องนี้ ไปด้วย เพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีโอกาสดูแจ้งในเมื่อขาม ผู้ถามถึง

หลักการและเหตุผลอันสำคัญของร่างพระราชบัญญัติวิธีการคลังนี้ มี อยู่ตั้งแต่ได้กล่าวมาแล้ว คือเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรมีอำนาจควบคุมการ ใช้ จ่ายเงินแผ่นดินให้รัดกุมยิ่งขึ้นและเป็นนโยบายของรัฐบาลที่จะจัดให้รัฐสภามี

อำนาจควบคุมการเงินแผ่นดินโดยสมบูรณ์ ดังนั้นร่างพระราชบัญญัติจึงได้กำหนดวิธีการควบคุมเงินไว้เพื่อให้เป็นไปตาม หลักการและ นโยบายดังกล่าว เพราะในขณะนั้นจะเห็นได้ว่าสภาพผู้แทนราษฎรยังไม่มีการ ควบคุม การใช้จ่ายของแผ่นดินได้เพียงพอ ดังเช่นในกรณีที่รัฐบาลสามารถจ่ายเงินไปก่อนได้ แล้วขอตั้งงบประมาณชดใช้ภายหลังที่ได้กล่าวมาแล้ว เป็นต้น

นอกจากจะเป็นการให้มีการควบคุมการคลังโดยรัดกุมยิ่งขึ้นอีก โดยต้องมีกฎหมายอนุญาตให้ส่งจ่ายเงินได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วแล้ว ร่างพระราชบัญญัติฉบับหนึ่งเป็นเดิมอันเกราะป้องกันตัวรัฐมนตรีคลังอีกด้วย เพราะต่อไปรัฐมนตรีคลังและคณะรัฐมนตรีจะไม่มีอำนาจส่งจ่ายเงินได้ โดยพลการ ถ้าเป็นเงินที่ไม่มีกฎหมายให้อนุญาต (ในงบประมาณ) ได้

เมื่อกรมบัญชีกลางได้รับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแล้ว ก็ได้ประชุมปรึกษากันในระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไข เพราะเป็นกฎหมายฉบับแรกที่จะบังคับมิให้มีการจ่ายเงินนอกงบประมาณ ดังนั้นการพิจารณาจึงต้องกระทำอย่างละเอียดและรอบคอบ เพราะการที่จะไม่ให้มีการจ่ายเงินนอกงบประมาณโดยเด็ดขาดนั้น เป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ในเมื่อยังมีเงินบางประเภท เช่น เงินฝากเงินโอน (ขายบิต) และเงินยืมทศของราชการ ซึ่งจำเป็นต้องคงไว้ปฏิบัติอย่างเดิม เพราะถ้าจะกำหนดให้การจ่ายต้องมีกฎหมายอนุญาตแล้ว ย่อมไม่สะดวกแก่การปฏิบัติ แต่ระหว่างที่การพิจารณายังไม่ทันเสร็จสิ้น พระบรมราชโองการของพระเจ้าวรวงศ์เธอฯ ได้ทรงลาออกจากตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการคลัง (ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๘) เพื่อรับพระราชทานบำนาญ

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้รับร่างพระราชบัญญัติวิธีการคลังยัง “ค้าง” พิจารณายู่ นั้น พระบรมราชโองการของพระเจ้าวรวงศ์เธอฯ ได้ทรงกลับเข้ารับ

ราชการในกระทรวงการคลังอีกครั้งหนึ่ง เมื่อ ๓๒ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ใน
 ครั้งนี้ พระองค์ท่านได้ทรงรับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการ ราชวงพระราช
 บัญญัติราชการคลังจึงได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง และหลังจากที่ได้ประชุม
 พิจารณาปรับปรุงแก้ไขกันไม่ต่ำกว่า ๖ ครั้งแล้วกรมบัญชีกลางจึงได้เสนอร่าง
 เป็นครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๘๐ โดยมีหลักการบางประการ
 เพิ่มเติม แต่ยังคงยังมีหลักการที่เป็นสาระสำคัญเดิมของพระองค์ท่านไว้อยู่ทุก
 ประการ ซึ่งรวมถึงการส่งจ่ายเงินจากบัญชีคลังแผ่นดินหรือคลังจังหวัดหรือ
 คลังอำเภอได้ก่อนที่มกุฎหมายอนุมัติให้จ่าย เฉพาะในกรณีที่มีงบประมาณ
 คงไว้แล้ว แต่ไม่พอจ่าย หรือในกรณีที่มีมกุฎหมายใดที่กระทำให้ออกจ่ายเงิน
 เพื่อปฏิบัติตามกฎหมายนั้น แต่เมื่อส่งจ่ายแล้วจะต้องคืนเงินรายจ่าย เพื่อชด
 ไขไว้ในพระราชบัญญัติงบประมาณเพิ่มเติม หรือในพระราชบัญญัติงบประ
 มาณประจำปีต่อไป

หลังจากที่กรมบัญชีกลางได้ถวายบันทึกความเห็นประกอบร่างพระราช
 บัญญัติดังกล่าวไปแล้ว พระองค์ท่านก็ได้ทรงพิจารณาแก้ไขใหม่อีก โดย
 เพิ่มกรณีที่จะส่งจ่ายเงินจาก บัญชีคลัง แผ่นดินหรือ คลังจังหวัด หรือคลัง
 อำเภอได้ ในเมื่อมีข้อผูกพันกับรัฐบาลต่างประเทศ และในการคืนรายจ่าย
 ชดใช้ก็ให้กระทำได้ในพระราชบัญญัติโอนเงินในงบประมาณอีกด้วย การที่
 ทรงพิจารณาและแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้โดยละเอียดรอบคอบ
 เป็นอย่างยั้งยืน เพราะทรงถือว่าเป็นเรื่องของหลักวิชาการที่ได้ทรงดำเนินมา
 แต่เริ่มแรก และทรงมีพระปณิธานอันแรงกล้าที่จะได้เห็นร่างพระราชบัญญัติ
 ฉบับนี้ได้ตราเป็นกฎหมายบังคับใช้ได้โดยสมบูรณ์ทุกบททุกมาตรา และในที่สุด
 คือ เมื่อ ๒๘ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๐ พระองค์ท่านในนามรัฐมนตรีว่าการ

กระทรวงการคลัง ก็ได้เสนอร่างพระราชบัญญัติวิธีการคลังดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาต่อไป

ร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวนี้ ที่ประชุมวุฒิสภาครั้งที่ ๓/๒๔๘๓ (วิสามัญ) ได้พิจารณาตงมติรับหลักการ เมื่อ ๓๘ มกราคม ๒๔๘๓ และได้ตั้งกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง เพื่อพิจารณาและกำหนดการแปรญัตติภายใน ๓ วัน ตามพระนามและนามดังต่อไปนี้.-

๑. พระยาโกมารกุลมนตรี
๒. พระยาไชยยศสมบัติ
๓. พระยาทรงสุรรัฐ
๔. พระยาโทณวนิกมนตรี
๕. ม.จ. วิวัฒน์ไชย ไชยันต์
๖. หลวงเสถียร โชติศาสตร์
๗. พ.ท. พระสารสาส์นพลชั้น

ที่ประชุมกรรมาธิการวิสามัญได้เลือก พระยาโกมารกุลมนตรี เป็นประธาน และเลือกหลวงเสถียร โชติศาสตร์เป็นเลขานุการ คณะกรรมาธิการได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติวิธีการคลังดังกล่าวนี้ พร้อมด้วยผู้แทนรัฐบาล (คือ หม่อมเจ้าสุวัชร วรรณ อธิบดีกรมบัญชีกลางในสมัยนั้น) และปรากฏว่าไม่มีผู้ใดขอแปรญัตติ ในการประชุมครั้งแรกกรรมาธิการได้ขอแก้ไข “พระราชบัญญัติวิธีการคลัง พ.ศ. ๒๔๘๓” ตามร่างเดิมเป็น “พระราชบัญญัติเงินคงคลัง พ.ศ. ๒๔๘๓” และหลังจากที่กรรมาธิการได้พิจารณากันรวม ๓ ครั้ง ก็ได้มีการแก้ไขกันอีกบางมาตราแล้ว ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้ตราเป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๓ และได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษ เล่ม ๖๕ ตอนที่ ๘

เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๓ ดังนั้น ผลแห่งงานของพระวรวงศ์
 เชอพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชยในอนันที่จะแก้ไขไม่ไห้มีการใช้จ่ายเงินแผ่นดินนอก
 งบประมาณ จึงเป็นอันบรรลุที่หมายสมกับที่พระองค์ท่านได้ทรงมุ่งมั่นที่จะ
 ปฏิบัติงาน ชุมนุนให้สำเร็จ ดังที่ ได้ทรงมีพระปณิธานไว้แต่เริ่มแรก

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า แม่พระวรวงศ์เชอพระองค์เจ้า
 วิวัฒน์ไชยจะมีได้เคยทรงดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมบัญชีกลางก็จริง แต่ใน
 หน้าทรวงการ พระองค์ท่านก็ได้ทรงใกล้ชิดกับกรมบัญชีกลางอยู่เสมอ ดัง
 จะเห็นได้จากหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้สิ้นสุดลงแล้ว ได้มีธนาคารโลกและ
 กองทุนการเงินระหว่างประเทศเกิดขึ้น องค์การทั้งสองนั้นมีความสัมพันธ์กับ
 ธนาคารแห่งประเทศไทยและกรมบัญชีกลางเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคือใน
 เรื่องการกู้เงินจากธนาคารโลก เช่นที่ได้กู้มาสำหรับการทำเรือ การรถไฟ
 และการชลประทาน เป็นต้น ซึ่งในการขอยืมมบัญชีในทางสถิติวิชาและอื่นๆ
 อยู่มากหลาย พระวรวงศ์เชอพระองค์เจ้าวิวัฒน์ไชย ในฐานะที่เคยดำรง
 ตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และที่ปรึกษากระทรวงการคลัง
 ก็ได้ทรงประธานความคิดเห็นเพื่อขจัดปัญหาต่างๆ ดังกล่าวแก่กรมบัญชีกลาง
 อยู่เสมอๆ นับว่าพระองค์ท่าน ได้ทรงสนพระทัยและเอาใจใส่ต่อกิจการ
 ของกรมบัญชีกลางเป็นอย่างยิ่ง และไม่เคยมีครั้งใดเลยที่พระองค์ท่านจะ
 ประธานความคิดเห็น โดยไม่เต็มพระทัยทงๆ ที่มีได้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี
 กรมมณเฑย ซึ่งพระจริยวัตรอันดังกล่าวนั้น เป็นสิ่งประทับอยู่ในใจของผู้ที่ได้
 เคยมีโอกาสดูแลติดต่อขอราชการอยู่เป็นนิจ

พิมพ์ที่กองการพิมพ์ศาลากลางกรุงเทพฯ
นายสงวน จันทรชิตา พิมพ์และจัดพิมพ์ ๒๕๐๘

